Thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth

Ɛ jɛn min la thuokdɛ!

Jin ŋäci jɛ ɛn ɣöö ci Yecu wee /ci guut ɣɔaa bi ben amäni mi ca Kuäär Kuɔth lat wii muɔɔn kɛɛliw ala nen?

“Kä bi jiök nyɛpic cieŋ kɛɛl kɛ ruathdɛl rɔmä... /Cikɛ bi te riɛk kiɛ däk wiipäm min rɛlrɔ / kɛ ɣöö bi wic muɔɔn thiääŋ kɛ ŋäc ŋɔani Kuoth Cetkɛ min ci piw bar kum.”
(I-ca-yaa 11:6,9)

Ɛ

Bob Thiel, Ph.D.

Thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth

Ɛ jɛn min la thuokdɛ!

Ɛ Bob Thiel, Ph.D.

Kɔpirait ©2016/2017/2018/2019/2022/2025/2026 kɛ Nazarene Books. Ɛdicin 3.0. Bok mi tɔt mi ca käm raar kɛ kui Duel Kuɔth in wä nhiam (Continuing Church of God) kɛnɛ nɛy tin guɔɔrkɛ jɛ, ɛ kɔrpörëcin

kärɔa. P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93483, U.S.A. ISBN: 978-1-63660-113-7.

Ɛŋu mi /ci naath rikkiɛn dee luäŋ kɛ wuɔc ɔ?

Jin ŋäci jɛ ɛn ɣöö ruaacni tin nhiam kɛnɛ tin jɔak ci Yecu kɛ lat, ruackɛ kɛ kui thukni ti gɔw kɛ kui Kuäärä Kuɔth?

Jin ŋäci jɛ ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth ɛ jɛn ruac ëë ca läth nhiam ɛ jääk kɛnɛ nɛy tëë nhiam tëë guɔɔrkɛ kɛ?

Kuäär Kuɔth ɛ jɛn ram in la Yecu? Ɛn ciaŋ kuäärä Kuɔth Yecu të tëkdɛ rɛydan ɛn tämɛ? Kä Kuäär Kuɔth ɛ thääŋ kuäärä mi thuɔk in bi ben? Jin bi tin ŋieckɛ ni naath ɛ Baibol ŋäth?

Ɛŋu mi cɔali kuäär? Kä Kuäär Kuɔth ɛleeŋu? Ɛŋu mi ŋieckɛ ni naath ɛ Baibol? Ɛŋu ɛne ŋieckɛ ni naath ɛ ji Kritho tëë nhiam?

Jin ŋäci jɛ ɛn ɣöö guut ɣɔaa /cɛ dee ben amäni mi ca Kuäär Kuɔth lat wiimuɔɔn ala neen?

Kä thurɛ min te nhiam buɔk nyothɛni jiök nyɛpic in ci dɔrɔmä tɔɔc nhiamdɛ, cet kɛ min cakɛ ben mat kɛl ɛ buɔn in käm jɛ rar kɛnɛ biɛlkɛ. Kä thurɛ in te jɔɔdɛ jɛn thäŋ thurɛkä luak kuɔth ewal me ca täth kä jɛruthälɛm e ca ben kän kɛ ruɔn 2013 ɛ Dr. Bob Thiel.

CIÖK BUƆK

1. Kä raan tekɛ luɔt mi diit?

2. KƐ thuk Kuɔth ti Gɔw tin kiɛn tee ci Yecu kɛ lät naath ɔ?

3. Kä Kuäär Kuɔth ca jɛ ŋäc rɛy Ruac Kuɔth ëë Wal?

4. Ci Jääk Thuk Kuäärä Kuɔth ti Gɔw ŋieec?

5. Guäth tin te raar rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk ŋieckɛ naath kɛ kui Kuäärä Kuɔth.

6. Duël Kuɔth ji Girik kɛnɛ jiRöm ŋieckɛ naath i Kuäär ɛ mi gɔaa, Duŋni ɣöö...

7. Kuäär Kuɔth ɛleeŋu?

Ruac kɛ kui römä nath

1. Kä raan tekɛ luɔt mi diit?

Wiɪmuɔ̱ɔ̱n tëëkɛ rik ti ŋuan.

Nɛy ti ŋuan cakɛ näk. Nɛy ti ŋuan cakɛ ciɛŋ a jiäk. Nɛy ti ŋuan ruotkɛ can. Wii ti ŋuan tekɛ kɛ ŋuäl mi dɪɪt. Gaat, amäni gaat tin /kạn ni dap, la kɛ a näkɛ. Juạth tin /caa luäŋ kɛ wuɔ̱c ɛ wal la diɛɛrkɛ dɪktöör tɪ ŋuan. Rɛk tin dɪt tin te kɛ cɛrikanɪ te kɛ kɛ jiɔm mɪ jiääk ɛlɔ̱ŋ mɪ /cɪ puɔ̱ny ran dee jakä gɔaa. Nɛy tɪ ŋuan tɪ jɪ thiathɛnɪ nọŋ kɛnkọrɪ. Kä terrörɪthnɪ la kɛn naath a mäk wɪɪnɪ.

Dee kuạr wec muɔ̱ɔ̱n rik tin ŋɔ̱ạ̱ŋkɛ naath deekɛn luäŋ kɛ wuɔ̱c inu?

Nɛy ti ŋuan cärkɛ inɔ.

Yuniberthal Ajenda mi dit.

Kɛ cäŋ kä 25, kä Pay Bäŋuan, 2015, kɛ kɔr ruac mɪ dɪɪt mɪ caa lat ɛ Pope Francis kä Vatican, kɛn wɪɪ tɪ 193 tin te kä United Nations (UN) cu kɛn ɛ kuany ɛn ɣöö bɪ kɛ “ŋuɔ̱t tin dëë naath naŋ nhiam tɪ 17” kuëŋ lät, tin laa cɔalkɛ ɪ New Universal Agenda. kɛn tinɪ kɛn ŋuot tɪ wäl bärɔw 17 tin görkɛ ɛ UN:

> Göol 1. Ɛn ɣöö ba can woc guạthnɪ diaal
>
> Göol 2. Thuok buɔth, jek mieth kɛnɛ riali mieth mi gɔaa kɛnɛ rep puɔ̱r kạ̱ạ̱knɪ
>
> Göol 3. Guɛc teekä mi gɔaa kɛnɛ rep puɔlä puạ̱ạ̱ny kɛ kuɪ nɛɛni diaal kɛ run diaal
>
> Göol 4. Ɛn ɣöö ba ŋɪɪc mi gɔaa mat thin kä ba naath jakä rọŋ kä ba ŋɪɪc jakä te kɛ pek mi rọŋ kɛ kuɪ nɛɛni diaal
>
> Göol 5. Kä ɣöö ba män kɛnɛ nyɪer diaal jakä päär kɛnɛ ɣöö ba män kɛnɛ nyɪer diaal moc kɛ buɔ̱m
>
> Göol 6. Ɛn ɣöö ba pɪw kɛnɛ ciaaŋ mi gɔaa lạth thɪn kɛnɛ ɣöö ba pɪw ti gɔw tit kɛ kuɪ nɛɛni diaal

Gööl 7. Ɛn ɣöö ba enerjɪ̱ mɪ̱ thiaak, mɪ̱ ŋaathkɛ, mɪ̱ bɪ̱ jääny kɛnɛ mɪ̱ pay ben nööŋ kɛ kuɪ̱ nɛɛnɪ̱ diaal

Gööl 8. Nyuɔ̱th pieth kuakni mi bɪ̱ te thin, mɪ̱ mat naath thin kä bɪ̱ te thin, lät tɪ̱ thiaa̱ŋ kä ti gɔw kɛnɛ lät ti gɔw kɛ kuɪ̱ nɛɛni diaal

Gööl 9. Ta̱th inpra̱thtɪ̱ra̱kciɛr mɪ̱ bum, rëp matdä nath kɛnɛ thɔ̱thtɛbuɔl inda̱thtɪ̱rialɪ̱dhëcin kɛnɛ rëp innöbɛciɔn

Gööl 10. Kuɛ kä ɣöö /thiɛlɛ päär rɛy wɪ̱ɪ̱nɪ̱ kɛnɛ kam wɪ̱ɪ̱nɪ̱

Gööl 11. La̱t nɪ̱ rɛk nɪ̱ kɛnɛ gua̱th tin cieŋ naath thɪ̱n, tɪ̱ gɔw, tɪ̱ bum kä bɪ̱ jääny

Gööl 12. Ɛn ɣöö ba min cam kɛ kɛnɛ ta̱a̱ in lät kɛ naath jakä jääny

Gööl 13. Käp lät kɛ pɛth kɛ ga̱ŋ gër jɔam kɛnɛ min bɛ nööŋ

Gööl 14. Ga̱ŋ kɛnɛ läthdɛ lät kɛ duɔ̱ɔ̱p mɪ̱ bɪ̱ jääny rɛy yiëër, yiëër kɛnɛ kuak yiëër kɛ kuɪ̱ cuɔ̱p mɪ̱ bɪ̱ jääny

Gööl 15. Ga̱ŋ, lucdɛ jɔk kɛnɛ rëp läätdä mɪ̱ bɪ̱ jääny kä terrethtirial ekötɦɪ̱thtɛmnɪ̱, tiet juaacnɪ̱ tɪ̱ bɪ̱ jääny, kɔ̱r kɛ pɛth, kɛnɛ ga̱ŋ kɛnɛ luc jɔk kä muon tin cɪ̱ jiääk kɛnɛ ga̱ŋ baödaiberthɪ̱tɪ̱ min cɪ̱ bath

Gööl 16. Nyuɔ̱th malä kɛnɛ mat nath kɛɛl kɛ kuɪ̱ cuɔ̱p mi gɔaa, nöŋ cuŋni kɛ kuɪ̱ cuŋni kɛ kuɪ̱ nɛɛni diaal kɛnɛ ta̱th muktäpni ti lät ɛ gɔaa, ti tekɛ luäŋ kɛnɛ mat nath rɛy gua̱thni diaal

Gööl 17. Jak dup tin lät kɛ naath kä bum kɛnɛ nyɔak matdä nath wɪ̱ɪ̱muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw kɛ kuɪ̱ cuɔ̱p mɪ̱ bɪ̱ jääny

Ajɛnda ɛmɛ ca jɛ lar ɛn ɣöö ba kulɛ läth lät kɛ ruɔ̱n 2030 kä cɔal kɛ jɛ bä ɪ̱ 2030 Ajenda kɛ kuɪ̱ cuɔ̱p in bɪ̱ naath jakä cieŋ thɪ̱n. Jɛn gǫ̱ǫ̱rɛ ɣöö bɛ juа̱th tin cɪ̱ tuɔɔk kä naath woc kɛ rɛy ŋuɔ̱tnɪ̱, ŋɪ̱ɪ̱c, kɛnɛ mat nath wɪ̱ɪ̱muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw kɛnɛ kam kuthnɪ̱. Kä min ŋuän kä tin gǫ̱ǫ̱rɛ gɔwkɛ, tha̱a̱ŋ ca̱a̱pnikɛ kɛnɛ tin gǫ̱ǫ̱rɛ kɛ kuɪ̱dɛ jiäkɛ (cf. Tuk Cäkä Ɣɔaa 3:5). Ɛn ruac ɛmɛ, bɔ̱, cuɛɛ wɔ̱ kɛɛl kɛ ruac ëë caa gɔ̱r ɛ Pope Prancith ëë cɪ̱ lɪ̱w nɪ̱ Laudato Si. Pope Leo XIV bä cuɛ ruac lat kɛ luäkdɛ kɛ ca̱p ɛmɛ kɛ ruɔ̱n 2030.

Kä “Ajenda in pay tuɔɔk kä ji wecmuŋ̱ŋ̱n diaal” dëë jɛ cɔl i “Ajɛnda in pay tuɔɔk kä ji Kaŋ̱tholik” kɛ ɣöö ɛn riet “kaŋ̱tholik” lotdɛ ni “Wiimuŋ̱ŋ̱n kɛɛliw.” Poŋ̱p Francith cuɛ cɔl i adopciɔn. kä ajenda ɛmɛ “ɛ nyuuth mi gɔaa mi nyooth ŋaŋ̱th.”

Kä min ca guŋ̱ŋ̱r ɛ UN, cuɛ tekɛ duɔl mi ca laŋ̱t kä Pariith kɛ Pay Wäl Rɛw 2015 (cua ciötdɛ cɔl i Duɔl 21th duŋ nɛni tin te rɛy UN Framework Convention kɛ kui Gër Jɔm). Pope Francis bä cuɛ mat wecmuŋ̱ŋ̱n liak kä cuɛ wii laŋ̱r lär i “bikɛ duŋ̱ŋ̱p in wä nhiam guŋ̱ŋ̱r kɛ tiit, kɛnɛ ɣöö bikɛ tekɛ nhök mi diit mi bi rɔ rep ni ciaaŋ.”

Kɛ guäth mi thiaŋ̱k kɛ wii diaal tin te wiimuŋ̱ŋ̱n kɛɛliw cukɛ mat kä Pariith accords, min tekɛ ti ca laŋ̱th lät kɛ kui piɛny kɛnɛ tin ca mat piny kɛ kui yioŋ̱oni. (Kɛ kɔrɛ cu kuäär US ni Barack Obama warɛgak gɔ̱är piny ɛn ɣöö bɛ USA laŋ̱th lät kɛ ruŋ̱n 2016, duŋdɛ ɣöö kɛ ruŋ̱n 2017, cu kuäär US ni Donald Trump ɛ lar ɛn ɣöö ɛn United States /cɛ ruac ëë caa mat kä Paris bi nhɔk kä cuɛ USA woc. Nɛmɛ cuɛ ji wecmuŋ̱ŋ̱n diaal jakä gak ɛlŋ̱ŋ kä cuɛ naath luäk kɛ ɣöö bikɛ US kulɛ woc kä Europe kɛnɛ wii tin kɔ̱kiɛn tin te wiimuŋ̱ŋ̱n kɛɛliw “ /kä Poŋ̱p Parɛthththth cɛ lat inɛ, raan cɛrɔ bi luäŋ kɛ ger, ɛni mi cɛ kɛn ŋɔak diaal ɛtini läth lät..

Kä cäŋ ni min thiɛlɛ ram mi goŋ̱or ɣöö bɛ yiëë kɛ jiɔm mi jiääk, bɛ te bɔth, bɛ can, bɛ tekɛ riɛk, ɛ ku wä wä, kä ɣŋ̱n ranɛ kɛ ɣöö bɛ min ca lar ɛ United Nations’ 2030 agenda kɛnɛ/kiɛ Paris accords bɛ rik tin te rɛy nath woc?

Kä Track Record duŋ Yunaited Naciɔn

Ɛn United Nations cua jɛ yiath piny kä cua yiath piny kɛ cäŋ kä 24 kä pay wäl kɛ ruŋ̱n 1945, kɛ kɔr köör wecmuŋ̱ŋ̱n in rɛwdɛ, kɛ ɣöö baa koŋ̱r mi ceŋ̱tkɛ nɔmɔ gaŋ kä baa ɣŋ̱n i baa mal nööŋ wiimuŋ̱ŋ̱n kɛɛliw. Kɛ guaŋ̱ath ëë tuɔɔkɛ, ɛn UN tëë kɛ wii ti 51 ti la jikɛ; ɛntäämɛ tekɛ wii ti cop 193.

Cuɛ tekɛ koŋ̱ori ti kur, mi /ciɛɛ jɛn kɛ bathdɔɔri, wii muŋ̱ŋ̱n kɛɛliw ni mëë caa United Nations tok, duŋni ɣöö /thiɛlɛ kɔn mi dë lar i ɛ koŋ̱r wecmuŋ̱ŋ̱n in diŋ̱ŋ̱kdiɛn.

Thą̱ąŋ nath ŋäth kɛnɛ ɛn ɣöö mat nath wi̱i̱ni̱ diaal cę̱tkɛ min la United Nations ɛ lar i̱ bɛ nööŋ, mi̱ matkɛ jɛ kɛɛl kɛ tą̱ą̱ in lät kɛ ji̱ ŋäthä kɛnɛ ruaacni̱ tin laa latkɛ ɛ Pope Leo XIV kɛnɛ kuą̱r Duel kuthni̱ ti̱ ŋuan kɔ̱kiɛn, bɛ mal kɛnɛ gɔɔy nööŋ.

Duŋdɛ ɣöö, min ca lą̱t ɛ United Nations kɛ ɣöö bɛ nɛmɛ lą̱t /cɛ gɔaa. Ɛ matkɛ nɛmɛ thi̱n ɛ la kǫ̱ǫ̱ri̱ ti̱ ŋuan tëë ci̱ tuɔɔk ni̱ mëë caa United Nations tok, nɛy ti̱ miliöni̱ ti̱ ŋuan ci̱ kɛ te buɔth, ci̱ kɛ rǫ̱ bar guą̱ą̱th ni̱ t kɔ̱kiɛn /kä ci̱ thäŋ nath we canä.

Kɛ run wäl ti ci wä, ci United Nations ɛ lar ɛn ɣöö bɛ lätkɛ tin gör kɛ kɛ kui̱ cuɔ̱p rɛy runi̱ ti bathdɔɔri lą̱th lät. Cuɛ tekɛ “tin gör kɛ kɛ kui̱ cuɔ̱p” dą̱ŋ bädäk, duŋni̱ ɣöö nɛmɛ /kenɛ cop guäth dɛ ɛn min ca lar ɛ UN puɔ̱nydɛ. Bä, kɛ ruɔ̱n 2015, cua min cɔali “17 Thą̱thtɛnibɔl Debelömɛn Göölį̱” ką̱m raar. Thą̱ąŋkiɛn thelɛ kɛ ŋą̱th. Thą̱ąŋ nath guic kɛnɛ i̱ ɛ utopian fantą̱thi̱.

Ɛn ruac kɛ kui̱ kä utopia, kɛ cäŋ kä 6, Pay Dhiɛ̱ɛ̱c, 2016, ɛn Pope Francis cuɛ lar ɛn ɣöö jɛn gǫ̱ǫ̱rɛ ɣöö bɛ tekɛ utopia mi̱ la raan Yurɔp min bi̱ duel kuɔthdɛ luäk kɛ copdɛ. Kä ŋotdɛ, ɛn cą̱r Pǫ̱p ɛmɔ bɛ rɔ ri̱t ɛ la cą̱r mi̱ jiääk (cf. Nyuuth 18).

Dɔŋ bɛ Tëëkɛ Thääŋ Matdä kɛnɛ Luɔt cuop, Duŋni ɣöö ...

Merriam Webster's Dictionary cɛ jɛ lar ɛn ɣöö utopia ɛ "guą̱ąth mi̱ caa car mi̱ ci̱ kumɛ, ŋuɔ̱t, kɛnɛ tą̱ą̱ ciɛɛŋä nath ku lɛ we a gɔaa." Baibol ŋji̱icɛ naath ɛn ɣöö /ci naath rikkiɛn dee luäŋ kɛ wuɔ̱c kärǫ̱:

> 23 Kuäär ni Kuoth, ɣän ŋą̱cä jɛ ɛn ɣöö /ci duɔ̱ɔ̱p ran te rɛydɛ. /Cɛ te rɛy ran ɛn ɣöö bɛ ją̱lɛ rialikä. (Yɛr-ma-yaa 10:23, NKJV Baibol rɛydɛ kɛɛliw ɛ ni̱ mi̱ ca lar i̱ /cɛ lot)

Baibol ŋji̱icɛ naath ɛn ɣöö mat nath wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n bɛ thil:

> 16 Te dą̱k kɛnɛ jiath lɔaac dupnikiɛn; 17 Kä kui̱c kɛn duɔ̱ɔ̱p malä. 18 Thel dualä kɛ Kuoth te nhiamdiɛn. (Ji̱ Röm 3:16-18)

Duŋdɛ ɣöö, nɛy ti ŋuan lät kɛn kɛ kui̱ kä ɣöö guic kɛn ciaaŋ utopian society kä thą̱ąŋ guą̱thni̱ la ɣɔ̱n kɛn ɣöö bi̱ kɛn kuoth mat thi̱n. Duundɛ ɣöö thilɛ nɛy ti nhɔk ɣöö ba guɔ̱ɔ̱r ni dup Kuɔth in thuɔ̱k in kɛl kärɔa. /Ciɛ ɣöö /thiɛlɛ mi̱ bi̱

wɔ̱ nhiam mi̱ bi̱ wɔ̱ nhiam kɛ kuii̱ kä tin görkɛ ɛ United Nations kiɛ Vatican. Bɛ tekɛ thaa̱ŋ (kä ti̱ ŋuan kä tin görkɛ gɔwkɛ), amäni thaa̱ŋ ŋɔaani̱ tin bi̱ weni̱ kɛn kɛ ben jɔk.

Kɛ thuɔ̱k, kä dɔ̱ŋ kɛ kɔr köör mi̱ dii̱t, ba mat malä mi̱ bi̱ tuɔɔk wii̱muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw mat kä ba cu ŋa̱c (Daniel 9:27). Mi̱ ci̱ jɛn inɔ, nɛy ti̱ ŋuan bi̱ kɛn ŋäth kɛ kac ɛn ɣöö bi̱ naath ciaaŋ mi̱ te kɛ mal kɛnɛ ciaaŋ mi̱ gɔaa nööŋ.

Nɛy ti ŋuan ba kɛ naŋ rɛy kä nɛmɔ wecmuɔ̱ɔ̱n kɛɛliw 'utopian progress' (cf. Idhɛ-ki-el 13:10) amäni̱ nyuuthni̱ ti̱ göödl kɛnɛ lät ti̱ ga̱ykɛ naath (2 Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:9-12). Duŋni̱ ɣöö ci Baibol ɛ lar ɛn ɣöö mal inɔ /cɛ bi jäänɣ (Da-ni-yel 9:27; 11:31-44), cäŋ ni min dee kua̱r ɛ lar i̱ ɛŋu (1 Ji̱ Thɛ-tha-lo-ni-ka 5:3; I-ca-yaa 59:8).

Kä ca̱r ɛmɔ, mi̱ /ci̱ Yecu te thi̱n (cf. Jɔ̱ɔ̱n 15:5; Mɛ-thiw 24:21-22), ɛn ɣöö dee raan utopia nööŋ rɛy 'runi̱ ti̱ jiäk ti̱ti̱' ɛ ruac mi̱ gɔaa mi̱ kac (Ji̱ Gä-lëë-cia 1:3-10).

Mi̱ ci̱ raan kärɔa /cɛ te luäŋ kɛ nɔ̱ɔ̱ŋ utopia kɛ thuɔ̱k, Te kɛ utopia mi̱ dɔ̱ŋ mi̱ de rɔ lot?

Äɣ.

Kä Kuäär Kuɔth bɛ wi̱c muɔ̱ɔ̱n ɛmɛ jakä gɔaa, kä kɛ kɔrɛ, ba tëk in dɔ̱raar kɛɛliw nööŋ, mi̱ bi gɔaa ɛlɔ̱ŋ.

2. KƐ thuk Kuɔth ti Gɔw tin kiɛn tee ci Yecu kɛ lät naath ɔ?

Baibol ŋjiicɛ naath ɛn ɣöö bi ciaaŋ mi gɔaa mi cɔali Kuäär Kuɔth dhil ben, mi bi ruec in te kɛ gaat nath ben guäl. (Da-ni-yel 2:44; Nyuuth 11:15; 19:1-21).

Mëë ci Yecu lätdɛ tok nhiam nath, cuɛ tok kɛ lat thukni ti gɔw kɛ kui Kuäärä Kuɔth. Nɛmɛ ɛ jɛn min ca lat ɛ Mark:

> 14 Täämɛ mëë ca Jɔɔn yian, cu Yecu wä kä Gɛ-lɛ-li, latdɛ thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth, 15 wëë i , “Ci guääth cop, kä ci cianŋ kuäärä Kuɔth thiäk, rietdɛ rn̲dueeri kä ŋäthɛ thuk Kuɔth ti gɔw.” (Mak 1:14-15)

Kä riet gospel, bëë kä riet Girik min ca loc i euangelion, kä lotdɛ ni “ruac mi gɔaa” kiɛ “läär mi gɔaa.” Rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk, riet in ca lat kɛ thok Liŋli̱thni i “kuäär,” min thiääk kɛ kuäär Kuɔth, ca lat ni kä 149 rɛy Baibolä NKJV kɛnɛ gua̱th ti 151 rɛy Baibolä Douay Rheims. Jɛn bëë kä riet Girik mi ca luɔc ɛ la basileia min lot ni ruec kiɛ kuäär kuari.

Kuäär nath, amäni kuäär Kuɔth, tekɛ kuäär (Nyuuth 17:14), tekɛ guääth mi diit (Nyuuth 11:15), tekɛ ruëëc (I-ca-yaa 2:3-4; 30:9), kä tekɛ nɛy ti ruac kɛ kɛ (Luk 13:29).

Nɛmɛ ɛ jɛn ŋjiic in nhiam ëë ca lat ɛ Yecu rɛy nath min ca gɔr ɛ Mɛ-thiw:

> 23 Kä cu Yecu jäl rɛy röölGɛ-lɛ-li kɛɛliw, ŋjiicɛ naath rɛy lueekni palädiɛn, kä latdɛ thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth (Mɛ-thiw 4:23).

Mɛ-thiw bä cuɛ gɔr i:

> 35 Kä cu Yecu wii kɛnɛ ciëëŋ diaal wä jäl, ŋjiicɛ naath rɛy lueekni palädiɛn, kä latdɛ thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth (Mɛ-thiw 9:35).

Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk nyothɛ jɛ ɛn ɣöö bi Yecu ruëc amäni cäŋ kɛl:

> 33 Kä bɛ dhɔr Je-kɔb ruac amäni cäŋ kɛl, kä /ci kuäärɛ bi tekɛ pek. (Luk 1:33)

Ci Luk ɛ gɔr ɛn ɣöö jäkni Yecu kä naath ɛ ɣöö bɛ naath wä lät ciaŋ Kuäärä Kuɔth. Nɛn mëë ŋieckɛ ni naath ɛ Yecu:

> 43 Cuɛ kɛ jiök i , “Ɣän bä thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth lät wii tin kɔkiɛn bä, kɛ ɣöö jäkkɛ ɣä kɛ kuį kä mɛmɛ.” (Luk 4:43)

Jin ci jɛ met liŋ ɛn ɣöö ca ruac ɛmɔ lat? Jin ci jɛ kɔŋ ŋäc ɛn ɣöö jäkni Yecu kɛ jɛ ɛ ɣöö bɛ naath wä lat kɛ kui Kuäärä Kuɔth?

Kä cu Luk ɛ gɔr bä ɛn ɣöö ci Yecu wä kä cuɛ ruac Kuäärä Kuɔth lat:

> 10 Mëë ci jaak luny jɔk, cukɛ Yecu lät ŋɔaani diaal tëë ci kɛn kɛ lät. Kä cuɛ kɛ naŋ, cukɛ jiɛɛn kärɔ wäkɛ wic mi cɔal ıBeth-the-da. 11 Mëë ci buɔn nɛɛni ti ŋuan jɛ ŋäc, cukɛ jɛ guɔɔr. Kä cuɛ kɛ nyuɔɔr, kä cuɛ kɛ ruac kɛ kui kuäärä Kuɔth. (Luk 9:10-11)

Cu Yecu naath ŋieec ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth bɛ la jɛn min nhiam kä nɛy tin ba jɛ guɔɔr:

> 33 Kä görɛ ni ciaŋ kuäärä Kuɔth kɛnɛ cuŋkɛ kɛ nhiam (Mɛ-thiw 6:33)

> 31 Kä duundɛ ɣöö görɛ ciaŋ kuäärä Kuɔth, kä ba yɛ mät ŋɔak diaal ti ti .” 32 /Cuarɛ dual, yɛn buɔn deet mi tɔt, kɛ ɣöö ɛ tɛth lɔaac Guurun ɛn ɣöö bɛ yɛ käm kuäär. (Luk 12:31-32)

Ji Kritho ba Kuäär Kuɔth gor kɛ nhiam. La kɛn nɛmɛ a lät kɛ ɣöö bikɛ nɛmɛ jakä min nhiamdiɛn kɛ tëk cetkɛ min gor Kritho jɛ kä liɛpkɛ lunydɛ jɔk kɛnɛ kuäärɛ. Kä duundɛ ɣöö, nɛy ti ŋuan tin latkɛ rɔ i ɛ Kritho, /cikɛ Kuäär Kuɔth goor kɛ nhiam kärɔa, kä /cikɛ Kuäär Kuɔth ŋäc bä. Nɛy ti ŋuan bä ŋäthkɛ jɛ kɛ kac ɛn ɣöö ɣöö bi raan rɔ mat rɛy kuumɛni wecmuɔɔn ɛ jɛn min goor Kuothɛ kä ji Kritho. Kɛ ɣöö /kenkɛ kuäär Kuɔth ŋäc, /cikɛ cieŋ ɛn täämɛ cetkɛ min dee kɛn ɛ lät kiɛ /cikɛ luɔt kä ɣöö naath tekɛ dueer ŋäc.

Titdɛ bä ɛn ɣöö ba kuäär käm buɔn deet mi tɔt (cf. Ji Röm 11:5). La goorɛ ɣöö bi rɔɔdu muɔl muɔl kɛ ɣöö bi rɔɔdu nhɔk kɛ ɣöö bi la ram kɛl kä buɔn deet mi tɔt mi thuɔk.

Ɛn kuäär Kuɔth/ ɛmi ŋotɛ känɛ ni yiath piny wiimuɔɔn

Cu Yecu naath ŋiec ɛn ɣöö bi jɨkɔaarɛ pal kɛ kuɨ kuäärä min bi ben, kɛ kuɨc ɛmɔ /kenkɛn kuäär ɛmɔ ni kän:

> 9 Guaa̱ra in te nhial, a ciötdu luɔthkɛ. 10 A Kuääru bëë. A ruacdu ba lat (Mɛ-thiw 6:9-10)

Cu Yecu ji kɔaarɛ jäkä naath kɛ ɣöö ba ruac Kuäärä Kuɔth wä lat:

> 1 Kä cuɛ ji kɔaarɛ däŋ wäl rɛw cɔl, kä cuɛ kɛ moc buɔ̱m kɛnɛ luaŋ kɛ wuoc diɛn kɛ kuth ti jiäk diaal, kɛnɛ jak juaathni kä gɔw. 2 Cuɛ kɛ jäkä piny kɛ ɣöö ba naath wä la̱t ruac kɛ kuɨ kuäärä Kuɔth. (Luk 9:1-2)

Cu Yecu ɛ ŋieec ɛn ɣöö taa̱dɛ rɛy diɛn kɛ jɛn guäth e dan /ciɛ jɛn kuäär, cɛ̱tkɛ min /ka̱n kuäär ni yiath piny wɨɨ muɔ̱ɔ̱n kɛ jɛn gua̱a̱th ɛmɔ kɛ ɣöö ɛ jɛn ëë /ɛ jɛne kɛ̱n kɛn yiey ti jiäk woc kɛ ciötdɛ ɛn gua̱a̱th ɛmɔ:

> 28 Kä mi ɛ yiëë Kuɔth tuɔkä ni yiey ti jiäk raar ɔ, ci kuäär Kuɔth ben kä yɛ. (Mɛ-thiw 12:28)

Kuäär in thuɔk tëë rɛy guäth in bi ben—/ciɛ täämɛ cɛ̱tkɛ min ca nyoth ɛ Mak:

> 47 Kä mi ci waŋdu ji jakä duir, lɔl ɛ. Kä gɔaa ni ɣöö bi wä rɛy kuäärä Kuɔth kɛ waŋ kɛl, kä ɣöö ba jɨ yuɔr piny kɛ wäŋ däŋ rɛw ... (Mak 9:47)

> 23 Cu Yecu jɨ kɔaarɛ guic, kä cuɛ kɛ jiök i, “Kä bɛ buɔ̱m ɨdi ɛn ɣöö bi nɛy ti ria̱ŋ ria̱a̱ŋ wä cieŋ kuäärä Kuɔth!” 24 Kä cu jɨ kɔaarɛ ga̱a̱c kɛ

> rieetkɛ. Kä cu Yecu kɛ lɛni jiök i, “Gaatkä, bɛ ku lɛ buɔm idi ɛn ɣöö bi nɛy tin ŋathkɛ riaŋdiɛn wä cieŋ kuäärä Kuɔth! 25 Kä bi thiak ni ɣöö dee thɔrɔl cooth kɛ waŋ librɔkä kä coth raam mi riäŋ riäŋ rɛy kuäärä Kuɔth.” (Mak 10:23-25)
>
> 25 Ɛpuc, ɣän larä jɛ yɛ, /cä jɛ bi nyɔk kɛ math kɛ jɛn liɛɛr ɛmɛ, amäni mi wä cäŋ ɛmɔ ben min bä nyɔk kɛ math cieŋ kuäärä Kuɔth.” (Mak 14:25)
>
> 43 Cu Jo-thɛp raan A-ri-ma-thia, ram kɛl kä jiluɔk mi diit, kä jɛn puɔnydɛ lipɛ kuäär Kuɔth, kä cuɛ buɔm ... (Mak 15:43)

Cu Yecu ɛ ŋieec ɛn ɣöö kuäär /ciɛ duŋ ɣɔaa ɛmɛ ɛn täämɛ:

> 36 Cu Yecu jɛ loc i, “Kuäärä, /ciɛ duŋ ɣɔaa ɛmɛ, mi ɛ kuäärä ɣɔaa ɛmɛ, dee laatkä kɔr tɛr, kɛ ɣöö /ca ɣä bi kam ji Juudh, kä täämɛ kuäärä /ciɛ duŋ ɣɔaa ɛmɛ.” (Jɔɔn 18:36)

Cu Yecu naath ŋieec ɛn ɣöö kuäär bɛ ben kɛ kɔr kä mi cɛ luny jɔk ala Kuäärɛ:

> 31 “Mi wä Gat Ran ben kɛ gɔɔydɛ, kɛnɛ jaak nhial diaal tin rɛlkɛ rɔ kɛɛl kɛ jɛ, bɛ nyuur wii kɔam kuäärädɛ min diit. 32 Kä ba döör diaal duɔl nhiamdɛ, kä bɛ kɛ daak, cɛtkɛ min dääk yieen deet rɔɔm kɛnɛ böwni. 33 Kä bɛ rɔɔm lath tetdädɛ. 34 Kä bi Kuäär nɛy tin te kuic cuëëcdɛ jiök i, ‘Bia, yɛn nɛy tin ca poth ɛ Guaar, kanɛ nyin kuäärä tëë ca rialikä kɛ kuidun ni tukä ɣɔaa. (Më-thiw 25:31-34)

Kɛ ɣöö Kuäär Kuɔth /cɛ te thin, /canɛ utopia mi thuɔk bi nɛn amäni mi ca jɛ yiath piny. Kɛ ɣöö nɛy ti ŋuan /cikɛn kuäär Kuɔth ŋac, /cikɛ ŋäcdɛ dee ŋac ɛn ɣöö kuumɛdɛ min nhɔkɛ lätdɛ idi.

Kuäär Kuɔth /cɛ bi ben “amäni mi cɛ Jur ti ŋuan cop” (Ji Röm 11:25)—kä nɔmɔ /kenɛ ni tuɔɔk.

Ci Yecu ɛ lar i ciaŋ kuäärä ɛmɔ cetdɛ kɛ leeŋu?

Cu Yecu thą̱ą̱ŋ ruaacni lat kɛ kui̱ kä ɣöö Kuäär Kuɔth cɛ̱tdɛ kɛ ŋu:

> 26 Kä cuɛ wee i̱, “Cɛ̱t ciaŋ kuäärä Kuɔth kɛ ram mi ci kuay pith piny,
> 27 kä bɛ tɔ̱ɔ̱c kɛ wäär, kä bɛ rɔ jiɛc kɛ cäŋdäär, kä bɛ kuay piith kä
> bɛ piith, kä jɛn puɔ̱nydɛ /cɛ jɛ ŋäc i̱ bɛ tuɔɔk i̱di. 28 Kɛ ɣöö ɛ mun
> piith bɛl kärɔaadɛ, kɛ nhiam bɛl, kɛ wi̱c, kɛ kɔrɛ bɛl tin thią̱ą̱ŋ kɛ wi̱c.
> 29 Kä mi ci bɛɛl ciɛk, ni ɛn guäth ɛmɔ, cuɛ carcaar ką̱n, kɛ ɣöö ci
> guą̱ą̱th ŋër cop.” (Mak 4:26-29)

> 18 Kä cu Yecu wee i̱, “Cɛ̱t ciaŋ kuäärä Kuɔth kɛ ŋu? Kä bä jɛ pą̱ą̱r kɛ
> ŋu? 19 Cɛ̱tdɛ kɛ kuay mi tɔt mi ci wut ɛ pith rɛy kakädɛ, kä cuɛ piith
> a cuɛ cua jiath mi di̱i̱t, kä cu diit duëlkiɛn lą̱t nɔą̱ą̱knikɛ.” 20 Kä cuɛ
> lɛni ruac i̱, “Dëë ciaŋ kuäärä Kuɔth pą̱ą̱r kɛ ŋu? 21 Cɛ̱tdɛ kɛ thuɔp
> mi ci ciek ɛ ką̱n, kä cuɛ jɛ liɔm rɛy nuɔp mi tekɛ theemni dą̱ŋ di̱ɔ̱k
> amäni mëë cɛ puą̱ą̱r kɛɛliw.” (Luk 13:18-21)

Kɛn cäätni̱ ti̱ti̱ cu kɛnɛ nyoth ɛn ɣöö, kɛ nhiam, ɛn Kuäär Kuɔth ɛ mi̱ tɔt ɛlɔ̱ŋ, duŋni̱ ɣöö bɛ ben ɛ la mi̱ di̱i̱t-bɛ ben kɛ jɔakdɛ rɛy ɣɔaa mi̱ bi thil guut.

Cu Luk ɛ gɔ̱r bä i̱:

> 29 Bikɛ ben kui̱c känyä cą̱ŋ kɛnɛ kony cą̱ŋ, kɛ kui̱c caam ɣɔaa kɛnɛ
> cuec ɣɔaa, kä bikɛ nyuur cieŋ kuäärä Kuɔth. (Luk 13:29)

Kɛ jɛn duɔ̱ɔ̱p ɛmɔ bi Kuäär Kuɔth tekɛ nɛy ti göödl wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw. Kä jɛn cɛ biää nɛy bee kä kar ji̱ I-thɛ-rɛl kä rö, jɛn bɛ dhiil te kɛ döör ti göödl. Ɛn cäŋ ɛmɔ guą̱thni diaal, bikɛ nyuur rɛy kuäärä ɛmɛ.

Luk 17 kɛnɛ Kuäär

Luk 17:20-21 cuɛ thą̱ą̱ŋ nath jakä diɛɛr. Duundɛ ɣöö a /keni ni cop kä nɔmɔ, guicɛ jɛ ɛn ɣöö bi naath mi̱th kɛ thuɔ̱k rɛy Kuäärä Kuɔth:

> 15 “Puɔ̱th akɛ nɛy tin bi mi̱th cieŋ kuäärä Kuɔth!” (Luk 14:15)

Kɛ ɣöö bi naath (kɛ guạạth in bi ben) mi̱th rɛy Kuäärä Kuɔth, /ciɛ jɛn kärɔa min ca lạth piny rɛy lọcnikiɛn ɛntäämɛ, cäŋ ni̱ min ca Luk 17:21 luɔc kɛ duɔ̱ɔ̱p mi̱ jiääk/ /kạnɛ ŋạc a gɔaa min nyooth ɣöö /ciɛ jɛn.

Kä luɔc AFV min ca gɔ̱r kä Luk 17:20-21 dɔ̱ŋ bɛ thạạŋ nath luäk kɛ ŋäc ŋɔaani̱:

> 20 Täämɛ, mëë ci ji̱ Pa-ri-thii jɛ thiec i̱, ‘Ɛ guạạth in bi ben kɛ kuäär Kuɔth,’ cuɛ kɛ loc i̱, “Kuäär Kuɔth /cɛ bi ben kɛ guic, 21 kä /cikɛ bi wee i̱, ‘Nɛnɛ, jɛn a wanɛ mɛ!’ Kiɛ i̱, ‘Nɛnɛ, jɛnɛ ɛn wi̱ni!’ Kɛ ɣöö nɛnɛ jɛ, kuäär Kuɔth a cuŋä rɛydun.” (Luk 17:20-21, Baibol AFV; guic bä Baibol NASB kɛnɛ Baibol ESV min ca luɔc)

Nɛnɛ jɛ, cu Yecu ruac kɛ ji̱ Pa-ri-thii tin /kạn rɔ̱ ri̱t, tin la ji̱ wecmuɔ̱ɔ̱n, kä ji̱ mɛɛtdä. Cu Yecu “kɛ loc,” — kɛn ji̱ Pa-ri-thii tëë ci Yecu thiec. Cukɛ jɛ lọk i̱ ba kɛ ŋiec.

Kä kɛn cukɛ te rɛy DUËL KUƆ̱TH? Ɣẹ̱c!

Kä Yecu bä /cɛ ruac kɛ kui̱ duëël kuɔth mi ba rialikä kɛ guạạth mi tɔt. Kä /cɛ ruac kɛ kui̱ kä tin te rɛy cärä kiɛ rɛy lɔaac.

Cu Yecu ruac kɛ kui̱ KUÄÄRƐ! Kä /ken ji̱ Pa-ri-thii jɛ thiec kɛ kui̱ duëël Kuɔth. /Thiɛlɛ mi ŋäc kɛn ɛ kä duel kuɔth mi pay tuɔk mi ba tok kɛ guạạth mi tɔt. /Ci̱kɛ thiec kɛ kui̱ kä ɣöö bi̱ naath tekɛ cạr mi̱ gɔaa.

Mi ci raan ɛ car ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth ɛ Duel Kuɔth — kä Kuäär Kuɔth tëë “rɛy” ji Pa-ri-thii — kä DUEL Kuɔth tëë rɛy ji̱ Pa-ri-thii? Kä jɔcɛ ɛn ɣöö /ciɛ jɛn!

Ɛn guut ruac ɛmɔ ɛ mi̱ /thiɛl luɔt /ciɛ jɛn? Kä min ci thạạŋ buɔkni Prötɛthtan thạạŋ buɔkni Luk 17:21 loc i̱ “Kuäär Kuɔth “te rɛydun” (NKJV/KJV Baibol), a cäŋɛ ni Baibol ji̱ Röm in la New Jerusalem min ca gɔ̱r ɛ ji̱ Röm cɛ ruac ɛmɔ loc kɛ duɔ̱ɔ̱p mi gɔaa i̱ “Kuäär Kuɔth tëë rɛydun.”

Yecu ɛ jɛn ram kɛl rɛy ji̱ Pa-ri-thii, e te rɛydiɛn—Jɛn bɛ la Kuäär rɛy Kuäärä ɛmɔ. Täämɛ, cu ji̱ Pa-ri-thii ɛ car i̱ cikɛ ciaŋ Kuäärä Kuɔth ɛ li̱ep. Duundɛ ɣöö /kẹ̱n kɛn ɛ cop lɔaac. Cu Yecu jɛ lat ɛn ɣöö /cɛ bi a Kuäär mi te rɛy wec, kiɛ Kuäär mi tɔt kɛ ku̱i ji̱ Juudh kärɔ̱, cẹ̱tkɛ min caar kɛn ɛ (kiɛ duel kuɔth cẹ̱tkɛ min ŋa̱th tha̱a̱ŋ nath ɛn täämɛ). Kuäär Kuɔth /cɛ bi a kuäär kɛl kärɔa kä kuumɛ nath kɛnɛ kuumɛ tin jɔc tin dee naath ɛ nyoth kiɛ dee kɛn ɛ nɛn, kä dee kɛn ɛ lar i̱, “Nɛmɛ ɛ jɛn, ɛn wa̱nɛ” kiɛ “Ɛ jɛn Kuäär, ɛn wa̱nɔ.”

Yecu, puɔ̱nydɛ, ca jɛ dap kɛ ɣöö bɛ la Kuäär kuäärä ɛmɔ, cẹ̱tkɛ mëë cɛ la̱r Pay-lɛt ɛ jɔc (Jɔ̱ɔ̱n 18:36-37). Ŋäcdɛ ɛn ɣöö Baibol la lätɛ riet “kuäär” kɛnɛ “kuäär” ɛ la ti̱ göödl (c.d. Da-ni-yel 7:17-18,23). Kuäär Kuäärä Kuɔth in bi ben, cuɛ te thi̱n, kɛ jɛn gua̱a̱th ɛmɔ, cuŋɛ gekä ji̱ Pa-ri-thii. Duŋdɛ ɣöö /ken kɛn ɛ nhɔk ɛn ɣöö ɛ kuäärdiɛn (Jɔ̱ɔ̱n 19:21). Mi wëë wä luny jɔk, bi ɣɔw jɛ lọ̱k (Nyuuth 19:19).

Cu Yecu wä nhiam, rɛy rieetni ti guɔ̱rkɛ rɔ̱ kä Luk 17, kɛ ɣöö bɛ bendɛ min rɛwdɛ lat, gua̱a̱th in bi Kuäär Kuɔth wi̱c muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw ruac (kɛ la̱tdɛ kɛ luɔc Baibolä Moffatt):

> 22 Cuɛ ji̱ kɔaarɛ jiök i̱, “A ni̱n bi ben ti bi yɛn ɛ gọ̱r ɛlɔ̱ŋ a thil cäŋ kɛl kɛ ku̱i Gatdä Ran. 23 Bi naath ɛ lar i̱, ‘Nɛ̈nɛ jɛ, jɛnɛ!’ ‘Nɛnɛ, jɛn tëë thi̱n!’ duundɛ ɣöö /cuarɛ wä raar kiɛ /cuarɛ riŋ jɔkdiɛn, 24 kɛ ɣöö cẹ̱tkɛ yiëër nhial min riaw kui̱c kɛl ɛ wä kui̱c in dɔ̱ŋ, inɔ bä bi Gat Ran te thi̱n kɛ cäŋdɛ 25 Duundɛ ɣöö bɛ rik ti ŋuan dhil rut kɛ nhiam, kä ba jɛ lọ̱k ɛ ri̱c in thia̱k.

Cu Yecu ruac kɛ ku̱i pɛth mi di̱it, cẹ̱tkɛ min ca lat kä Mɛ-thiw 24:27-31, min latdɛ bendɛ in rɛwdɛ kɛ ɣöö bɛ wi̱c muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw kulɛ ruac. /Ci Yecu jɛ lar ɛn ɣöö /ci nɛɛkɛ jɛ bi nɛn mi cɛ luny jɔk—bikɛ jɛ nɛn (cf. Lät Jaakni Yecu 1:11).

Kä ŋotdɛ, nɛy ti ŋuan /cikɛ jɛ bi ŋic i̱ ɛ Kuäärdiɛn (Nyuuth 11:15) kä bikɛ kọ̱r tɛr kɛ jɛ (Nyuuth 19:19)! Nɛy ti ŋuan bikɛ jɛ car ɛn ɣöö Yecu nyoothɛ ni Gua̱n tɛr Kritho. /Ci Yecu jɛ lar ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth tëë rɛy ji̱ Pa-ri-thii tɔ̱tɔ̱—Cɛ kɛ la̱r gua̱a̱th mi dɔ̱ŋ i̱ /cikɛ bi te rɛy Kuäärä kɛ ku̱i mɛɛtdädiɛn (Më-thiw 23:13-14). Kä /kẹ̱n Yecu jɛ lar bä ɛn ɣöö bi Duel Kuɔth a Kuäär.

Kuäär Kuɔth ɛ duo̱o̱r mi bi naath ɛ luäŋ kɛ wä thi̱n kɛ cäŋ kɛl — ce̱tkɛ jiëc nath li̱th! Kä ŋotdɛ, cäŋɛ ni A-bɛ-ram kɛnɛ gua̱ndɔŋni tin ko̱kiɛn /kenkɛ ni te thi̱n (cf. Ji̱ Ɣi-bɛ-ru 11:13-40).

Cu ji̱ kɔaarɛ jɛ ŋa̱c ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth /cɛ te rɛydiɛn kärɔ̱ kɛ jɛn gua̱a̱th ɛmɔ, kä bɛ dhil jɔɔc ce̱tkɛ min ca nyoth ɛ Luk 17:21:

> 11 Täämɛ mëë liŋ naath ruaacni ti̱ti̱, cu Yecu ruac cäätdä do̱diɛn lat, kɛ ɣöö cɛ thia̱k kɛ Jɛ-ru-tha-lɛm, kä cukɛ jɛ car i̱ bi kuäär Kuɔth ben ni ɛn guäth ɛmɔ. (Luk 19:11)

Kä Kuäär kuoth cuɛ jɔɔc ɛn ɣöö bɛ te rɛy teekä min bi ben

Deri jɛ ŋäc i di mi ci Kuäär Kuɔth thiak? Kä kɛ kui kä ɣöö bi thiec ɛmɔ loc, cu Yecu ruaacni göökni tin ci tuɔɔk lat (Luk 21:8-28) kä cuɛ naath ŋieec:

> 29 Guicɛ ŋɔp kɛnɛ jiɛn diaal. 30 Mɔ cikɛ kuirɔ la yɛn a nɛn, kä bia jɛ cu ŋäc ɛpuc ɛn ɣöö ci ruel thiak. 31 Kä inɔ bä, **mi wä ŋɔak ti ti tuɔɔk bia cu ŋäc ɛn ɣöö ci kuäär Kuɔth thiäk.** (Luk 21:29-31)

Yecu goorɛ ɣöö bi nɛɛkɛ ruaacni göökni guɔɔr kɛ ɣöö ba guääth in bi ben kɛ Kuäär Kuɔth ŋäc. Yecu cuɛ nɛɛkɛ jiök guäth mi dɔŋ ɛn ɣöö guicɛ kä liɛŋɛ ruaacni gook kä (Luk 21:36; Mak 13:33-37). Cäŋi mëë cu Yecu ruac ɛmɔ lat, nɛy ti ŋuan /cikɛ lät tin tuɔɔk wiimuɔɔn tin ca lat ɛ göök päl.

Kä Luk 22 & 23, ci Yecu ɛ nyɔk kɛ nyuɔth ɣöö Kuäär Kuɔth ɛ duɔɔr mi bi ben ala thuɔk kɛ guääth in bi ben mëë cɛ ŋiic:

> 15 “Cä jɛ gor ɛlɔŋ ɛn ɣöö bä mieth Cäŋ Bälä ɛmɛ cam kɛɛl kɛ yɛ a /kän ni cuuc, 16 kɛ ɣöö ɣän lärä jɛ yɛ, /cä mieth ɛmɔ bi nyɔk kɛ cam amäni mi wëë wä thuɔk rɛy kuäärä Kuɔth.” 17 Kä cuɛ liɛɛr kän, kä cuɛ tɛth lɔaac lar, kä cuɛ wee i̱, “Känɛ jɛ kä nyuakɛ jɛ kamdun, 18 kɛ ɣöö ɣän lärä jɛ yɛ, /cä bi maath kɛ dɛy wal kɔaŋ amäni mi ci kuäär Kuɔth ben.” (Luk 22:15-18)

> 39 Kä cu ram kɛl kä ji dueeri tin ca puat kɛ jɛ kɛɛl jɛ kuëth wëë i, “Mi ɛ jin Mɛ-thia, kän rɔɔdu, kä kän kɔ bä.” 40 Kä cu määthdɛ jɛ luek, kä cuɛ jɛ jiök i, “Jin /ci dual kɛ Kuoth, kɛ ɣöö jin bä ca ji kuɛth lith kɛ jɛ kɛɛl. 41 Kä ɛ cuɔɔŋ kä kɔn, kɛ ɣöö roŋkɔn kɛ ɣöö ca kɔn cuɔl min ci kɔnɛ lät, kä duundɛ ɣöö thilɛ mi jiääk mi ca lät ɛ wut ɛmɛ.” 42 Kä cuɛ Ye-cua jiök i, “Kuäärä, tim ɣä mi wii ben rɛy Kuäärädu.” 43 Kä cu Ye-cua jɛ jiök i, “Inɔnɔ, ɣän lärä jɛ ji ɛn walɛ bi te kɛɛl kɛ ɣä kä Parɛday.” (Luk 23:39-43, Baibol kɛ Thok A-ramɛm)

Kuäär Kuɔth /kenɛ ben kɛ guääth ëë ca Yecu näk bä cetkɛ min ca nyuɔth kɔn ɛ Mak kɛnɛ Luk:

> 43 Cu Jo-thɛp raan A-ri-ma-thia, ram kɛl kä ji luɔk mi diit, kä jɛn puɔnydɛ lipɛ kuäär Kuɔth, kä cuɛ buɔm ... (Mak 15:43)

> 51 Kä jɛn bä ɛ raan A-ri-ma-thia wec ji Juudh mi liip ni ben kuäärä Kuɔth. (Luk 23:51)

Ɛ kɛ kɔr jiëcä nath lith (1 Ji Ko-rinth 15:50-55) ɛn ɣöö ba nɛ Kritho nyɔk kɛ dieth kɛ ɣöö bi kɛ wä rɛy kuäärä Kuɔth, cetkɛ min ca gɔr ɛ Jɔɔn:

> 3 Cu Yecu jɛ jiök i, “Ɛpuc, ɛpuc ɣän larä jɛ ji, mi /kän raan nyɔk kɛ dieth, /cɛ dee met wee cieŋ kuäär Kuɔth.” 4 Cu Ni-kɔ-dii-mäth jɛ jiök i, “Dee raan kulɛ dap i di, mi cɛ kɔŋ dit, derɛ wä jic man ɛ nyɔk kä ba jɛ nyɔk kɛ däp?” 5 Cu Yecu jɛ loc i, “Ɛpuc, ɛpuc ɣän lärä jɛ ji, mi /kän raan dieth kɛ pi kɛnɛ Yiëë, /cɛ dee wä cieŋ kuäärä Kuɔth (Jɔɔn 3:3-5).

Ɛ nɛɛ Kuɔth kärɔ kɛn tin bi Kuäär Kuɔth in diit nɛn rɛy runi ti bathdɔɔr.

Täämɛ, lieŋɛ jɛ ɛn ɣöö kɛ kɔr kä mëë ca Yecu jiɛc lith, cuɛ rɔ nyɔk kɛ ŋiic kɛ kui Kuäärä Kuɔth:

> 3 Cuɛ rɔ nyuɔth naath bä a tëk kɛ kɔr jiecä dɛ kɛ nyuuthni ti ŋuan ti ŋuan, cua jɛ nɛn ɛnɛ kɛ kɛ nin ti jiɛn ŋuaan, kä cuɛ ruac kɛ kui kuäärä Kuɔth. (Lät Jaakni Yecu 1:3)

Ruac in nhiam kɛnɛ ruac in jɔak ëë ca lat ɛ Yecu kɛ kui Kuäärä Kuɔth! Cu Yecu ben ala jääk kɛ ɣöö bɛ naath ben ŋieec kɛ kuị Kuäärä Kuɔth ɛmɔ.

Cu Yecu jääk dɛ ni Jɔɔn bä jakä gɔarɛ ruac Kuäärä Kuɔth in ba ruac wii muɔɔn kɛ run ti bathdɔɔr. Guic min cɛ jakä gɔär kɛ ɛ Jɔɔn:

> 4 Kä cua tiey nɛɛni ti ca näk kɛ kui nëndiɛn kɛ Yecu kɛnɛ ruac Kuɔth nɛn, nɛy tin /kän ley kiɛ cätdɛ pal, kä /kän biɛlɛ jek nhiam kaandiɛn kiɛ tetnikiɛn. Kä cukɛ tëk, kä cukɛ ruëc kɛɛl kɛ Kritho kɛ run ti bathdɔɔr kɛl. (Nyuuth 20:4)

Ji Kritho tëë nhiam cukɛ ŋiic i Kuäär Kuɔth kɛ run ti bathdɔɔr bɛ te wii muɔɔn kä bɛ kuumɛni wecmuɔɔn guäl cetkɛ min ca ŋieec ɛ Baibol (cf. Nyuuth 5:10, 11:15).

Ɛŋu, ɛn Kuäär Kuɔth ɛ mi dit ɛlɔŋ, / kä ɛ ŋu pen nɛy ti ŋuan lieŋ ɛlɔŋ?

Kä thääŋdɛ ɛ ɣöö ci Yecu jɛ cɔl i ɛ mi ca tɛɛ":

> 11 Kä cuɛ kɛ jiök i, “Ca yɛ kam tɛ" ɛ- kuäärä Kuɔth, kä kɛ kui nɛɛni tin te raar, ŋɔaani diaal ba kɛ lät kɛ kɛ cäätni” (Mak 4:11)

Ɛ cäŋɛ nịɛn walɛ Kuäär Kuɔth in thuɔk ɛ mi ca tɛɛ kä nɛy ti ŋuan cetkɛ min ca lar ɛ Kuoth (guicɛ bä kä bokda min /thiɛl yiow ti goor nɛy kɛ thin, min te rɛy jɔam kä www.ccog.org min cɔali: The MYSTERY of GOD’s PLAN Ɛŋu mi cak Kuothɛ ni ŋɔaak diaal? kä ɛ ŋu mi cak kuothɛ ni ji?).

Kä guicɛ jɛ bä, ɛn ɣöö cu Yecu wee ɛn ɣöö guut kä ric ɛmɛ (ca guääth mi tɔt) bɛ ben (kɛ guääth mi tɔt) kɛ kɔr kä mii ca thuk kuäärä ti gɔw lat wii muɔɔn kɛɛliw ala NEEN:

> 14 Kä ba thuk kuäärä Kuɔth ti gɔw ti ti lat wii muɔɔn kɛɛliw kɛ kui nenä röli diaal, kä ɛ jɛn bi guut ɣɔaa cu ben ɔ. (Mɛ-thiw 24:14)

Lät thukni ti gɔw kɛ kui Kuäärä Kuɔth ɛ mi gɔaa kä ba cuɔp **rɛy guäthni guutdä ti ti**. Ɛ "ruac mi gɔaa" kɛ ɣöö nooŋɛ ŋäth mi thuɔk kɛ kui juäthni tin jek nath kɛ, ɛ ci maa min ŋieec kɛ ni ciaŋ ɛ nɛy tin la kuar thiathɛni.

Mi ci ruac Yecu guic, bɛ dhil jɔɔc ɛn ɣöö duel kuɔth in thuɔk in la jiKritho bɛ thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä ɛmɔ lat ɛn täämɛ. Nɛmɛ bɛ yik la min ditni jɛn kä Duel Kuɔth. Kä kɛ ɣöö ba nɛmɛ lät a gɔaa, ba thuk ti ŋuan läth lät. Nɛmɛ ɛ jɛn min lät kɛ ɛ Duel Kuɔth in cɔɛli (ccog) in ŋot kɛ mi wëë nhiam kɛ jɛn ŋieec ɛmɛ in cɛ ɣɔn i bɛ lät. Kä ɛ jɛn jak bok ɛmɛ kä luɔc kɛ kɛ thuk ti ŋuan.

Cu Yecu naath ŋiec kɛ ɣöö /cikɛ nɛy ti ŋuan bi duɔɔpdɛ nhɔk:

> 13 “Wiaa rɛc kɛ thok in ciw, kɛ ɣöö thok in naŋ naath rool jɔɔkni ditdɛ, kä duɔɔp thiääkɛ kä ditdɛ, kä kɛ nɛy ti ŋuan wä kɛ jɛ mɔ 14 kɛ ɣöö thok in naŋ naath teekä ciuɛ, kä bumɛ, kä nɛy ti jëkɛ jɛ kuiykɛ. (Mɛ-thew 7:13-14)

Thuk Kuäärä Kuɔth ti gɔw kɛ kɛn tin naŋkɛ naath teekä!

Dɔŋ derɛ gɔaa ɛn ɣöö ba ŋäc ɛn ɣöö cäŋ ni min nɛy tin ŋuan ni kɛn tin latkɛ rɔ i kɛ ji Kritho cäŋ ni min /cikɛ cär ɛmɔ päl ruëëc ɛn ɣöö min ci Kritho ɛ läth lät ɛ ɣöö bɛ naath lat thuk ti gɔw kɛ kuį̲ Kuäärä Kuɔth, nɛy tin ŋiic kɛ kui Kuɔth kɛnɛ nɛy tin ŋäc ruaacni tëë wal kɛn ŋäc kɛnɛ ni ciaŋ ɛn ɣöö nɛmɛ ɛ jɛn min ŋiic Baibol ɛ thuɔk.

Kä ŋotdɛ, Yecu puɔnydɛ cuɛ ji kɔaarɛ ŋieec kɛ thuk Kuäärä Kuɔth (Luk 9:2,60). Kɛ ɣöö kuäär in bi ben bɛ te kɛ ŋuɔt Kuɔth, bɛ naath nööŋ mal kɛnɛ ciɛŋ ti gɔw—kä luth ŋuɔtni tɔtɔ rɛy runi ti ti bɛ naath nööŋ mal mi thuɔk (Diit 119:165,172; Ji Ɛ-pɛ-thäth 2:15).

Kä ruac kuäärä in gɔaa ɛmɛ ca jɛ ŋäc rɛy buɔkni tëë ca gɔr kä Ruac Kuɔth ëë Wal.

3. Kä Kuäär Kuɔth ca jɛ ŋäc rɛy Ruac Kuɔth ëë Wal?

Ruac Yecu in nhiam kɛnɛ ruac in jɔak in ca gɔr ɛ latdɛ kɛ thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth (Mak 1:14-15; Lät Jaakni Yecu 1:3).

Kuäär Kuɔth ɛ duɔɔr mi dee ji Juudh tëë cieŋ kɛ guääth Yecu ɛ ŋäc kɛ kuidɛ cetkɛ min ca lat rɛy buɔknikiɛn tin ca gɔr, min cɔal kɛ ɛn täämɛ i Ruac Kuɔth ëë Wal.

Da-ni-yel cɛ naath ŋieec kɛ kui Kuäärä

Ci gök ni Da-ni-yel ɛ gɔr i:

> 40 Kä bi kuäär in ŋuaandiɛn ben, mi bi buɔm cetnikɛ ladiit. Cetkɛ min la ladiit ŋɔak diaal a riac, bi kuäär ɛmɔ kuääri diaal tin kɔŋ tiam inɔ. 41 Kɛ kui ciökni tëë ci nɛn tin thääŋkiɛn ladiit kä thääŋkiɛn mun, ɛn nɔmɔ ba dääk kuäärä kɛ rɔ, duundɛ ɣöö bi buɔm mi tɔt mi cetkɛ buɔm ladiɛt duɔth thin, cetkɛ min ci mun nɛn /cɛ rɔ liɔm kɛ ladiit. 42 Cetnikɛ min yiat ciokä thääŋdɛ ladiit kä thääŋ in dɔŋ mɔ mun, inɔ ɛn kuäär ɛmɛ, bi thääŋdɛ buɔm kä bi thääŋdɛ thil buɔm. 43 Kä cetnikɛ mɔ /ca ladiit dee liɔm kɛnɛ mun ɔ mëë ci nɛn, bikɛ rɔ liɔm kɛn naath kɛ kuën, duundɛ ɣöö /cikɛ bi met mat, cetnikɛ min /ci ladiit rɔ dee mat kɛ mun. 44 Kä kɛ nin tin ruec kɛ kuar tɔ tɔ, bi Kuoth puɔɔrä kuäär mi thil mi bi jɛ wany tok, kä kuäär ɛmɔ /ca jɛ bi lɛ bäny nɛy ti kɔkiɛn. Kä bɛ kuääri diaal ti ti däk, kä jɛn bɛ te thin ala doraar. (Da-n-yel 2:40-44)

> 18 Kä bi nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy kuäär jek, kä bi kuäär tekɛ kɛ amäni cäŋ kɛl.’ (Da-ni-yel 7:18)

> 21 “Ɣän cä guic, kä cu tuŋ ɛmɔ kor tɛr kɛ nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy, kä cuɛ kɛ joc, [22] amäni mëë ci ram in dorar ben, kä cua luk ben luk, kä cua nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy käm kuär, kä cu guääth cop kɛ ɣöö bi nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy kuäär käp. (Da-ni-yel 7:21-22)

Kä Da-ni-yel, canɛ jɛ jek ɛn ɣöö bi guääth ben mi bi Kuäär Kuɔth kuääri wec muɔɔn däk kä bɛ te thin amäni cäŋ kɛl. Kä banɛ jɛ ŋäc bä ɛn ɣöö bi nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy tekɛ guääthdiɛn rɛy kuäärä ɛmɛ.

Ruaac ni gookä ti ŋuan kä Da-ni-yel kɛ kui guäth ɛmɛ rɛy runi ti kur däŋ 21 ti ti.

Guic thääŋ ciookni kä Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk:

> 12 “Tuɔ̱ŋ dɔ̱ŋ wäl tin ci nɛn kɛ kuɔ̱r dɔ̱ŋ wäl ti /ken kuäär ni jek, kä bikɛ buɔ̱m jek kɛ thaak kɛl cɛ̱tkɛ kuɔ̱r kɛɛl kɛ ley. 13 kɛn nɛy ti̱ti̱ tekɛ kɛ cɔ̱r kɛl, kä bikɛ buɔ̱mdiɛn kɛnɛ luɔ̱ŋdiɛn kɔ̱m ley. 14 Kɛn bikɛ kɔ̱r tɛr kɛ ruath dɛɛl rɔɔmä, kä bi ruath dɛl rɔɔmä kɛ tiam, kɛ ɣöö jɛn ɛ kuäär kuɔ̱ri kä ɛ ruëc ruëëcni̱. Kä nɛy tin te kɛɛl kɛ jɛ ca kɛ cɔl, kä ca kɛ mɛk, kä ŋɔ̱thkɛ kɛ.” (nyuuth 17:12-14)

Kä ɛnɔ, guic kɔnɛ rɛy Ruac Kuɔth ëë Wal kɛnɛ Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk ɛn ɣöö bɛ tekɛ guut kuäärä wiimuɔɔn min tekɛ kuär däŋ wäl kä bi Kuoth ɛ däk kä bɛ kuäärɛ yiath piny.

Ci Ay-dha-yaa Ŋiic naath lat kɛ kui Kuäärä kuoth

Kuoth cuɛ Ay-dha-yaa jakä gɔr kɛ kuikä min nhiam kä Kuäär Kuäärä Kuɔth, min la ruec kɛ run ti bathdɔɔr kɛl min ŋäckɛ i ɛ run ti bathdɔɔr, kɛ duɔɔp ɛmɛ:

> 1 Bi jiath tunh dhɔr jethi̱, kä bi kaar piith kä ci̱ökkɛ. 2 Bi yiëë Kuɔ̱r ni Kuoth te wii̱dɛ, yiëë pɛlä kɛnɛ ŋäc ŋɔaani̱, yiëë lueekä kɛnɛ buɔ̱m, yiëë ŋäcä ŋɔaani̱ kɛnɛ luth Kuɔ̱r ni Kuoth.
>
> 3 Kä tɛth lɔcdɛ kɛ luth Kuɔth Nhial, kä /cɛ luk bi luk kɛ min cɛ nɛn kɛ wäŋkɛ, kä /cɛ bi luk kɛ min liŋɛ kɛ ji̱thkɛ. 4 Kä bɛ nɛy tin can luk kɛ cuɔ̱ɔ̱ŋ, kä bɛ kɛ luk kɛ cuɔ̱ɔ̱ŋ. kɛ kui̱ nɛɛni ti kɔ̱c wii̱ muɔ̱ɔ̱n; bɛ wi̱c

muɔ̲ɔ̲n yɔ̲t kɛ kɛɛt thuɔkdɛ, kä bɛ ji̲ dueeri näk kɛ yiëë thuɔkdɛ. 5 Bi cuɔ̲ɔ̲ŋ a lạ̲ạ̲kdɛ, kä bi ŋạ̲th a lạ̲ạ̲kdɛ.

6 Cuŋ kɛnɛ thuok te kɛ jɛ “Kä bi thɔ̲l cieŋ kɛɛl kɛ ruath dɛɛl, kä bi thɔ̲l tɔ̲ɔ̲c kɛɛl kɛnɛ gat dɛɛl, bi ruath thɔ̲ạ̲rɔạ̲ạ̲li kɛnɛ thɔ̲l mi tɔt kɛnɛ ley tin kɔ̲ŋ ceji̲ŋ kɛɛl. Kä bi gat mi tɔt kɛ bɔ̲th.” 7 bi ɣɔk laak kɛɛl kɛ lɛt; bi gaatkiɛn tɔ̲ɔ̲c kɛɛl; Kä bi lony cam ni wal cẹ̲tnikɛ thäk.” 8 Bi Gat mi ŋot kɛ muɔ̲l ŋar gekä dɛŋcɛji̲kä, kä bi̲ gat mi tɔt bɛ tetdɛ lạ̲th ɣɔ̲t lualdji̲tä. Kä /cikɛ bi te ri̲ɛk kiɛ däk wii̲ pạ̲ạ̲mdä min rɛl rɔ kɛɛliw, kɛ ɣöö bi wi̲c muɔ̲ɔ̲n thiạ̲ạ̲ŋ kɛ ŋäc Kuạ̲r ni Kuoth cẹ̲tkɛ min ci pi̲w pi̲ny kum. “Kä kɛ jɛn cäŋ ɛmɔ bɛ tekɛ ciök Je-the, mi bi cuɔ̲ŋ ala bii̲y kä naath, kɛ ɣöö bi döör jɛ gɔ̲r, kä bi guạ̲ạ̲th lɔ̲ŋädɛ tekɛ luth.”

10 kä ɛn cäŋ ɛmɔ bi̲ kuär mi̲ pay tuɔk ben dhɔr jedhi̲ mi̲ bi̲ä nyuuth kä naath, kä bi̲ dɔ̲ɔ̲r di̲aal rɔ̲ duɔ̲l jɛ, kä bi̲ guäth ci̲ɛɛŋä dɛ thi̲ääŋ kɛ gɔɔy,” (I-ca-yaa 11:1-10)

Kä min cä lat i nɛmɛ ɛ jɛn guääth in nhiam kiɛ guääth in nhiam kä Kuäär Kuɔth, ɛ ɣöö nɛmɛ ɛ jɛn guääth in bɛ tekɛ puɔny (kɛ nhiam kä guääth in bi wec in rɛl rɔ, Jɛ-ru-tha-lɛm in pay ben ben piny nhial, Nyuuth 21) kä bɛ jääny kɛ run ti bathdɔɔr kɛl. Cu I-dha-yaa tää puäänydɛ min te rɛy guäth ɛmɛ nyoth mëë cɛ ŋot kɛ mi latdɛ:

11 Kä kɛ jɛn cäŋ ɛmɔ bi Kuäär nikuɔth rɔ nyɔk kɛ mi nööŋɛ duɔth nɛni kɛ tin ŋot kɛ tek luɔc jɔk kä A-thi- ri-yaa kɛ cam I-jëp, kɛnɛ cuec l- jëp, kɛ Patroth kɛnɛ Kuc, kä Elam kɛnɛ Cinaar, kä Ɣa-mat kɛnɛ dhuɔɔli yiëër.

12 bɛ nyuuth läth piny kɛ kui dööri, kä bɛ jiI-thɛ-rɛl tin ca bäny piny mat kɛɛl, kä bɛ ji Juda tin ca däk piny mat kɛɛl guäthni däŋ ŋuaan wii muɔɔn. 13 kä bi tiɛl in te kɛ ji Ɛ-pa-rim jiɛɛn, kä ci Juda bi lɛ te kɛ tiɛl kɛ Ɛ-pa-rim. /Ci Ɛ-pa-rim Juda juda bi lok, kä ci Juda rɔ bi lɛ luɔc Ɛ-pa-rim. 14 Kä bikɛ riŋ piny wii ji Pi-li-thɛt kuic caam. bikɛ nɛy tin te kuic caam määk kɛɛl; Kä bikɛ tetkiɛn läth wii E-dɔm kɛnɛ Mo-ab. Kä bi ji A-mon kɛ liŋ. 15 bi Kuäär ji thuok yiëër I-jëp däk kɛɛliw. kɛ

> jiɔmdɛ min bum bɛ tetdɛ yuɔr piny wii yiëër, kä bɛ jɛ yuɔr rɛy kiɛri däŋ bärɔw, kä bɛ naath jakä ŋuok kɛ jɛ köötä. 16 Kä bɛ tekɛ duɔɔp mi diit kɛ kui nɛɛnikɛ tin ci duɔth kä A-thi-ri-ya, cet ni kɛ mëë cɛ ji I-thɛ rɛl jakä jieth yier kɛ cäŋ ëë jiɛykɛ jɛ kä I-jëp. (I-ca-yaa 11:11-16)

Cua Ay-dha-yaa moc kɛ yiëë mi gɔaa kɛ ɣöö bɛ gɔr i:

> 2 Kä täämɛ kɛ nin ti jɔak bi pääm dhɔaar Kuar ni Kuoth cuɔŋ wiipääm, kä ba jɛ kap nhial wii pääm. Kä bi döör diaal rn̲ duɔl jɛ. 3 Bi nɛy ti ŋuan ben kä bikɛ wee i, “Bër, kuanɛ wä wi̲i̲ pääm Kuar ni Kuoth, luaak kuthni Kuɔth ni Je-kɔb, bɛ kɔn ŋieec kɛ dupkɛ, kä banɛ jäl kɛ dupkɛ.” Kɛ ɣöö bi ŋuɔt ben raar kä Dha-yɔn, kä bi ruac Kuär ni Kuoth ben kä Jɛ-ru-tha-lɛm.” 4 Kä bɛ naath luk kam dööri, kä bɛ nɛy ti ŋuan luek. Bikɛ thɛpnikiɛn looc ala thɛp puɔrä, kä bikɛ thɛpnikiɛn looc ala thɛp ŋër. Kä /ci dor thɛpdɛ bi kap nhial kɛ dor in dɔŋ, kä /cikɛ bi lɛ ŋot kɛ mi ŋieeckɛ kor. ... [11] Ba cär ran jakä kuiy, kä ba liak nath jakä kuiy, kä ba kuäär kärɔa kap nhial kɛ jɛn cäŋ ɛmɔ. (Isaiah 2:2-4,11)

Kɛ kui ɛmɔ, bɛ la guääth malä mi gɔaa wiimuɔɔn. Kɛ jɔakdɛ, nɛmɛ bɛ te thin amäni cäŋ kɛl, kä bi Yecu ruëc. Kä min ca gɔr rɛy buɔkni ti gööl (Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 90:4; 92:1; I-ca-yaa 2:11; Ɣo-cɛa 6:2), ɛn Talmud ji Juudh ŋiicɛ jɛ ɛn ɣöö nɛmɛ cɛ jääny kɛ run ti 1,000 (Babylonian Talmud: Tractate Sanhedrin Folio 97a).

Cua Ay-dha-yaa moc kɛ yiëë Kuɔth kɛ ɣöö bɛ ruaacni ti ti gɔɔr bä:

> 6 Kɛ ɣöö ca gat dap kɛ kui dan, kä ca gat mi tɔt käm kɔn. Kä bi kumɛ te wiidɛ. Kä ba ciötdɛ cɔl i, Lueek, Kuoth in Leny Buɔmdɛ ti, diaal, Guän naath in doraar, Kuäär malä. 7 Kɛ kui rëp kumɛkädɛ kɛnɛ mal Thilɛ guut, Kä bi kɔm kuäärä Dee-bid kɛnɛ kuäärɛ te wiidɛ, Kɛ ɣöö bɛ jɛ rialikä kä bɛ jɛ yiath piny kɛ cuɔŋ kɛnɛ cuɔɔŋ Niɛ guääth ɛmɔ amäni cäŋ kɛl. Bi nhök Kuɔth Nhial in Leny Buɔm diaal nɛmɛ lät. (I-ca-yaa 9:6-7)

Nɛnɛ jɛ, ci I-ca-yaa wee bi Yecu ben kä bɛ kuäär mi tekɛ kuumɛ tok piny. Kä min la nɛy ti ŋuan tin latkɛ rɔ i ji kɔar Kritho ɛ lat ni ruac ɛmɛ, ɛlɔŋ kɛ Pay Wäl Rɛw kɛ ruɔn, la kɛn a guic ɛn ɣöö ruac ɛmɛ ruacɛ kɛ kui gookä mi leny ruac in ca lat kɛ kui Yecu. Ci Baibol ɛ nyoth ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth tëëkɛ kuumɛ mi tekɛ ŋuɔt kɛ kui nɛɛni tin ruac jɛ, kä bi Yecu a kuäär kuumɛ ɛmɔ. Cu Ay-ca-yaa, kɛnɛ Da-ni-yel amäni nɛy kɔkiɛn jɛ lat.

Ŋuɔt Kuɔth kɛ dup nhokä (Mɛ-thiw 22:37-40; Jɔɔn 15:10) kä ba Kuäär Kuɔth ruac kɛ kɛn ŋuɔt tɔ tɔ. Kɛ kui ɛmɔ Kuäär Kuɔth, a cäŋɛ min kuic nɛy ti ŋuan jɛ wiimuɔɔn, jɛn ba ruec mi bi tekɛ kɛ nhök.

Diit Puɔnyä kɛnɛ tin kɔkiɛn

/Ciɛ Da-ni-yel kɛnɛ I-ca-yaa kärɔ kɛn tëë ca lɛy ɛ Kuoth ɛn ɣöö bi gɔär kɛ kui Kuäärä Kuɔth in bi ben.

Cua Idh-ki-el käm ɣöö bɛ gɔr ɛn ɣöö nɛy tin te rɛy döör I-thɛ-rɛl diaal (/ciɛ ji Juudh kärɔ) tin ca däk piny kɛ guääth rikä in diit ba kɛ dol kɛɛl rɛy kuäärä kɛ run ti bathdɔɔri:

> 17 Kɛ kui ɛmɔ wee i, ‘Nɛmɛ ci Kuäär ni Kuoth ɛ lar i, ‘Ɣän bä yɛ duɔɔl rɛy dööri, kä bä yɛ duɔɔl wiini tin ca yɛ riaw thin, kä bä mun I-thɛ-rɛl käm yɛ.’ 18 Kä bikɛ wä ɛn wini, kä ti jiäk kɛnɛ ti jiäk diaal bäkɛ wä woc ɛn wini. 19 Inɔ bä kɛ moc lɔc kɛl, kä bä yiëë mi pay tuɔɔk läth rɛydiɛn, kä bä loc tin cetkɛ päm woc rɛy puänynikiɛn, kä bä kɛ moc lɔc mi thil pɛl, 20 kɛ ɣöö bikɛ guor ni ruaacnikä kä bikɛ luëëkä tit kä bikɛ kɛ lät. Bikɛ a nɛɛkä, kä bi ɣän a Kuothdiɛn. 21 Kä kɛ kui nɛɛni tin guɔɔrkɛ ni tin jiäk kɛnɛ tin ca ro rɛl tin jiäk, bä lätkiɛn cuɔl wuɔthkiɛn,” ruac ni Kuäär ni Kuoth (Yɛdh-ki-el 11:17-21).

Kä kuay thuk duëli ji I-thɛ-rɛl /cikɛ bi lɛ ŋot kɛ mi dääk kɛrɔ, bikɛ ŋuɔt Kuɔth luɔth kä bikɛ mith tin jiäk cämdiɛn päl (Lii-bay 11; Nyɔak Latdä Ŋuɔtni 14).

Guic ruaacni tin ca lat kä Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal kɛ kui thukni ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth:

> 27 Kä bi ji wiec muɔɔn diaal ji tim kä bikɛ ro riet Kuoth Nhial, kä bi döör diaal ben pal nhiamdu. 28 Kɛ ɣöö kuäär ɛ duŋ Kuär ni Kuoth, kä jɛn ruaac döör. (Diit 22:27-28)
>
> 6 Kä kɔm kuäärädu, lö Kuoth, tëë thin amäni cäŋ kɛl. Kä kɛɛt kuäärä cuŋni ɛ jɛn kɛɛt kuäärädu. (Diit 45:6)
>
> 1 Ɣɔɔn, kietdɛ Kuoth Nhial diit mi pay tuɔɔk! Kietdɛ Kuoth Nhial diit, yɛn ji wiec muɔɔn. 2 Kietdɛ Kuoth Nhial diit, puanyɛ ciötdɛ. Lätdɛ thuk ti gɔw kɛ kui känädɛ ni ciaŋ. 3 Lätdɛ gɔɔydɛ rɛy dööri, kä latdɛ lätkɛ tin gäykɛ naath rɛy nath diaal. (Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 96:1-3; also cf. 1 Chronicles 16:23-24)
>
> 10 Lätku diaal bikɛ ji liak, lö Kuäär ni Kuoth, kä bi nɛyku tin ci Kuoth kɛ lɛy ji poth. 11 Bikɛ ruac kɛ kui gɔɔyä kuäärädu, kä bikɛ buɔmdu lat, 12 kɛ ɣöö bikɛ lätkɛ tin bumni kɛn nyuɔth gaat nath, kɛnɛ gɔɔy kuäärädɛ min diit. 13 Kuääru ɛ kuäär mi doraar, kä ruecdu tëë thin kɛ ric diaal. (Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 145:10-13)

Gɔäär ti ŋuan rɛy Ruac Kuɔth ëë Wal cukɛ gɔär bä kɛ kui kuäärä (c.d. Idhɛkiel 20:33; Obadia 21; Mikaa 4:7).

Kä ɛnɔ, mëë ci Yecu thuk Kuäärä Kuɔth ti gɔw tok, cu nɛy tëë liɛŋkɛ ruacdɛ tekɛ ŋäc mi tɔt kɛ kui ruac in nhiam.

4. Ci Jääk Thuk Kuäärä Kuɔth ti Gɔw ŋieec?

Kä min lat kɛ ɛ nɛy ti ŋuan cɛ̱tdɛ kɛ thuk ti gɔw kɛ ku̱i ran ni Yecu, kä min thu̱ɔk ɛ ɣöö ji̱ kɔaar Yecu bi kɛ ŋieec ni thuk ti gɔw kɛ ku̱i Kuäärä Kuɔth. Nɔmɔ ɛ jɛn ruac ëë ca lat ɛ Yecu.

Ci Jääk ni Puɔl naath ŋieec kɛ ku̱i Kuäärä Kuɔth kɛnɛ Yecu:

> 8 Kä cu Puɔl wä guäth palä ji̱Juudh, kä kɛ päth da̱ŋ di̱ɔk cuɛ ruac lat kɛ bu̱ɔm lɔaac, ŋakɛ ŋak nɔm ni kä comɛ naath kɛ ruaacni kuäärä Kuɔth. (Lät Jaakni Yecu 19:8)

> 25 Kä kɛ thuɔk, ɣän ŋa̱cä jɛ ɛn ɣöö yɛn diaal nɛy tëë cä ruac kuoth wä lat rɛydun ɛn ɣöö cä thuk kuäärä Kuɔth lat. (Lät Jaakni Yecu 20:25)

> 23 Kä mëë cikɛ cäŋ mɛk kɛ jɛ, cu nɛy ti ŋuan ben kä jɛ guäth in cieŋɛ thi̱n, kä cuɛ kɛ la̱t ruac Kuɔth kä cuɛ kɛ com kɛ ku̱i Yecu kä ŋu̱ɔt Muthɛ kɛnɛ ruaacni göökni, nikɛ runwaŋ amäni thiaŋ. ... 31 Cuɛ ruac kuäärä Kuɔth lat, kä ŋji̱icɛ naath kɛ ku̱i Ku̱ar ni Yecu Kritho kɛ bu̱ɔm lɔaac mi dji̱t, a thilɛ ram mi cu jɛ pën. (Lät Jaakni Yecu 28:23,31)

Guicɛ jɛ ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth /ciɛ ruac kɛ ku̱i Yecu kärɔa (cieŋni̱ min ɛ jɛn ram in dji̱t rɛydɛ), cɛ̱tkɛ min ci Puɔl ŋji̱c bä kɛ ku̱i Yecu, kä cue ŋi̱ec bä kä nyuthɛ jɛ naath kɛ du̱ɔ̱p mi̱ göl, kä ŋotɛ bä kɛ mi ŋi̱eecɛ kɛ ku̱i Kuäärä Kuɔth.

Cu Puɔl ɛ cɔl bä i̱ thuk Kuɔth ti gɔw, duŋdɛ ɣöö ŋotdɛ ɛ thuk Kuäärä Kuɔth ti gɔw:

> 9 ... Cakɔ thuk Kuɔth ti gɔw la̱t yɛ ... 12 kɛ ɣöö bia cieŋ kɛ ciaaŋ mi rǫ̱ŋ kɛ Kuoth min ci yɛ cɔl rɛy kuäärädɛ kɛnɛ buaydɛ. (1 Ji̱ Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:9,12)

Kä cu Puɔl jɛ cɔl bä i thuk ti gɔw kɛ kui Kritho (Ji Röm 1:16). Ruac Yecu in gɔaa, ɛ jɛn ruac ëë cɛ ŋiic naath.

Guic jɛ ɛn ɣöö /ciɛ ruac mi gɔaa kärɔa kɛ kui ran Yecu Kritho kiɛ ruac kɛ kui känä ran kärɔa. Cu Puɔl ɛ lar ɛn ɣöö thuk ti gɔw kɛ kui Kritho te rɛydiɛn kɛ luth Yecu, kɛnɛ lunydɛ jɔk, kɛnɛ luk Kuɔth:

> 6 ... Kuoth bɛ nɛy tin muoc kɛ yɛ bɛc bɛɛc ti ti luɔc riɛkiɛn, 7 kä bɛ yɛ moc kɛ lɔäŋ kɛ kɔ kɛɛl, mi we Kuäär ni Yecu jɔɔc nhial kɛnɛ jääkɛ tin bum, 8 kɛ mac mi leth mi bɛ duäc ni nɛy tin /ca Kuoth ŋäc, kɛnɛ nɛy tin /ca thuk ti gɔw kɛ kui Kuaran ni Yecu Kritho luɔth. 9 Kɛn titi bakɛ duäc kɛ däk mi doraar nhiam Kuar ni Yecu kɛnɛ gɔɔy puɔnyä bumädɛ, 10 mi wä Yecu ben ɛn cäŋ ɛmɔ, kɛ ɣöö bajɛ ben liak ɛ nɛɛkɛ tin ci Kuoth kɛ lɛy, kä bakɛ luɔth ɛ nɛy diaal tin ci ŋath, kɛ ɣöö cäkɔ yiɛn tin caa nënda lat rɛydun ŋäth. (2 Ji Thɛ-tha-lo-ni-ka 1:6-10)

Kä Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk nyothɛ jɛ ɛn ɣöö kuäär ɛ duɔɔr mi banɛ jek, /ciɛ ɣöö ɛn täämɛ i ci kɔnɛ ku thuŋ jek:

> 28 Kä kɔn banɛ kuäär mi /ca dee luäŋ kɛ yɔk jek. (Ji Ɣi-bɛ-ru 12:28)

Kɔn dënɛ jɛ ŋac kä dënɛ jɛ guic ɛn ɣöö banɛ te rɛy Kuäärä Kuɔth ɛn täämɛ, duŋdɛ ɣöö /ken kɔn ni cop rɛydɛ kɛɛliw.

Cu Puɔl ɛ lar ɛ jɔc ɛn ɣöö /ci raan bi wä rɛy Kuäärä Kuɔth kɛɛliw ɛ la ram mi liw, cɛtkɛ min la tuɔɔk kɛ kɔr jiëcä nath lith:

> 50 Ɣän göörä mɛmɛ, dämaari, ɛn ɣöö rin kɛnɛ riɛm /cikɛ kuäär Kuɔth dee jek. kä /ci jiääk bi mi /ci bi thil kan. 51 Nɛnɛ jɛ, ɣän lärä yɛ ruac mi cuäŋ naath, /ci kɔn diaal bi liw, kä ba kɔn diaal loc, 52 kɛ guaath mi tɔt, kɛ nyuɔp waŋ, kɛ kuɔth kaaŋä in jɔak. Kɛ ɣöö bi kaaŋ rɔt kä ba nɛy tin ci liw jiɛc a /cikɛ bi lɛ thil, kä ba kɔn cu loc (1 Ji Korinth 15:50-52)

> 1 Kɛ kuị ɛmɔ nhiam Kuɔth kɛnɛ nhiam Kuạr ni Yecu Kritho, min bi nɛy tin tëk kɛnɛ nɛy tin ci lịw luk, lạtdä jɛ jị kɛ jɔacdɛ kɛnɛ kuäärɛ. (2 Ti-mo-thi 4:1)

/Ci Puɔl nɔmɔ ŋị̈eec kärɔa, kä cuɛ jɛ ŋị̈eec bä ɛn ɣöö bi Yecu Kuäär kạm Kuoth in la Guạn:

> 20 Kä täämɛ ca Kritho jiɛc lịth, kä cɛ a jiọl jiɛcä jiɛcä lịth. 21 Kɛ ɣöö cẹtkɛ min bä liạạ kä ram kɛl, bä jiëc nath lịth kɛ rọ ben kä ram kɛl bä. 22 Kɛ ɣöö ci nɛy diaal lịw kɛ A-dam, ba nɛy diaal jakä tëk kɛ Kritho. 23 Kä ba ramɔ jiɛc kɛ guạạthdɛ, Kritho ɛ jɛn jiɛc in nhiam, kä kɛ bendɛ min rɛw dɛ ba nɛɛ Kritho jiɛc. 24 Kä ɛ jɛn bi guut ɣɔaa cu ben, mi waa Kuoth in la Guạạr in te nhial kạm kuäär, kä kɛ kɔr min cɛ ruëëc diaal kɛnɛ kuär diaal buɔ̣mdiɛn däk kɛliiw. 25 Kɛ ɣöö jɛn bɛ dhil ruëc amäni mi cɛ jị tɛrɛ diaal lạth piny ciöknikɛ. (1 Jị Ko-rinth 15:20-25)

Cu Puɔl ɛ ŋị̈eec bä ɛn ɣöö nɛy tin /ci gɔw (tin ci ŋuɔ̣t yạr) /cikɛ Kuäär Kuɔth bi jek:

> 9 Kä /cia jɛ ŋäc ɛn ɣöö jị dueeri /cikɛ ciëŋ kuäärä Kuɔth bi jek? Ɛ yɛ /ca mɛt. Nɛy tin leer, nɛy tin pạạl kuthni baaŋ, dhööm, nɛy tin kɔaar kɛ rọ kɛ wutni kɔ̣kiɛn, 10 kuëël, dạr, yɔ̣äŋ kɔaaŋni, jị nyiär kɛnɛ mạạc nath cị kɛ kuäär Kuɔth bi jek. (1 Jị Ko-rinth 6:9-10)

> 19 Täämɛ lät rị̈eŋ jɔɔc kɛn, cẹtkɛ dhöm, leer, nyuɔɔn, 20 pal kuthni jiɛn, ŋaknɔmnị, tiɛɛl, gak, dị̈it lɔaac ŋɔaanị, dị̈t rɛɛŋ̈ 21 näk nath, kɛ kuị kä tị̈tị, ɣän lạrä jɛ yɛ kɛ nhiam, cẹtkɛ mëë cä lạr yɛ ni wal, ɛn ɣöö nɛy tin lạtkɛ ŋɔak tị̈tị, /cikɛ kuäär Kuɔth bi jek. (Jị Gä-lëë-cia 5:19-21)

> 5 Kä ŋäc yɛn ɛ, ɛn ɣöö thilɛ ram mi lät leer kiɛ mi jiääk kiɛ ram mi dị̈t lɔc (mi pääl kuthni guääyni) mi bi tekɛ kuị̈c rɛy Kuäärä Kritho kɛnɛ Kuoth. (Jị Ɛ-pɛ-thäth 5:5)

Kuoth tëëkɛ ŋuɔ̱t kä gǫ̱ǫ̱rɛ ɣöö bi raan rɔ rḭ̱t kä dueer kɛ ɣöö bi raan kulɛ wä rɛy kuäärädɛ. Luth Kuɔth gǫ̱ǫ̱rɛ ɣöö bi Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ jek amäni ɣöö bi kän jek:

> 29 ...Pi-tɔr kɛnɛ john ... cukɛ wee, i̱ “Kɔn bakɔ luɔ̱th ni Kuoth kä luth nath. ... 32 Kä kɔn bä lapkɔ nëënkɛ kɛ kui̱ kä ti̱ti̱, cɛ̱tkɛ min la Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ ɛ kạ̱m nɛy tin luɔ̱thkɛ jɛ.” (Lät Jaakni Yecu 5:29,32)

> 5 Kritho ... 8 cäŋ ni mëë ɛ Gat, cuɛ luth Kuɔth ŋạ̱c kɛ rik tëë cɛ rut. 9 Kä kɛ kɔr kä mëë ca jɛ jakä thuɔ̱k, cuɛ ben ala jɛn ram in bi kän mi dǫ̱raar käm nɛy diaal tin luɔ̱thkɛ jɛ, (Ji̱ Ɣi-bɛ-ru 5:5,8-9)

Cu Jääk ni Puɔl ɛ lạ̱r lär ɛn ɣöö thạ̱ạ̱ŋ nath /cikɛ bi ŋi̱ec ni̱ thuk ti gɔw tin ca lat ɛ Yecu ɛ jɛn luɔc thiecä ɛmɔ, duŋdɛ ɣöö kɛn bi̱ kɛn ŋi̱ec ni̱ duɔ̱ɔ̱p dɔ̱diɛn, ɛ jɛn min nhɔk naath ɛ:

> 3 A puɔ̱th kɛnɛ mal kä Kuoth in la Guạ̱ạ̱ra tekɛ yɛ kɛnɛ Kuääran ni Yecu Kritho, 4 min ci rɔ thöp kɛ kui̱ dueerikɔn, kɛ ɣöö bɛ kɔn kän rɛy ɣɔaa ɛ jiääk ɛmɛ, cɛ̱tnikɛ ruac Kuɔthdan in la Guạ̱ạ̱ra, 5 A puɔny tekɛ jɛ amäni cäŋ kɛl. A-mɛn. 6 Ɣän gạ̱ạ̱cä kɛ ɣöö cia rɔ̱ rǫ̱ cu rḭ̱t kɛ pɛth kä ram ëë cɔɔl yɛ kä puɔ̱th Kritho, kä cia rǫ̱ ri̱et kä thok mi gɔaa mi göl, 7 kä ciɛ ɣöö te kɛ thok mi gɔaa mi̱ göl, Kä duundɛ ɣöö tëë thạ̱ạ̱ŋ nath ti nyuɔnkɛ yɛ, kä görkɛ ɣöö bikɛ thuk ti gɔw kɛ kui̱ Kritho rḭ̱t. 8 Kä cäŋ bä kɔ kiɛ jääk nhial yɛ lạ̱t thuk ti gɔw ti guạ̱c kɛ tin cakɔ lạ̱t yɛ kɛ nhiam, a jɛ kuɛthkɛ! 9 Cɛ̱tkɛ min cä kɔŋ lạ̱r yiɛ kɛ nhiam, ɛn täämɛ nyɔakä jɛ kɛ lạ̱r yɛ, mi tëëkɛ ram mi lät yɛ thok in gɔaa mi guạ̱c kɛ min cia jek, a jɛ lamkɛ! (Ji̱ Gä-lëë-cia 1:3-9)

> 3 Kä ɣän dualä ɛn ɣöö, cɛ̱tkɛ mëë ci thɔ̱l Iib mɛt kɛ wän wän wäänädɛ, ba cärkun böth jɔ̱ɔ̱r kä luth in lɛy lɛy kɛ kui̱ Kritho. 4 Kɛ ɣöö mi̱ we tẹ̱ kɛ ram bëë, kä bi̱ yɛ lät Yecu mi dɔ̱diɛn, mi /kạ̱nkɔ lạ̱t yɛ, kiɛ bia nhɔk ni̱ yiëë mi göl mi /ci yɛn ɛ jek kä nɛy kiɛ thuk ti gɔw ti göl tin /ci yɛn kɛ jek kä nɛy cuarɛ jɛ nhɔk! (2 Ji̱ Ko-rinth 11:3-4)

Ɛŋu mi la “min dɔ̱ŋ” kɛnɛ “Mi̱ göl,” min la kac, kä thuk ti gɔw?

Kä thuk ti gɔw ti kac tekɛ kä gua̱th ti̱ göol.

Kɛ thu̱k, ruac kacä jɛn lat tɛ ɣöö nɛ, kä jɛn comɛ naath i̱ ŋäth /ciɛ ɣöö bi Kuoth lu̱th kä bi rɔɔdu ɣɔ̱n kɛ thu̱k ɛn ɣöö deri̱ du̱ɔ̱p in gǫǫr kuothɛ ŋäc i̱ lät kɛ jɛ kɛ duop in diɛn. (cf. Mɛ-thiw 7:21-23). kä ŋi̱ic kacä, Jɛn la nhɔkɛ ni̱ ɣöö bɛ rɔ moc kɛ ca̱r kärɔa.

Cu thɔ̱l Ib mɛt kɛ ɣöö bɛ rɔ woc rɛy thukni ti gɔw kɛ run ti 6000 tëë ci̱ wä (Tuk Cäkä Ɣɔaa 3)—kä naath ŋa̱th kɛ ni ɣöö kɛn pɛl kɛn kä lat kɛ jɛ ɛn ɣöö ŋäc kɛn ŋɔak ɛlɔ̱ŋ ɛ läny kɛ ni Kuoth, kä kɛn bä kueŋ kɛn min gɔaa kɛnɛ min jiäk nhiamdiɛn gua̱a̱th ni diaal inɔ. Ɣɔ̱ɔ̱n, kɛ kɔr kä mëë ci Yecu ben, cu kɛn ciötdɛ mat rɛy ruaacni kiɛn ti gööl tin ca gɔ̱r kɛ ka̱a̱cni—kä nɛmɛ cuɛ ŋot kɛ mi̱ bëë thi̱n kä bɛ ŋot kɛ mi̱ bëë thi̱n amäni gua̱a̱th in bi Gua̱n tɛr Kritho in jɔak ben.

Täämɛ kɛ gua̱a̱th ëë te jääk ni Puɔl thi̱n, kɛn thuk kacä ɛ ruac mi ca mat Gnostic/Mystic kä ca mat ni̱ thu̱k kɛnɛ duer. Gnöthtikni̱ ci̱ kɛnɛ ŋäth i̱ ŋäc ŋɔaani̱ mi̱ rɛlrɔ ɛ jɛn min görkɛ kɛ jek ŋäcä yieekä, cu määni̱ kän bä. Gnostics(Gnostics) cukɛ ŋäth ni̱ min ci̱ ri̱ŋ ɛ la̱t kä thiɛlɛ mi̱ nyoothɛ, kä cu kɛnɛ lǫ̱k ɛn ɣöö ba Kuoth lu̱th rɛy ŋɔaani̱ cɛ̱tkɛ käŋ lɔ̱ŋä in bärɔwdiɛn. Ram kɛl kä kua̱r kacä tɔ̱tɔ̱ ɛ Thay-mɔn Mu-ga̱th, mëë ca luek/kä ca gak ɛ jääk ni Pi-tɔr (Lät Jaakni Yecu 8:18-21).

Duŋni ɣöö /cɛ thiak

Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk nyothɛ jɛ ɛn ɣöö Pi-lip ŋi̱icɛ naath kɛ kui̱ Kuäärä Kuɔth:

> 5 Cu Pi-lip wä rɛɛk Tha-mɛ-ria, kä cuɛ kɛ la̱t Mɛ-thia. ... 12 cukɛ Pi-lip ŋäth mëë latdɛ ruaacni kuäärä Kuɔth ... (Lät Jaakni Yecu 8:5,12)

Kä cäŋ ni mëë cu Yecu kɛnɛ Puɔl kɛ jɨ kɔaarɛ jɛ ŋɨec ɛn ɣöö /ciɛ mi thiaɨk ɛn ɣöö bi raan wä rɛy kuäärä Kuɔth:

> 24 Kä mëë ci Yecu jɛ nɛn, cu lɔcdɛ jiath ɛlɔŋ, cuɛ wee ɨ, “Kä bɛ buɔm ɨdi ɛn ɣöö bi nɛy ti riaŋ riaaŋ wä cieŋ kuäärä Kuɔth, 25 kɛ ɣöö bi thiaɨk ni ɣöö bi thɔrɔl cooth kɛ waŋ librɔkä kä coth raam mi riäŋ riäŋ rɛy kuäärä Kuɔth.”
>
> 26 Cu nɛy tëë ca jɛ liŋ wee ɨ, “Kä ɛŋa mi dee kään?”
>
> 27 Kä cuɛ wee ɨ, “Min /ca dee luäŋ ɛ raan, luäŋ Kuoth ɛ.” (Luk 18:24-27)
>
> 22 “Banɛ dhil wä rɛy kuäärä Kuɔth kɛ rik ti ŋuan.” (Lät Jaakni Yecu 14:22)
>
> 3 Bakɔ Kuoth dhil laɨr tɛth lɔaac ni ciaŋ kɛ kuɨdun, dämaari, jɛn ɛ jɛn luɔtdɛ kɛ ɣöö ŋaɨthdun wëë kɛ mi pithɛ ɛlɔŋ, kä nhökdun kamnikun reepɛ rɔ, 4 kɛ kuɨ ɛmɔ bakɔ rɔ liak kɛ kuɨdun rɛy duëli Kuɔth kɛ kuɨ dhiɨlädun kɛnɛ ŋaɨthdun rɛy riknikun diaal kɛnɛ rik tin cia rut. 5 Mɛmɛ ɛ nyuuth mi jɔc kɛ kuɨ cuŋä luɔk Kuɔth, kɛ ɣöö ba yɛ jakä rɔŋ kɛ ciaŋ Kuäärädɛ min cuc yɛn kɛ kuɨdɛ bä. 6 Kɛ ɣöö ɛ cuɔ̱ɔ̱ŋ kä Kuoth ɛn ɣöö bɛ nɛy tin muoc kɛ yiɛ riik ti bɛc bɛɛc luɔc rik kiɛn, 7 kä bɛ yɛ moc kɛ lɔ̱äŋ kɛɛl kɛ kɔ, mi wä Kuäär ni Yecu jɔɔc nhial kɛnɛ jaɨaɨkɛ tin bum, (2 Jɨ Thɛ-tha-lo-ni-ka 1:3-7)

Kɛ ɣöö tekɛ rik rɛy guaɨth ɛmɛ, ɛ thaɨaŋ nath kärɔ̱ kɛn tin ba cɔl kä ba kuany rɛy runɨ tɨtɨ kɛ ɣöö bɨ kɛ te rɛydɛ (Mɛ-thiw 22:1-14; Jɔ̱ɔ̱n 6:44; Jɨ Ɣi-bɛ-ru 6:4-6). Kä ba nɛy tɨ kɔ̱kiɛn cɔl kɛ kɔrɛ, cɛ̱tkɛ min ca nyoth ɛ Baibol ɛn ɣöö nɛy tin “ci duer rɛy yieekä bɨkɛ cop ŋäcä ŋɔaanɨ, kä bɨ nɛy tin cɨ gaak ŋiɨc ŋaɨac” (I-ca-yaa 29:24).

Cu Jääk nɨ Pi-tɔr ɛ ŋɨeec ɛn ɣöö kuäär kuoth ɛ mɨ dɔ̱raar, kä ba thuk Kuɔth tɨ gɔw dhil luɔ̱th kɛ pɛth kiɛ bɛ tekɛ luk:

> 10 Kɛ kuị ɛmɔ, dämaarị, görɛ jɛ ɛlɔ̱ŋ ɛn ɣöö bia ciötdun kɛnɛ mëkdun kä Kuoth jakä thuɔ̱k, kɛ ɣöö mị wä yɛn ɛ lạt /cia kɔ̱äc bịlɛ kɔ̱thị kä. 11 Kɛ jɛn duɔ̱ɔ̱p ɛmɔ ba yɛ moc cuɔ̱ɔ̱ŋ kɛ ɣöö bia wä rɛy Kuäärä Kuạran kä Käändan nị Yecu Kritho mị dọraar. (2 Pi-tɔr 1:10-11)

> 17 Kɛ ɣöö cị guạ̱ạth cop kɛ ɣöö ba luk tok kä tok kɛ dhɔr Kuɔth. Kä mị ba luk tuɔɔk kɔn kɛ nhiam, bị kulɛ pek ịdị ɛn luk kɛ kuị nɛɛni tin lökɛ thuk Kuɔth ti gɔw? (1 Pi-tɔr 4:17)

Buɔkni tin jɔak kä Baibol kɛnɛ Kuäär Kuäran

Kä Baibol ŋiicɛ naath ị “Kuoth ɛ nhök” (1 Jɔ̱ɔ̱n 4:8,16) kä Yecu ɛ Kuoth (Jɔ̱ɔ̱n 1:1,14)—Kuäär Kuɔth bɛ tekɛ Kuäär mi nhɔk naath kä bị ŋuɔ̱tkɛ nhök luäk, /cakɛ bị lɛ nyiir (cf. Nyuuth 22:14-15).

Kä Baibol bä nyothɛ jɛ ɛn ɣöö Kuoth bɛ jääk nhial jạk mị bɛ thuk tị gɔw tị dọraarị kɛ kuị kuäärä Kuɔth lat (Nyuuth 14:6-7) kä kɛ kɔrɛ bị jääk dɔ̱diɛn ɛ nyuothɛ ɛn ɣöö cäŋ ni min cɛ rɔ̱ kap nhial ɛ la mị dịịt, Bɛ-bi-lɔn bɛ pɛɛn (Nyuuth 14:8-9). Ruaacni tịtị bikɛ a thuk ti gɔw ti ba lät jị wec muɔ̱ɔ̱n kɛ nhiam ala nëën kä ba kɛ nɛn ɛ la “buɔ̱n nath tị ŋuan” tị bị ben kä Kuoth kɛ guạ̱ạth guutdä ɣɔaa (Nyuuth 7:9-14). Cɛ cẹtkɛ buɔ̱m Bɛ-bi-lɔn in jɔak min bị ben nhial kä bɛ pɛɛn (cf. Nyuuth 18:1-18), ɛn guạ̱ạth in jɔak kä kuäär Kuɔth bɛ te thịn amäni cäŋ kɛl:

> 15 Kä cu jääk nhial in bärɔwdiɛn kaaŋdɛ koth, kä cuä jɔw mị dịịt liŋ nhial, wëë ị, “Cị kuäär ɣɔaa a Kuäär Kuạran kɛnɛ Mɛ-thiadɛ, kä jɛn bɛ ruëc amänị cäŋ kɛl.” (Nyuuth 11:15)

Bị Yecu ruëc rɛy kuäärä! Kä cị Baibol ciöökɛ dạ̱ŋ rɛw ɛ nyuɔ̱th naath:

> 16 Kä tëëkɛ ciöt mi ca gɔ̱r wịị bieydɛ kɛnɛ ɣämdɛ ị, “Ruëëc Ruëëcni kä Kuäär Kuạri.” (Nyuuth 19:16)

Duundɛ ɣöö bị ruëc nị Yecu kärɔa ɔ? Guicɛ ruac ɛmɛ:

> 4 Kä cuä kɔamnɨ kuäärä nɛn, kä nɛy tin nyuur thɨn ca kɛ kạ̈m luạ̈ŋ luɔ̱ɔ̱knɨ. Kä cua tiey nɛɛnɨ tɨ ca näk kɛ kuɨ nëndiɛn kɛ Yecu kɛnɛ ruac Kuɔth nɛn bä, nɛy tin /kạ̈n ley kiɛ cätdɛ pal, kä /kạ̈n biɛlɛ jek nhiam kaandiɛn kiɛ tetnikiɛn. Kä cukɛ rɔ̱ nyɔk kɛ tëk kä cukɛ ruëc kɛɛl kɛ Kritho kɛ run tɨ bathdɔɔr kɛl . . . 6 Tɛth lɔaac kɛnɛ puɔ̱th mɨ dɨɨt akɛ nɛy tin te rɛy nɛɛnɨ tin ca rɔ̱ jiɛc lɨth kɛ nhiam. Kɛ kuɨ nɛɛni tɨtɨ, thilɛ liạ̈ạ̈ in rɛwdɛ luạ̈ŋ kɛ kɛ, bɨkɛ a böötth palä Kuɔth kɛnɛ Krɨtho, kä bɨkɛ ruëc kɛ jɛ kɛɛl kɛ run tɨ bathdɔɔr kɛl. (Nyuuth 20:4,6)

Jɨ Krɨtho tin thuɔ̱ɔ̱k ba kɛ jiɛc lɨth kɛ ɣöö bɨkɛ ruëc kɛɛl kɛ Krɨtho kɛ run tɨ bathdɔɔr kɛl! Kä kuäär bɛ te thɨn amänɨ cäŋ kɛl (Nyuuth 11:15), duŋnɨ ɣöö ruec kɛ nɛy tin ca jiɛc lɨth kɛ nhiam tin ca lat kä Nyuuth 20:6 cu kɛ tekɛ run tɨ bathdɔɔr kɛl kärɔ̱. Nɛmɛ ɛ jɛn min cä lat nɨ wal ɨ ɛ guạ̈ạ̈th in nhiam kä kuäär-ɛ guạ̈ạ̈th in jɔc, min la guạ̈ạ̈th runɨ tɨ bathdɔɔrɨ, min guạ̈c kɛ guạ̈ạ̈th in jɔak, min la guạ̈ạ̈th in dɨtnɨ jɛn kä yiëë.

Kä tɨ ŋuan tɨ cɨ tuɔɔk ca kɛ gɔ̱r rɛy buɔk Nyuuth cɛ̱tkɛ tɨ bɨ tuɔɔk kam runɨ tɨ bathdɔɔr kɛnɛ run tin jɔak kä Kuäär Kuɔth:

> 7 Täämɛ mɨ wä run tɨ bathdɔɔr kɛl thuɔ̱k, ba Cɛy-tan lony yieenädɛ, 8 kä bɛ wä kɛ ɣöö bɛ döör ben mɛt tin te tuɔ̱ŋnɨ ɣɔaa dạ̈ŋ ŋuan, ala Gog kɛnɛ Ma-gog, kɛ ɣöö bɛ kɛ dol kɛ kuɨ köör, tin cɛ̱t pekdiɛn kɛ liɛt bar. ... 11 Kä cuä kɔm kuäärä mɨ dɨɨt mɨ bɔ̱r nɛn kɛnɛ ram in nyuur thɨn, kä cu piny kɛnɛ nhial rɔ̱ bar nhiamdɛ. Kä cuɛ thel guạ̈ạ̈th mɨ ca jek kɛ kuɨdiɛn. 12 Kä cuä nɛy tɨ cɨ lɨw nɛn, tɨn tɔatnɨ kɛnɛ tin dɨt, cuŋkɛ nhiam Kuɔth, kä ca buɔknɨ lëëp. Kä cua bok dɔ̱diɛn min la bok teekä lɛp bä. Kä cua nɛy tin ci lɨw luk cɛ̱tkɛ lätkiɛn tëë ca gɔ̱r rɛy buɔknɨ. 13 Cu bar nɛy tin cɨ lɨw rɛydɛ thöp, kä cu Liạ̈ạ̈ kɛnɛ Rɔ̱l Jɔɔknɨ nɛy tin cɨ lɨw rɛydiɛn thöp. Kä cua ramɔ kä kɛ luk cɛ̱tkɛ lätkiɛn te gɔ̱r rɛy book. 14 Kä cua Liạ̈ạ̈ kɛnɛ Rɔl Jɔɔknɨ yuɔr bar maac. Kä nɛmɛ ɛ jɛn liạ̈ạ̈ in rɛwdɛ. 15Kä ram mɨ/kạ̈n ciötdɛ jek ɛ ca gɔ̱r rɛy buɔk teekä, ca jɛ yuɔr bar maac. (Nyuuth 20:7-8, 11-15)

Kä bok Nyuuth nyothɛ jɛ ɛn ɣöö bɛ tekɛ guaath mi dɔŋ mi bi kuäär ben kɛ kɔr runi ti bathdɔɔr kɛl kɛnɛ kɔr lieth in rɛwdɛ kä nɛy tin /kän rɔ rit dueerikiɛn kɛnɛ lɔk diɛn kɛ dup kuoth:

> 1 Täämɛ cuä nhial kɛnɛ piny mi pay cak nɛn, kɛ ɣöö ci nhial kɛnɛ piny tëë nhiam thuuk. Kä cuɛ thil bar mi dɔŋ bä. 2 Kä ɣän, Jɔɔn, cuä wec Jɛ-ru-tha-lɛm in rɛl rɔ nɛn, bëë piny nhial kä Kuoth ɛ ca rialikä cɛtkɛ kaw mi ca pik kɛ yiɔw kɛ kui cɔaadɛ. 3 Kä cuä jɔw mi diit mi bëë nhial liŋ, wëë i, "Nɛnɛ, te guaath cieŋä Kuɔth kɛɛl kɛ naath, bɛ cieŋ kɛɛl kɛ kɛ, kä bikɛ a nɛɛkɛ. Kä bi Kuoth puɔnydɛ te kɛɛl kɛ kɛ, kä bikɛ a Kuothdiɛn. 4 Kä bi Kuoth mer nyinkiɛn diaal coc, kä thilɛ liaa mi bi rɔ nyɔk kɛ tää thin, kä thilɛ jiath lɔaac mi bi te thin." (Nyuuth 21:1-4)

> 1 Kä cue ɣä nyuɔth kiir pini teekä mi wier wier mi bëë lɔny dɛ wii kɔam kuäärä Kuɔth kɛnɛ Ruath Dɛɛl. 2 We kɛ där carä wec. Kä kuic kiɛɛr kuicɔ kɛnɛ kuicɔ, tëëkɛ jiath teekä mi kuir kɛ dɛy ni kä wäl wicdɛ rɛw, kä jiath kuiirɛ dɛykɛ kɛ pay. kä jith jiaath ɛmɔ jakɛn döör kä gɔaa. 3 Kä bɛ thil mi jiääk mi bi rɔ lɛ nyɔk kɛ tää thin, kä bi kɔm kuäärä Kuɔth kɛnɛ Ruath Dɛɛl te thin, kä bi jaaŋkɛ jɛ pal. 4 Bikɛ nhiamdɛ nɛn, kä bi ciötdɛ te nhiam kaandiɛn. 5 Kä bɛ thel wäär ɛn wini, kä /cikɛ lɛmbär kiɛ buay caŋ bi lɛ gɔɔr kɛ ɣöö Kuäär ni Kuoth ɛ jɛn biä buaydiɛnɔ. Kä bikɛ ruëc amäni cäŋ kɛl. (Nyuuth 22:1-5)

Nɛnɛ jɛ ɛn ɣöö ruec ɛmɛ bɛ ben kɛ kɔɔr runi ti bathdɔɔr kɛl, matdɛ laat Kuɔth thin kä bɛ ruëc amäni cäŋ kɛl. Kä wec in Rɛl Rɔ, min ca rialikä nhial, bɛ jiɛɛn nhial kä bɛ ben piny wii muɔɔn. Nɛmɛ ɛ jɛn tuk kä min jɔak kä Kuäär Kuɔth. Guaath mi /THĘLƐ RAM MI BI RƆ LƐ NYƆK KƐ CUƆC!

Nɛy tin mual muaal bi mun a duŋdiɛn (Mɛ-thiw 5:5) kɛnɛ ŋɔak diaal (Nyuuth 21:7). Wic muɔɔn, amäni Wec in Rɛl Rɔ min te thin, bɛ gɔaa kɛ ɣöö ba dup Kuɔth lat. Ŋäc jɛ ɛn ɣöö:

> 7 Kä rëp kumɛkädɛ kɛnɛ mal /cɛ bi tekɛ guut, (I-ca-yaa 9:7)

Ɛ jɔc ɛn ɣöö bɛ tekɛ pieth kɛ kɔr kä mi ci guạ̱ạ̱th in jɔak kä ca Kuäär Kuɔth ku thuŋ tok kɛ ɣöö bi̱ nɛy diaal kumɛ Kuɔth luɔ̱th.

Nɛmɛ bɛ la guạ̱ạ̱th mi gɔaa ɛlɔ̱ŋ:

> 9 Kä cẹ̱tkɛ min ca gɔ̱r i̱, “Mi̱/ken waŋ ɛ met nɛn, kä /ken ji̱th ɛ met liŋ, kä /ken raan ɛ car rɛy lɔaacdɛ, ɛ jɛn min ci̱ Kuoth ɛ rialikä kɛ ku̱i̱ nɛɛni̱ tin nhɔakɛ jɛ.” 10 Ci̱ Kuoth kɛ nyuɔ̱th kɔn kɛ Yiëëdɛ. (1 Ji̱ Korinth 2:9-10)

Ɛ guạ̱ạ̱th nhökä, kɛnɛ guạ̱ạ̱th tɛthä lɔaac, kɛnɛ guạ̱ạ̱th comä mi dǫ̱raar. Kä bɛ la guạ̱ạ̱th mi̱ gɔaa ɛlɔ̱ŋ! Kä Kuäär Kuɔth bɛ la ciaaŋ mi̱ dǫ̱raar mi̱ gɔaa ɛlɔ̱ŋ. /Ci̱ jɛ gǫ̱ǫ̱r ɛn ɣöö bi̱ tekɛ guạ̱ạ̱th rɛydɛ?

5. Guäth tin te raar rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk ŋieckɛ naath kɛ kui Kuäärä Kuɔth

Kä ŋi̱eec Kritho tëë nhiam cukɛ cär i̱ kɛn ba thuk ti gɔw lat kɛ ku̱i̱ Kuäärä Kuɔth in thu̱ɔk?

Äɣ.

Kɛ run ti ŋuan tëë ci wä, rɛy ruacdɛ mëë ca lat ɛ Pöröpɛthɛr Bart Ehrman kä Yunibäthiti duŋ North Carolina, cuɛ lat ni ciaŋ, kä cuɛ lat kɛ gua̱a̱thdɛ ɛn ɣöö /cɛ ce̱tkɛ nɛy tin ŋuan tin cɔalkɛ rɔ̱ i̱ ji̱ Kritho ɛn wälɛ, Yecu kɛnɛ ji̱ kɔaarɛ tëë nhiam cukɛ ruac kɛ ku̱i̱ Kuäärä Kuɔth. Ca̱ŋni̱ min ŋäc Dr. Ehrman kɛ ku̱i̱ Kritho kɛɛliw tekɛ dääk mi̱ di̱it kɛ min ca ŋa̱c ɛ Continuing Church of God, kɔn dënɛ mat ɛn ɣöö thuk ti gɔw kɛ ku̱i̱ kuäärä ɛ jɛn min ci Yecu ɛ lat pu̱nydɛ kä ci ji̱ kɔaarɛ jɛ ŋäth.

Kä Gɔär Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk kɛnɛ Ruac Kuɔth ëë Wal

Kä Kuäär Kuɔth cuɛ tekɛ luɔt mi̱ di̱it kä min ca lar i̱ ɛ jɛn “ruac Kritho ëë wal mi̱ ca tɔ̱w mi̱ ci̱ kään” (Holmes M.W. Ancient Christian Sermon. The Apostolic Fathers: Greek Texts and English Translations, 2nd ed. Baker Books, Grand Rapids, 2004, p. 102). Ruac Kritho ëë wal ɛmɛ te rɛydɛ kɛ ruaacni ti̱ti̱ kɛ ku̱i̱ kuäärä:

> 5:5 Kä ŋäc yɛn ɛ, dämaari, ɛn ɣöö ciandan rɛy ɣɔaa ri̱eŋ ɛ mi tɔt kä bɛ jääny kɛ gua̱a̱th mi tɔt, kä min ca lar ɛ Kritho ɛ mi di̱it kä mi gääy naath: lɔ̱ŋɛ rɛy kuäärä in bi ben kɛnɛ tëk mi dǫraar.

Ruac in ca lar nhial nyoothɛ jɛ ɛn ɣöö kuäär ɛmɔ /cɛ te thi̱n ɛn täämɛ, bɛ ben kä bɛ te thi̱n amäni cäŋ kɛl. Kä min dɔ̱ŋ, ɛn ruac ëë wal ɛmɛ cuɛ wee:

> 6:9 Täämɛ, mi /ci ji̱ cuŋni ti ce̱tkɛ ti̱ti̱ dee te luäŋ kɛ kän gankiɛn kɛ lätkiɛn tin gɔw, ɛŋu mi dënɛ la̱t kɛ ɣöö banɛ wä rɛy kuäärä Kuɔth mi /ci kɔn la̱kdan bi jakä wic wic mi thil diw? Kiɛ ɛŋa mi biä luäk kä kɔn, mi /ka̱n kɔn jek ɛn ɣöö ta̱nɛ kɛ lät ti rɛl rɔ̱ kä cuŋ? 9:6 Kɛ ku̱i̱ ɛmɔ, kuanɛ rɔ̱ nhɔk, kɛ ɣöö dënɛ wä rɛy kuäärä Kuɔth 11:7 Kɛ ku̱i̱ ɛmɔ, mi

ŋäc kɔn min gɔaa nhiam Kuɔth, banɛ wä rɛy kuäärädɛ kä banɛ tin ca lar jek tin "/ken jithkɛ kɛ liŋ, kä /ken waŋkɛ kɛ nɛn, kä /ken raan ɛ car."

12:1 Kä kuanɛ jɛ lip kɛ thaak kɛ thaak kɛ kui kuäärä Kuɔth kɛ nhök kɛnɛ cuŋ, kɛ ɣöö kuecnɛ cäŋ in bi Kuoth jɔɔc thin. 12:6 cuɛ wee i, Kuäär Guaar bɛ ben.

Ruaacni tin ca lat nhial nyuɔthkɛ jɛ ɛn ɣöö nhök kɛ tëk mi gɔaa goorɛ jɛ, ɛn ɣöö ŋotdɛ /ken kɔn ni cop rɛy Kuäärä Kuɔth, kä jɛn bɛ tuɔɔk kɛ kɔr cäŋ in ci Kuoth jɔɔc—ɛ jɛn ɣöö ci Yecu luny jɔk. Ɛ kuäär Guan kä /ciɛ kuäär Yecu kärɔa.

Ɛ mi gɔaa ɛlɔŋ ɛn ɣöö ruac ëë wal ëë jɔc ɛ la ruac ji Kritho min ci Kuoth ɛ nhɔk i bɛ te thin ŋiicɛ kɛ kui Kuäärä Kuɔth mi cäät kɛ min ca ŋieec rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk kɛnɛ Duel Kuɔth in ŋot kɛ mi ŋiicɛ jɛ ɛntääme (jɛn derɛ rɔ lot ɛn ɣöö dɔŋ derɛ ben kä Duel Kuɔth in thuɔk, duŋni ɣöö ŋäcdä min tɔt kɛ thok Giriik cuɛ luäŋdä jakä kuiy kɛ ɣöö bä ruacdɛ lat kɛ buɔmdɛ).

Kuär Duël Kuɔth kɛ Run Kuäri in Rɛwdɛ kɛnɛ Thuk Kuɔth ti Gɔw kɛ kui Kuäärä

Ɛn ɣöö ba ŋac kɛ tuk runi ti kur daŋ rɛw ɛn ɣöö Papias, ɛ ram mi ci lɛiŋ ruac Jɔɔn kä ɛ määth Pölikarp kä cua guic ɛ la ram mi rɛlrɔ ɛ ji Röm Katholik, cuɛ ŋiic kɛ kui kuäärä runi ti bathdɔɔri. Eusebius cuɛ gɔr piny i Papiath cuɛ ŋiic:

... bɛ tekɛ run ti bathdɔɔri kɛ kɔr jiecä nath lith, min biä kuäär Kritho kärɔa cu yiath piny wii muɔɔn ɛmɛ. (Fragments of Papias, VI. See also Eusebius, Church History, Book 3, XXXIX, 12)

Papias cuɛ ŋieec i nɛmɛ bɛ a guaath mi bi ŋɔak ŋuan ɛlɔŋ:

Kä kɛ jɛn duɔɔp ɛmɔ, [Jɛn cuɛ wee] ɛn ɣöö bel kɛl bɛ tekɛ wäthbɛɛl ti bathdɔɔri daŋ wäl, kä bi bel kɛl tekɛ wäŋbɛɛl ti bathdɔɔri wäl, kä bel kɛl bɛ tekɛ paun daŋ wäl ti wicwic, ti wic wic, ti gɔw; kä ɛn ɣöö bi apple, kɛnɛ kuay, kɛ juaac rɔ rep kɛ pek mi cäät; kä bi ley diaal,

cam ni juaac tin ca cak wii̱ muɔ̱ɔ̱n kärɔ̱, bikɛ tekɛ mal kɛnɛ ciaaŋ kɛɛl, kä bikɛ te kɛ luth kɛ nath agɔaa." [Ci̱ ruacni̱ kɛ kui̱ kä ti̱ti̱ cua kɛ lat kä cua kɛ gɔ̱a̱r piny ɛ gɔrni̱ Papias, wut ëë wal, mëë la li̱ŋ ruac Jɔ̱ɔ̱n kä ɛ määth Pöli̱karp, rɛy buɔkdɛ min ŋuaandiɛn kä buɔkni̱ da̱ŋ dhie̱e̱c tëë ca gɔr ɛ jɛn...] (Fragments of Papias, IV)

Ɛn Wargak Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk kä ji̱ Ko-rinth cɛ wee:

> 42:1-3 Ci Jaak Thuk ti Gɔw jek kɛ kui̱dan kä Kuäär ni Yecu Kritho; Yecu Kritho ca jäkä naath ɛ Kuoth. Inɔ bä, Kritho bëë kä Kuoth, kä jaak be kɛ kä Kritho. Kɛ kui̱c ɛmɔ kɛn da̱ŋ rɛw bekɛ kɛ ruac Kuɔth kɛ duɔ̱ɔ̱p in ca lat. Kä kɛ ɣöö cikɛ la̱t la̱t kɛɛl, kä ci̱kɛ thuɔ̱k ŋa̱th kɛ jiëc Kua̱ran ni Yecu Kritho li̱th, kä cakɛ jakä bum rɛy ruac Kuɔth kɛ thuɔ̱k Yieekä in Gɔaa in Rɛl Rɔ, cukɛ ruac kɛ thuk ti gɔw ɛn ɣöö bi̱ kuäär Kuɔth ben.

Polycarp duŋ li̱thmirna ɛ kuäär ji̱ kɔar Kritho tëë nhiam, kä jɛn bä ɛ raan kɔaar Jɔ̱ɔ̱n, ɛ jɛn ram in jɔak kä ja̱a̱k tëë nhiam tëë ci̱ li̱w. Polycarp c. 120-135 A.D cuɛ ŋii̱c:

> Puoth a kɛ nɛy tin näk buɔth kɛ kɛnɛ nɛy tin ca moc riɛk kɛ kui̱ cuŋni cakɛ poth, kɛɣöö kuäär Kuɔth ɛ duŋdiɛn. (Polycarp. Letter to the Philippians, Chapter II. From Ante-Nicene Fathers, Volume 1 as edited by Alexander Roberts & James Donaldson. American Edition, 1885)

> Kä ŋäc kɔnɛ ɛn ɣöö "/Ci Kuoth /a kuoth nyuoni̱," banɛ yi̱k ja̱l kɛ duɔ̱ɔ̱p mi rɔ̱ŋ kɛ ŋuɔ̱tdɛ kɛnɛ puɔnydɛ ...Kɛ ɣöö gɔaaɛ ɛn ɣöö barɔ̱ woc kä tin gɔ̱ɔ̱r ɣɔw, kɛ ɣöö "tin diaal tin te rɛy ɣɔaa guäc kɛn kɛ yiëë, " kä "/ci nɛy tin lät nyin tɔ̱ɔ̱cä, kiɛ nɛy tin lät kiɛ pääl kuthni̱ ti jiäk, kiɛ tin lät kɛ wutni ti jiäk, kiɛ tin lät kɛ män ti jiäk " kiɛ nɛy tin la̱tkɛ lät ti jiäk kä /ci gɔw kuär kuoth bi̱ jek. (ibid, Chapter V)

> Kä kuanɛ jɛ lätikä kɛ dual, kɛnɛ luth mi di̱it, ce̱tkɛ min cɛ la̱r kɔn puɔ̱nydɛ, kɛnɛ ja̱a̱k tëë ca kɔn la̱t thuk ti gɔw, kɛnɛ göök tëë ci ben Kua̱r ni Yecu lat kɛ nhiam. (ibid, Chapter VI)

Cɐ̱tkɛ nɛy tin kɔ̱kiɛn rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk, cu Polycarp ɛ ŋi̱eec ɛn ɣöö nɛy tin te cuŋ, /cikɛ tin yär kɛ ŋuot, kɛ kɛn bi̱ Kuäär Kuɔth jek.

Kä ti̱ti̱ cua kɛ ŋi̱ɐ̱ɐ̱c bä, kä cua lat bä i̱ ca kɛ ŋi̱ɐ̱ɐ̱c ɛ Pöli̱karp:

> Kä kɛ cäŋ lɔ̱ŋä in dɔ̱ŋ cuɛ wee i̱, 'Liɛŋɛ comdä, yɛn gaat Kuɔth tin nhɔakä. Ɣän cä yɛ la̱r lär mëë te bishopni̱ thi̱n, kä täämɛ ɣän bä yɛ com ɛn ɣöö bia ja̱l kɛ duɔ̱ɔ̱p mi gɔaa kä rɔ̱ŋ rɛy duɔ̱p Kua̱r ni Kuoth...Guɛcɛ yɛ, kä nyɔakɛ rɔ̱ kɛ rialikä, /Cuarɛ lɔ̱ckun bi̱ jakä diɛɛr, ŋuɔ̱t in pay tuɔɔk kɛ kui̱ nhök kamnikun, min bi̱ bendɛ jɔɔc kɛ pɛth kɛ buay mi di̱i̱t, tëk mi dɔraar, kuäärɛ mi̱ /ci bi met li̱w. Kä ŋäc yɛn ŋɔak diaal tin ca ŋi̱eec ɛ Kuoth, mi wä yɛn ruaacni Kuɔth tin ca gɔ̱r kɛ gɔ̱ɔ̱r kɛ yiëë Kuɔth, gɔ̱a̱r lɔ̱ckun kɛ gɔ̱a̱r Yieekä in Gɔaa in Rɛl Rɔ, kɛ ɣöö bi luëëk te rɛydun a /ci bi met thuɔ̱k.' (Life of Polycarp, Chapter 24. J. B. Lightfoot, The Apostolic Fathers, vol. 3.2, 1889, pp. 488-506)

Melito duŋ Thar-dith, mëë la bɔ̱ɔ̱th Duël Kuɔth, c. 170 A.D., cue ŋi̱ɐ̱ɐ̱c:

> Kɛ ɣöö kɛ thuɔ̱k ŋuɔ̱t ca ka̱m raar rɛy thukni ti gɔw, min dɔaŋ ca jɛ la̱th rɛy mi pay tuɔɔk, kɛn da̱ŋ rɛw bäkɛ kɛɛl kä Dha-yɔn kɛnɛ Jɛ-ru-tha-lɛm. kä ŋuɔ̱t tin ca ka̱m raar kɛ puɔ̱th, kɛnɛ nyuuth rɛy kä min la thuɔ̱k, kɛnɛ ruath dɛɛl rɛy Gatdä, kɛnɛ det rɛy ran, kɛnɛ ran rɛy Kuɔth ...
>
> Duŋni̱ ɣöö cu thuk ti gɔw ben ɛ la lat ŋuɔ̱tni kɛnɛ thuɔ̱kdiɛn, kä cu duel kuɔth ben ɛ la gua̱a̱th tɔ̱wä thukä...
>
> Nɛmɛ ɛ jɛn ram ëë kän kɔn rɛy kuaanyä kä cuɛ kɔn naŋ kä lɔar, kä cue kɔn käm rar rɛy muɔ̱th cuɛ kɔn naŋ rɛy buɔyä, kä cue kɔn käm rar rɛy lieth cuɛ kɔn naŋ rɛy teekä, kä cue kɔn woc rɛy kuäärä mi jiääk cuɛ kɔn wä läth rɛy kuäärä mi dɔraar. (Melito. Homily On the Passover. Verses 7,40, 68. Translation from Kerux: The Journal of Online Theology. http://www.kerux.com/documents/KeruxV4N1A1.asp)

Kɛ kuį ɛmɔ, cua Kuäär Kuɔth ŋą̱c ala kuär mi dǫ̱raar, /ciɛ Duel Kuɔth jį Kritho kiɛ Duel Kuɔth jį Röm tin te thįn ɛn täämɛ, kä te ŋuǫ̱t Kuɔth thįn bä.

Dǫ̱diɛn mį ca gǫ̱r däär-thuǫ̱k runį tį kur rɛw cuɛ naath com į guickɛ nį kuäär:

> Kɛ kuį ɛmɔ, a thil ram kɛl kä yɛ mi ŋot kɛ mį / moc rɔ kɛ cą̱r mi jiääk /kiɛ mį bį rɔ luoc jɔk, kä bɛ rɔ woc kä nhök kä thuk ti gɔw kɛ kuį kuäärä Kuɔth. (Roman Clement. Recognitions, Book X, Chapter XLV. Excerpted from Ante-Nicene Fathers, Volume 8. Edited by Alexander Roberts & James Donaldson. American Edition, 1886)

Ɛ wä nhiam, niɛ guą̱ą̱ mɔ cuɛ jɔɔc ɛn ɣöö /ką̱nɛ gǫ̱r ɛ ram kɛl rɛy duel kuɔth in thuǫ̱k, kä där runį tį kur rɛw cua gǫ̱r į The Shepherd of Hermas rɛy lucädɛ min ca lą̱t ɛ Roberts & Donaldson cuɛ riet ɛmɛ lat į “kuäär Kuɔth” nį kä wäl ŋuaan.

Jį Kritho tin thuǫ̱ǫ̱k, amäni nɛy ti ŋuan tin latkɛ ni Kritho kärǫ̱, tekɛ mi ŋäckɛ kɛ kuį Kuäärä Kuɔth kɛ run ti kur rɛw.

A cäŋɛ ni Irenaeus ëë la raan Röm Catholic kɛnɛ Eastern Orthodox, cuɛ jɛ ŋą̱c ɛn ɣöö kɛ kɔr kä mį ca jį Kritho jiɛc lįth, bikɛ wä rɛy Kuäärä Kuɔth. Guic min cɛ gǫ̱r, c. 180 A.D.:

> Kɛ ɣöö ɛ jɛn tą̱ą̱ nɛɛni tin ci ŋą̱th, kɛ ɣöö te Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ rɛydiɛn ni ciaŋ, min ca ką̱m jɛ kɛ lakdiɛn, kä te ram in ci jɛ nhɔk, mi cieŋkɛ rɛy thukä kɛnɛ ciaŋ mi rɛl rɔ, kɛ cuŋ, kɛnɛ ruǫ̱t rutdä. Kɛ ɣöö yiëë ɛmɛ tëëkɛ jiëc lįth rɛy nɛɛni tin ŋą̱th, yiëë bɛ puony nyɔk kɛ jiëc, kä kɛ buǫ̱m Yieekä in Gɔaa in Rɛl Rɔ, bɛ jɛ jiɛc lįth kä bɛ wä rɛy kuäärä Kuɔth. (Irenaeus, St., Bishop of Lyon. Translated from the Armenian by Armitage Robinson. The Demonstration of the Apostolic Preaching, Chapter 42. Wells, Somerset, Oct. 1879. As published in SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE. NEW YORK: THE MACMILLAN CO, 1920)

Cu Thio-pi-läth raan Ɛn-ti-ɔk ŋįeec:

> Ɣän duŋnɨ ɣöö latdä gɔɔydɛ; mi cä jɛ cɔl ɨ Kuäär, ɣän bä gɔɔydɛ lat kärɔa ... Kɛ ɣöö mi cɛ jɛ jakä thil pek ni tukädɛ, derɛ jɛ jakä Kuoth. ... Kä /ciɛ jɛn, kɛ kuɨc ɛmɔ, /cɛ bi lɨw kiɛ /cɛ bi lɨw, duŋdɛ ɣöö, cɛtkɛ min canɛ jɛ lar nhial, tekɛ luạŋ kɛ lätni dạŋ rɛw; kɛ ɣöö mi cɛ cạrɛ lạth kä tin /ci bi lɨw, kä tiɛtdɛ ŋut Kuɔth, bɛ muc jek kä jɛn mi /ci bi bi lɨw, kä bɛ cu ben ɛ la Kuoth. (Theophilus, To Autolycus, 1:3, 2:27)

Kä raan Röm Kạtholik mɨ rɛlrɔ, Hippolytus, rɛy tukä runɨ tɨ kur diɔ̱k, cuɛ gɔ̱r ɨ:

> Kä bia kuäär nhial jek, yɛn nɛy tëë cieŋ rɛy teekä ɛmɛ, ŋäc yɛn Kuäär nhial. Kä bi la ram kɛl kä Kuoth, kä bi la ram mi tekɛ kuak kɛɛl kɛ Kritho, /ci bi lɛ ŋot ɛ la kuaany kä tin gọ̱ọ̱ri kiɛ tin gọ̱ọ̱ri, kä /ci bi lɛ ŋot kɛ mi jiäk kɛ juey. Kɛ ɣöö ci ben ɛ la Kuoth: kɛ ɣöö rik diaal te ci rut mëë ŋotdi ɛ la raan, kɛn cuɛ kɛ kạm jɨ, kɛ ɣöö ɛ jɨn ram mi tekɛ puɔ̱ny mi dee lɨw, kä tin diaal tin ci Kuoth ɛ lar ɨ bɛ kạm jɨ, kɛ ɣöö ci Kuoth ɛ lar ɛn ɣöö bɛ jɨ kạm jɨ, kɛ ɣöö ca jɨ jakä kuth, kä ca jɨ dap kɛ tëk mi /ci bi lɨw. (Hippolytus. Refutation of All Heresies, Book X, Chapter 30)

Kä min görkɛ ɛ naath ɛ ɣöö ba kɛ jakä kuth (cẹtkɛ gaat Kuɔth ti thuɔ̱ɔ̱k, cf. Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 82:6) rɛy Kuäärä Kuɔth in bi ben.

Kä Kuäär Kuɔth in bɨ ben cua ŋɨɨc ɛ duel kuɔth jɨ Kạtholik ëë nhiam (guicɛ bä kä eBook ëëdan min thiɛl yiọ̱w, min tekä ccog.org, min ca ciötdɛ gɔ̱r ɨ Ŋäth Duël Kuɔth ëë nhiam: De buɔ̱n in cɨ duɔth ŋot kɛ mɨ guurɛ jɛ?).

Riɛk rɛy Runɨ tɨ Kur Rɛwd kɛnɛ Diɔ̱ɔ̱kdiɛn

Cäŋnɨ mëë ca ŋiec kɛ kuäärä ɛ nhɔk ɛlɔ̱ŋ, rɛy runɨ tɨ kur dạŋ rɛw, cu kuäär mɨ guạc kɛ ŋuɔ̱t mɨ cɔalɨ Marcion rɔ jiɛc. Marcion cuɛ ŋɨɨc kɛ kuɨ ŋuɔ̱tni Kuɔth, kɛnɛ cäŋ lɔ̱ŋä, kɛnɛ Kuäär Kuɔth in thuɔ̱k lọk. ɛn cäŋ ɛmɔ cua jɛ luek ɛ Polycarp kɛnɛ nɛy kɔ̱kiɛn, jɛn cuɛ tekɛ röm kɛ Duel Kuɔth kä Rööm kɛ guạạth mɨ bäär kä cuɛ cẹtkɛ mɨ tekɛ luạŋ mɨ dɨɨt kɛ Duel Kuɔth Rööm.

Rɛy runi tị kur rɛw kɛnɛ diɔ̱kdiɛn, allegörịthnị cua kɛ yiath piny rɛy Alɛdhạ̱ndria(Ljëp). Allegorithnị tị ŋuan cukɛ ŋaknɔmnị ŋak kɛ gäk diɛn kɛ kuị ŋeịcä kuäärä Kuɔth in thuɔ̱k. Guic läär kɛ kuị thạ̱ạ̱ŋ allegörịthnị tɔ̱tɔ̱:

> Dionysius cua dap rɛy dhɔaar mị luɔ̱thkɛ kä riạ̱ŋ-riäŋ mị la pagan rɛy Alɛdhạ̱ndria, kä cu kɛnɛ ŋịẹ̱ẹc kɛ pɛl pị̈löthöpị̈diɛn kä diɛn. Jɛn cuɛ duël-gɔ̱rä pagan bạ̱ny piny kɛ ɣöö bɛ ben ɛ la gat duëlgɔ̱rä Origen, mëë cu ben ɛ la bǫ̱ǫ̱th duël-gɔ̱rä kateketikal duŋ Alɛdhạ̱ndria...
>
> Clement, Origen, kɛnɛ duel-gɔ̱rä Gnostic(Gnostic) cukɛ ŋuɔ̱t nyin oracles tin rɛlrɔ̱ yạ̱r kɛ cạ̱riɛn kɛnɛ luɔ̱cdiɛn kɛ tị käät...kɛn cukɛ cị̈öt jek kɛ kuị̈diɛn kärɔ̱ ị "Allegoristnị̈(Allegorists). Nepos cuɛ Allegorists ter kǫ̱r rɛy nath, kä cuɛ rɔam thị̈n bä ị bɛ tekɛ kuäär Kritho wịị̈ muɔ̱ɔ̱n...
>
> Dionysius cuɛ ŋaknɔm ŋak kɛ jị kɔar Nepos, kä kɛ ruacdɛ... “cẹ̱tkɛ tạ̱ạ̱ ŋɔaanị tin te thị̈n ɛntäämɛ rɛy kuäärä Kuɔth.” Nɛmɛ ɛ jɛn ruac in nhiam in ca lat kɛ kuị kuäärä Kuɔth min te thị̈n ɛntäämɛ rɛy duël kuɔth...
>
> Nepos cuɛ duer kiɛn ǫ̱k, nyuthɛ jɛ ɛn ɣöö kuäär nhial /ciɛ ruac cäätdä, duŋnị ɣöö ɛ kuäär Kuạ̱ran in bi ben kɛ jiëc nath lị̈th kɛ tëk mi dǫ̱raar...
>
> Bä ɛn cạ̱r kuäärä cuɛ ben rɛy tạ̱ạ̱ ŋɔaanị ɛntäämɛ cuɛ ben raar kä cua nööŋ raar rɛy duëlgɔ̱rä Gnostic duŋ Allegorithnị rɛy Ljëp, A.D. 200 ɛ wä kä 250, ɛ run tị kur tị cị thiạ̱ạ̱ŋ ɛ ŋot /kẹ̱n bị̈cɔpnị kuäärä nị ben kɛ ɣöö ba kɛ guic ɛ la nɛy tin nyuur kɔam kuäärä…
>
> Clement cuɛ cạ̱r kuäärä Kuɔth nööŋ ɛ la tạ̱ạ̱ ŋäcä ŋäthä mị thuɔ̱k kɛ kuị Kuɔth. Origen cuɛ jɛ lat ɛ la luɔt yieekä mị ca tɛ̱ɛ̱ rɛy warɛgakä min ca gɔ̱r ɛ jɔc rɛy Ruaacni Kuɔth. (Ward, Henry Dana. The Gospel of the Kingdom: A Kingdom Not of this World; Not in this World; But to Come in the Heavenly Country, of the Resurrection from the

Dead and of the Restitution of All Things. Published by Claxton, Remsen & Haffelfinger, 1870, pp. 124-125)

Kɛ kuic ɛmɔ, niɛ guąąth ëë ŋiic Bishop Nepos thuk ti gɔw kɛ kuį Kuäärä Kuɔth, cu allegorists jɛ ɣɔn į bį kɛ ben nhial kɛ ruac mi kac, mi /ci mɔ a thuɔk, kɛ kuįdɛ. Bishop Apollinaris duŋ Ɣįerapolįth bä cuɛ ɣɔn į bɛ kǫr tɛr kɛ duer allegörįthnį kɛ jɛn guąąth ɛ kɛlɔ. Nɛy tin te rɛy Duel Kuɔth kɛ thuɔk cu kɛ ŋot kɛ mį cuŋ kɛ kuį thukä Kuäärä Kuɔth in thuɔk rɛy runį tëë wal.

Ɣerbert W. Armįthtɔŋ cuɛ ŋiic kɛ kuį thukni ti gɔw kɛ kuį Kuäärä, Plus

Kɛ rɛy runį tį kur tį 20, ɛn Herbert W. Armstrong ëë cį liw, ɛ jɛn kuäär in nhiam kä jį Philadelphia tin pay ben kä Duel Kuɔth (Nyuuth 3:7-13), cuɛ gɔr į:

> Kɛ ɣöö cikɛ thuk ti gɔw kɛ kuį Kritho lǫk ..., cu ɣɔw duɔ̱ɔ̱r mi dǫdiɛn gɛr guąąthdɛ. Cukɛ jɛ dhil cak ɛn ɣöö ba cąp mi jiääk cak! Kä ɛnɔ cį kɔnɛ liŋ ɛn ɣöö ruac kɛ kuį kuäärä Kuɔth ɛ la mį gɔaa ɛ mį /thiɛl luɔt--ɛ cąr mį gɔaa rɛy lǫcnį nath--mį jak jɛ kä kuiy ɛ la mį /thiɛl thuɔk, mį /thiɛl thuɔk! Nɛy kɔ̱kiɛn cu kɛnɛ lat kɛ duɔ̱ɔ̱p mį jiääk ɛn ɣöö "DUELkuoth" ɛ jɛn kuäär kuoth ... Gök ni Da-ni-yel, mëë cieŋ kɛ run ti 600 ɛ ŋot /ken Kritho ni ben, ŋäcɛ jɛ ɛn ɣöö kuäär Kuɔth ɛ kuäär mį thuɔk--ɛ kumɛ mį ruac kɛ kuį nɛɛni tin thuɔ̱ɔ̱k tin te wįi muɔ̱ɔ̱n ...
>
> Ɛn wįnį ... ɛ jɛn lat Kuɔth kɛ min la KUÄR KUOTH į: "Kä kɛ nįn kuąri tįtį..."--cuɛ ruac ɛn wąnɛ mɛ kɛ kuį ciöknį dąŋ wäl, thąąŋdɛ ɛ landiit kä thąąŋdɛ ɛ liɛt mį /thiɛl pɛth. Nɛmɛ, kɛ mat ruac gǫǫkä kä Da-ni-yel 7, kɛnɛ Nyuuth 13 kä bäth in wälbärɔw diɛn 17, lotdɛ ni UNITED STATES OF EUROPE in pay tuɔɔk min pay rɔ tok ... nhiam wäŋnikun! Nyuuth 17:12 cɛ jɛ lat ɛ jɔc ɛn ɣöö bɛ la mat KUÄÄRI DÄŊ WÄL KIƐ KUÄÄRI WÄL (Nyuuth 17:8) tin bi kuäär Röom ëë wal jiɛc lįth ...
>
> Mi wä Kritho ben, bɛ ben ala Kuäär kuąri, kä bɛ wįc muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw ruac (Nyuuth 19:11-16); kä KUÄÄRƐ--kuäär KUÄÄRI--cu Da-ni-yel ɛ lar, ɛ ɣöö bɛ kuääri wecmuɔ̱ɔ̱n diaal tįtį DÄK. Nyuuth 11:15 ca jɛ lat kɛ rieet tįtį: "Ci kuäär ɣɔaa ben ɛ la Kuäär Kuąran KƐN KRITHOdɛ, kä

jɛn bɛ ruëc amäni cäŋ kɛl”! Nɛmɛ ɛ jɛn KUÄÄR KUÄÄRI. Ɛ jɛn THUOK kumɛn̲i tin RUEC ƐN TÄÄMƐ--ɛpuc, amän̲i j̲i United States kɛnɛ w̲ii tin tä kä Britain. Kɛ kɔrɛ bɛ ben ɛ la kuäär--kumɛn̲i--Kua̲r ni Yecu KRITH, kɛ kɔrɛ ben ɛ la Kuäär kua̲ri w̲ii mu̲ɔ̲n kɛɛliw. Nɛmɛ jakɛ ruac (PLAIN) kä thu̲ɔk kɛɛliw ɛn ɣöö KUÄÄR KUOTH ɛ KUÄÄR m̲i thu̲ɔk. Cetkɛ min te Kuäär j̲i Kal-de-ya ɛ Kuäär--ce̲tkɛ min la Kuäär j̲i Röm ɛ Kuäär--kä jɛn Kuäär KUOTH ɛ kumɛ. Ɛ jɛn ɣöö bɛ KUÄRI w̲icmu̲ɔ̲n ti ti kɛɛliw naŋ. Yecu Kritho ca jɛ DA̲P kɛ ɣöö bɛ la Kuäär- kä rueec! ...

Ɛn Yecu Kritho ëë ci ja̲l w̲ii päämni kɛnɛ rɛy lo̲l̲i tin te rɛy mu̲ɔ̲n in rɛl rɔ kɛnɛ dup Jɛ-ru-tha-lɛm kɛ run ti ba̲lkɛ 1,900 tëë ci wä, bɛ rɔ nyɔk kɛ ben. Cuɛ wee i bä rɔ nyɔk kɛ ben. Kɛ kɔr kä mëë ca jɛ pua̲t jiaath, cu Kuoth ɛ jiɛc l̲ith kɛ kɔr n̲ini da̲ŋ di̲ɔk kɛnɛ wäär da̲ŋ di̲ɔk (Mɛ-thiw 12:40; Lät Jaakni Yecu 2:32; I Kor 15:3-4). Cuɛ wä nhial w̲ii kɔam kuäärä Kuɔth. Kä gua̲a̲th in d̲ii̲t kä kumɛ wicmu̲ɔ̲n kɛɛliw (Lät Jaakni Yecu 1:9-11; Ɣi-b-ɛb 1:3; 8:1; 10:12; Nyuuth 3:21).

Ɛ jɛn “ram in lu̲ɔthkɛ” min ca lat rɛy cäätdä ɛmɔ, min wä w̲ii kɔam kuäärä Kuɔth--“wec in na̲n”--kɛ ɣöö ba jɛ jakä Kuäär kua̲ri w̲ii dööri diaal, kä kɛ kɔrɛ bɛ luny w̲ii mu̲ɔ̲n (Luk 19:12-27).

Kä nyɔk bä, jɛn tëë nhial amäni “gua̲a̲th in ba ŋɔaani diaal nyɔk kɛ luoc jɔk” (Lät Jaakni Yecu 3:19-21). Rethti̲ciɔn lotdɛ n̲i ɣöö ba ta̲a̲ ëë wal nyɔk kɛ luc jɔk kä ta̲a̲ ëë wal. Rɛy kä nɛmɛ, ɛ luuc kuumɛ Kuɔth w̲ii mu̲ɔ̲n, kä kɛ ku̲ic ɛmɔ, ɛ luuc malä w̲ii mu̲ɔ̲n, kɛnɛ ta̲a̲ in cieŋ kɛ naath th̲in.

Kä riɛk wecmu̲ɔ̲n in thia̲k, ko̲o̲r̲i tin d̲i̲t kɛnɛ ŋaknɔmn̲i bikɛ ben ɛ la riɛk m̲i d̲ii̲t ɛlɔ̲ŋ w̲ii mu̲ɔ̲n, m̲i /ci Kuoth rɔ mat th̲in, /thiɛlɛ raan mi dee kän a tëk (Mɛ-thiw 24:22). Kä guutdɛ ɛlɔ̲ŋ m̲i cɛ ja̲ny bɛ cu nöö̲ŋn̲i ɣöö bɛ tëk kɛɛliw woc w̲ii mu̲ɔ̲n ɛmɛ, b̲i Yecu Kritho luny jɔk. Kɛ jɛn gua̲a̲th ɛmɛ bɛ ben ala Kuoth in d̲ii̲t. Jɛn bëë kɛ bu̲ɔm kɛnɛ gɔɔy puonyä Cääk ɣɔaa kɛɛliw. (Më-thiw 24:30; 25:31.) Jɛn bɛ ben ala “Kuäär kua̲ri, kä Ruec Ruecni” (Nyuuth 19:16), kɛ ɣöö bɛ kumɛ mi d̲ii̲t yiath piny w̲ii mu̲ɔ̲n kɛɛliw kä bɛ döör diaal ruac “kɛ kɛɛt mi ca la̲t kɛ yiëëth” (Nyuuth 19:15; 12:5) ...

Kritho /Ca jɛ bi̱ lor kɛ nhǫk?

Duŋni̱ ɣöö bi̱ naath rɔal kɛ tɛth lɔaac, kä bi̱ kɛn ɛ nyuɔ̱ɔ̱r kɛ tɛthlɔac mi̱ di̱i̱t kɛnɛ nhök mi̱ di̱i̱t--bi kɛn ɛ nyuɔ̱ɔ̱r amäni̱ duël kuɔthni̱ tin yiɛn naath kɛ tä nath?

Kä /cikɛnɛ bi lạt! Bikɛ jɛ ŋäth, kɛ ɣöö ci lạạt Cɛy-tan tin ji̱ kacä (II Kor. 11:13-15) kɛ mɛt, ɛn ɣöö ɛ jɛn Guạn tɛr Kritho. Bi duël Kuɔth kɛnɛ döör gaak kɛ bendɛ (Nyuuth 11:15 kɛnɛ ciökä wäl kɛl 11:18), kä bi̱ buɔ̱n köör ɛ ɣɔ̱n kɛ thuɔ̱k ɛn ɣöö bikɛ jɛ näk (Nyuuth 17:14)!

Kä döör bikɛ rɔ̱ mat rɛy köör in di̱i̱t in bi ben rɛy köör wecmuɔ̱ɔ̱n in di̱ɔ̱kdiɛn, kä köör in bi tuɔɔk kä Jɛ-ru-tha-lɛm (Dhɛk. 14:1-2) kä kɛ kɔrɛ bi Kritho luny jɔk. Kɛ buɔ̱mdɛ min di̱t ni jɛn bɛ “kǫr tɛr kɛ döör” tin tɛr kǫr kɛ jɛ (bäth 3). Kä bɛ kɛ tiam kɛ kɛɛliw (Nyuuth 17:14)! “Bɛ cuoŋ kɛ ciökkɛ kɛ jɛn cäŋ ɛmɔ wi̱i̱ pạạm Ɔ-lip,” ɛ guạạth mi̱ tɔt ɛlɔ̱ŋ kui̱c caam Jɛ-ru-tha-lɛm (Dhɛ-k.14:4). (Armstrong HW. The Mystery of the Ages, 1984)

Ci Baibol ɛ lar ɛn ɣöö bi Yecu luny jɔk, kä bɛ naath joc, kä ŋotdɛ bi nɛy ti ŋuan jɛ ter kǫr kɛ lunydɛ jɔk (Nyuuth 19:19). Nɛy ti ŋuan bikɛ gǫny (kɛ kui̱ kä ɣöö /kạn ruaacni gǫǫkä Baibolä ŋạc a gɔaa, duŋni̱ ɣöö thạạŋdɛ ɛ kui̱ göökni kacä kɛnɛ ji̱ kạạcni) ɛn ɣöö Yecu in ci luny jɔk ɛ jɛn Guạn tɛr Kritho in jɔak!

Kä ti̱ti̱ bä bäkɛ kä Ɣerbert Armi̱thtrạŋ:

> Kuoth in thuɔ̱k--ɛ Kuɔth mi te buɔ̱m kɛ nhök Kuɔth in ca ŋun ɛ Yiëë in Gɔaa in Rɛl Rɔ...JOY UNSPEAKABLE kɛ ŋäc Kuɔth kɛnɛ Yecu Kritho--kɛ ŋäc thukä--kɛnɛ nhök Kuɔth in di̱i̱t! ...
>
> Ŋi̱i̱c Duël Kuɔth in thuɔ̱k ɛ ŋi̱i̱c mi thiạk kärɔa kɛ “tëk kɛ rieet diaal” tin te rɛy Baibolä in Rɛl Rɔ ...
>
> Bi naath rɔ̱ ri̱t kä duɔ̱ɔ̱p “käni̱ duorä” Bi̱ kɛ we kä duɔ̱ɔ̱p “thǫpä duorä”--duɔ̱ɔ̱p nhökä Kuɔth.

CIVILIZATION MI DI̱T bɛ wi̱c mu̱ɔ̱n käp ɛntäämɛ! (ibid)

Kä KUÄÄR in pay tuɔɔk ɛ jɛn Kuäär Kuɔth. Latdɛ jɛ ɛn ɣöö bi̱ ciaaŋ mi pay tuɔɔk ben kä bɛ tekɛ nhök ɛ jɛn min di̱tni̱ jɛn kä min ca lat ɛ thuk ti gɔw tin thu̱k kɛ kui̱ kuäärä min ca ŋi̱eec ɛ Yecu kɛnɛ ji̱ kɔaarɛ. Ɛ jɛn min lat kɔnɛ kɔn nɛy tin te rɛy Duël Kuɔth in ŋot kɛ mi̱ cɔl rɔdɛ i̱ kɔnti̱nɔwiŋ cöi̱c ɔpgɔɔt.

Herbert Armstrong cuɛ ŋa̱c ɛn ɣöö Yecu ŋi̱i̱cɛ naath i̱ ciaaŋ ran, cäŋ ni̱ min carɛ jɛ i̱ go̱o̱rɛ ɣöö bɛ ruacdɛ lu̱ɔth, cɛ 'du̱ɔ̱p thöp' teekä lo̱k, du̱ɔ̱p nhökä. Cuɛ ce̱tkɛ mi thilɛ ram mi ŋäc luɔt ŋi̱i̱cä Yecu agɔaa.

Kän in be kɛ Yecu ɛ tha̱a̱ŋ thukni ti gɔw

Täämɛ tha̱a̱ŋ nath tin ci ruac ɛmɛ kuɛn ɛlɔ̱ŋ dɔ̱ŋ dee kɛn rɔ̱ thiec kɛ kui̱ la̱t liä̱a̱ Yecu rɛy känä. Ɣɔ̱ɔ̱n, liä̱a̱dɛ ɛ tha̱a̱ŋ thukni ti gɔw tin ca gɔ̱r rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk kɛnɛ Herbert W. Armstrong kɛn da̱ŋ rɛw.

Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk nyothɛ ɣöö thuk ti gɔw te rɛydiɛn kɛ ka̱n kɛ Yecu:

> 16 Kɛ ɣöö /cä po̱c kɛ kui̱ thukni ti gɔw kɛ kui̱ Kritho, kɛ ɣöö ɛ bu̱ɔm Kuɔth kɛ kui̱ känä nɛɛni diaal tin ŋa̱th, kɛ kui̱ ji̱ Juudh kɛ nhiam amäni ji̱ Gɛ-rith bä (Ji̱ Röm 1:16).
>
> 4 Kɛ kui̱ ɛmɔ cu nɛy tëë ca riaw dɔɔr wä kɛ mi latkɛ ruac Kuɔth gua̱thni diaal tin cikɛ wä thi̱n. 5 Cu Pi-lip wä rɛɛk Tha-mɛ-ria, kä cuɛ ruac we lat kä Mɛ-thia. ... 12 Kä mëë cikɛ Pi-lip ŋäth, mëë latdɛ thuk ti gɔw kɛ kui̱ kuäärä Kuɔth kɛnɛ ciöt Yecu Kritho, cua wutni kɛnɛ män lak. ... 25 Kä mëë cikɛ nëndiɛn lat kä cikɛ ruac Kua̱r ni Kuoth lat, cukɛ loc kä Jɛ-ru-tha-lɛm, latkɛ thuk Kuɔth ti gɔw rɛy ciëëŋni ji̱ Tha-mɛ-ria ti ŋuan. 26 Täämɛ cu jääk Kua̱r ni Kuoth ruac kɛ Pi-lip ... 40 Cu Pi-lip rɔ we jek kä A-dho-tuth. Kä min wëë cuɛ thuk Kuɔth lat rɛy wi̱i̱ni diaal amäni cu̱ɔpdɛ kä Thɛ-tha-ria. (Lät Jaakni Yecu 8:4,5,12,25,26,40)

> 18 cuɛ kɛ lạt Yecu kɛnɛ jiëc nath lịth. (Lät Jaakni Yecu 17:18)
>
> 30 Kä ɛnɔ cu Puɔl cieŋ kɛ run dạŋ rɛw rɛy duëëlɛ min la jurɛ, kä nyuurɛ nɛy diaal tin ci ben kä jɛ, 31 kä latdɛ ruac kuäärä Kuɔth, kä ŋjiicɛ naath kɛ kuị Kuạr ni Yecu Kritho a jɔc, a thilɛ ram mi pen jɛ. (Lät Jaakni Yecu 28:30-31)

Guicɛ jɛ ɛn ɣöö ruac ɛmɔ cuɛ tekɛ Yecu KƐ kui kuäärä kuoth. Kä min jiäk ɛlɔ̱ŋ ɛ ɣöö, ŋäc thukni ti gɔw kɛ kuị Kuäärä Kuɔth ca jɛ tɛ̱rɛy ŋjiicä duël Kuɔth jị Gịrịk kɛnɛ jị Röm.

Kɛ thuɔ̱k, kɛ ɣöö bɛ kɔn luäk kɛ ɣöö banɛ te rɛy kuäärä ɛmɔ, Kuoth nhɔkɛ naath ɛlɔ̱ŋ cuɛ Yecu jạk kɛ ɣöö bɛ ben lịw kɛ kuịdan (Jɔ̱ɔ̱n 3:16-17) kä cɛ kɔn kän bä kɛ puɔ̱thdɛ (Jị Ɛ-pɛ-thäth 2:8). Kä nɔmɔ ɛ thạạŋ thukni ti gɔw (Lät Jaakni Yecu 20:24).

Kä Thuk Kuɔth ti Gɔw kɛ kui Kuäärä ɛ jɛn Min Goor kɛ Wicmuɔɔn, Duundɛ ɣöö ...

Lạt kɛ kuị malä (Mɛ-thiw 5:9) kɛnɛ lätni kä mi gɔaa kɛ lät ti gɔw (cf. Jị Gä-lëë-cia 6:10). Kuɛ la ɣöö, kuạr wicmuɔ̱ɔ̱n ti ŋuan amäni bööth luaak kuɔth ŋạthkɛ jɛ ɛn ɣöö bi naath cieŋ kɛɛl kɛ lätkiɛn tin cieŋ kɛɛl kɛ naath wịi muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw ɛnɔ bi naath nööŋ mal kɛnɛ ciaŋ kɛɛl agɔaa, a /ci mɔ Kuäär Kuɔth. Kä niɛ guạạ mɔ bị kɛn tekɛ thạạŋ lätnị tị gɔw kɛ guạạth mị tɔt, /ciɛ ɣöö /cikɛ bị lät ɛ gɔaa kärɔa, thạạŋ lätnịkiɛn tin lạtkɛ ɛ naath bị kɛn wịc muɔ̱ɔ̱n nööŋ tạạ mị bị tëk jakä /thiɛl luɔt mị /ci Yecu de luny jɔk kɛ ɣöö bɛ kuäärɛ yiath piny (Mɛ-thiw 24:21-22). Kä rialị nath kɛ rọ i kä wịc muɔ̱ɔ̱n ɛ thilɛ Kuoth ɛ ruac mi thil luɔt kä kɛ thuk ti gɔw ti kac (Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 127:1).

Nɛy ti ŋuan wịi muɔ̱ɔ̱n ɣɔ̱n kɛn ɣöö ba cạp kuothnị Bɛ-bi-lɔn mat kɛɛl kɛ ɣöö ba cạp wecmuɔ̱ɔ̱n mị pay tuɔɔk lạth rɛy runị tị kur tị 21th. Nɛmɛ ɛ duɔ̱ɔ̱r mị cị Continuing Church of God ɛ lọk nị mëë tuɔɔkɛ kä gọọrɛ ɣöö bɛ ŋot kɛ mị lọkɛ jɛ. Nị mëë ci Cɛy-tạn Ib mɛt kɛ ɣöö bɛ rɔ yuɔr rɛy ruacdɛ min gɔaa kɛ

run ti cuɔpkɛ 6000 tëë ci̱ wä (Tuk Cäkä Ɣɔaa 3), cu nɛy ti ŋuan ɛ ŋäth ɛn ɣöö de kɛn ta̱a̱ mi̱ bi̱ mal no̱ŋ wi̱c muɔ̱ɔ̱n ɛ kɛn no̱ŋ gɛr min de Kuoth ɛ ŋun ɛ jɛn.

Kä min ca lat ɛ Baibol, jɛn bɛ no̱ŋ ni̱ mat kuäärä köör kä Yurɔp (min cɔalkɛ i̱ Kuäär in te kui̱c caam, cɔalkɛ jɛ bä i̱ Ley in ca lat kä Nyuuth 13:1-10) kɛɛl kɛ kuäär palä (min cɔalkɛ jɛ i̱ göök kacä, min cɔalkɛ bä i̱ THE final Antichrist kɛnɛ Ley in tekɛ tuɔ̱ŋ da̱ŋ rɛw kä Nyuuth13-10) (Nyuuth 17:9,18) kɛ ɣöö bɛ 'Bɛ-bi-lɔn' (Nyuuth 17 & 18) nööŋ wi̱muɔ̱ɔ̱n. Ɛ cäŋ ni min go̱o̱r naath ɣöö bi Kritho luny jɔk kä ba kuäärɛ yiath piny, nɛy ti ŋuan wii̱ muɔ̱ɔ̱n /cikɛ ruac ɛmɛ bi liŋ rɛy runi̱ ti̱ kur da̱ŋ 21 ti̱ti̱—bikɛ ŋot kɛ mi̱ ŋa̱thkɛ ruaacni ti gööl tin ca lat ɛ Cɛy-ta̱n. Duundɛ ɣöö bi ɣɔw nëndɛ jek.

Titdɛ ɛn ɣöö ci Yecu naath ŋi̱ec:

> 14 Kä ba thuk kuäärä Kuɔth ti gɔw ti̱ti̱ lat wii̱ muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw kɛ kui̱ nenä röli diaal, kä ɛ jɛn bi guut ɣɔaa cu ben ɔ. (Më-thiw 24:14)

Titdɛ ɛn ɣöö bi thuk kuäärä Kuɔth ti gɔw cop wii̱ muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw ala nen, kɛ kɔrɛ bi guut ɣɔaa cu ben. "Guut" ɛmɔ ɛ tuk "riɛkä in di̱i̱t.

Tëëkɛ luɔ̱ɔ̱tni ti ŋuan ti jak nɛmɛ kä tuɔɔk.

Kɛl ɛ ɣöö Kuoth go̱o̱rɛ ɣöö bi̱ wi̱c muɔ̱ɔ̱n thuk ti gɔw tin thuɔ̱ɔ̱k liŋ a /ken Riɛk in Di̱i̱t ni tuɔɔk (min ca nyoth i̱ bi̱ tuɔɔkɛ kä Mɛ-thiw 24:21). Kɛ kui̱c ɛmɔ, ruac thukni ti gɔw ɛ nën kɛnɛ luek (cf. Yidh-ki-el 3; A-moth 3:7). Kä bɛ naath jakä bi̱ Jur ro̱ ri̱t (Ji̱ Röm 11:25) kɛnɛ nɛy tin /ci tɔ̱a̱ ji̱ Juudh (Ji̱ Röm 9:27) ɛ ŋot /ken Yecu ni luny jɔk.

Luɔt in dɔ̱ŋ ɛ ɣöö min ca lat rɛy ruac ɛmɔ bɛ gua̱c kɛ min ca lar ɛ Kuäär in ci rɔ jiɛc nhial kä North Beast power, kɛɛl kɛ Göök kacä, min la Anti-Christ in jɔak. Kɛn da̱ŋ rɛw tɔ̱tɔ̱ bikɛ mal lar kɛ kui̱ läätdä nath kɛnɛ mat kuthni̱, duŋni̱ ɣöö bɛ naath nööŋ guut (Më-thiw 24:14-22) kɛnɛ däk (cf. 1 Ji̱ Thɛ-tha-lo-ni-ka 5:3).

Ɛ cäŋ ni min ci Baibol ɛ lar ɛn ɣöö banɛ kööŋ kɛ kui̱ ŋäthä in thuɔ̱k in nhiam (Juud 3), ɛn ɣöö ruac Kuɔth ɛ thuɔ̱k (Jɔ̱ɔ̱n 17:17), kä ɛn ɣöö ji̱ Kritho tin

thuɔ̱ɔ̱k bikɛ rɔ̱ dạ̱ạ̱k kɛ nɛy tin ci rɔ̱ mat kɛ ŋạ̱th mi jiääk (2 Jị Ko-rinth 6:14-17), nɛy ti ŋuan bikɛ jɛ lar ɛn ɣöö “thuk kiɛn tin gɔw” in dɔdiɛn derɛ tekɛ mal (good news) . Kä min jiäk ɛlɔ̱ŋ, ɛ ɣöö ruac Kuɔth in thuɔ̱k kɛ kuị Kuäärä Kuɔth ba jɛ guic ɛ la ruac Kuɔth mi kac ɛ nɛy ti ŋuan ti latkɛ ruac ecumenical kɛnɛ interfaith agendas tin la nyin Lë̱ kɛnɛ Göök in guän kacä (min la Antichrist in jɔak).

Kɛ ɣöö nyuuthni kɛnɛ lät ti gạ̱ykɛ naath tin kac tin ca mat kɛɛl kɛ kɛ (2 Jị Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:9), nɛy ti ŋuan wịị muɔ̱ɔ̱n bikɛ ruac mi kac ŋäth (2 Jị Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:9-12) ɛ /ci mɔ a ruac thukni ti gɔw. Kɛ ɣöö kɛn jị Röm jị Kạtholik, jị Eastern Orthodox, jị Lutherɛnị, kɛnɛ nɛy kɔ̱kiɛn ɛ lar ị ruac Kuɔth in gɔaa kɛ run ti bathdɔɔri ɛ jɛn ruac kacä min cị rɔ mat kɛ Ley kɛnɛ Guạ̱n tɛr Kritho.

Ɛ ŋot /ken Riɛk in Dịịt ni tuɔɔk, bi jị Kritho tin ŋạ̱th, jị Pi-la-del-pia (Nyuuth 3:7-13) cop wịị muɔ̱ɔ̱n kɛɛliw (Mɛ-thiw 24:14) kɛ ruac Kuɔth in gɔaa kɛ kuị kuäärä kɛ run ti bathdɔɔri kä bịkɛ wịc muɔ̱ɔ̱n lạ̱r min bi tuok kɛnɛ kuạ̱r wicmuɔ̱ɔ̱n tin kɔ̱ŋ (amäni Ley kɛnɛ Göök Kacä) lat.

Bikɛ luäk kɛ kuị läri kä jị wecmuɔ̱ɔ̱n kɛ ruac ị Ley, Kuäär in te kuịc caam, kɛɛl kɛ Gök Kacä, min la Antị-Krịtho in jɔak, min ba ben däk kɛ jɔakdɛ (kɛ thạ̱ạ̱ŋ jị maarädiɛn) kä USA kɛnɛ Anglo-nationnị tin la jị Yunaịted Kiŋdɔm, Kanada, Aɣɔthtịralia, kɛnɛ New Dhịịland (Da-ni-yel 11:24,39) kɛnɛ ɣöö kɛn kɛ guạ̱ạ̱th mị tɔt bị kɛn mat jị Arab/Ithlạ̱m yạ̱r (Da-ni-yel 11:40-43), lätkɛ cẹ̱tkɛ lät tin lạ̱tkɛ ɛ jị jiäkni (Nyuuth 16:13-14). (Nyuuth 16:14; 19:19-20). Kä jị Pi-la-del-pia tin ŋạ̱thkɛ kuoth (Nyuuth 3:7-13) bikɛ ruac lat ɛn ɣöö bi kuäär Kuɔth in bị tekɛ run ti bathdɔɔri ben kɛ guạ̱ạ̱th mi tɔt.

Nɛmɛ derɛ naath jakä ruac kɛ naath kä derɛ naath luäk kɛ thuɔ̱k kä min ca gɔ̱r kä Matthew 24:14. Kä kɔn rɛy Duel Kuɔth in ŋot kɛ mị wä nhiam la kɔnɛ a rialịkä (kɛ thuk ti ŋuan), la kɔnɛ a mat rɛy wɛbthaynị, kä la kɔnɛ a naŋ kɛ dup kɔ̱kiɛn kɛ ɣöö banɛ rɔ̱ rialikä kɛ kuị ‘lätdä min ciɛk’ (cf. Jị Röm 9:28) min bị naath luäk kɛ nǫǫ̱ŋdiɛn kɛnɛ we diɛn kä cạ̱r kuoth cetkɛ min ca lat kä Mɛ-thiw 24:14 ɛn ɣöö ca jɛ rialikä a rǫ̱ŋ kɛ kuị guutdä ɣɔaa min bi ben.

The ‘false gospel’ proclaiming world leaders (likely some ‘new’ type of top leader of Europe along with a compromised pontiff who will claim a form of Catholicism) will not like that proclaiming—they will not want the world

to learn what they will really do (and may not even believe it themselves at first, cf. Isaiah 10:5-7). They and/or their supporters will also likely falsely teach that the faithful Philadelphian Christians will be espousing an extremist doctrine (millenarianism) of a coming antichrist. Whatever condemnations that they and/or their followers make towards the Philadelphian faithful and the Continuing Church of God will trigger persecution (Daniel 11:29-35; Revelation 12:13-15). This will also lead to the end—the start of the Great Tribulation (Matthew 24:21; Daniel 11:39; cf. Matthew 24:14-15; Daniel 11:31) as well as a 3 ½ year time of protection for the faithful Philadelphia Christians (Revelation 3:10; 12:14-16).

Kä 'gǫthpɛl kacä' min latkɛ ɛ kuạr wecmuǫ̱ǫ̱n(cẹtdɛ kɛ thạạŋ kuạri tin pay tuɔɔk' kä Yurɔp kɛɛl kɛ pontịp mị ca mat piny min bi lat ị ɛ tạạ Kạtholịthịm) /cɛ bị nhɔk ɛn ɣöö ba lat-kɛn /cị̈kɛnɛ bị gǫr ị bị wicmuǫ̱ǫ̱n ɛ ŋạc ị ɛŋu bị kɛn ɛ lạt kɛ thuǫ̱k(kä dǫ̱ŋ /cị̈kɛ bị ŋäth kärǫ kɛ nhiam, cf.Isaiah 10:5-7). Kɛn /kiɛ nɛy tin bị kɛ luäk bä bị kɛn ɛ ŋị̈ec kɛ kac ị jị Kritho tin ŋạth kä Philadelphia bị kɛn ŋị̈ic mị dị̈it ɛlǫ̱ŋ (millenarianism) lạth lät kɛ kuị guạn tɛr Kritho min bị ben. Ɛnị ruac mi ca lat ɛ kɛn /kiɛ nɛy tin guǫ̱ǫ̱rkɛ kɛ kä jị ŋäthä kä Pi-la-del-pia kɛnɛ Duel Kuɔth in ŋot kɛ mị wä nhiam bɛ naath jakä jiäk (Da-ni-yel 11:29-35; Nyuuth 12:13-15). Nɛmɛ bɛ cu nöönŋị guut bä—kɛ tuk rikä in dị̈it (Mɛ-thiw 24:21; Da-ni-yel 11:39; cf. Mɛ-thiw 24:14-15; Da-ni-yel 11:31) kä bɛ tekɛ run dạŋ 3 1⁄2 tị ba gaŋnị jị Kritho tin ŋạthkɛ kä Pi-la-del-pia (Nyuuth 3:10; 12:14-16).

Kä Ley kɛnɛ Gök Kacä bikɛnɛ ɣǫ̱n kɛ buǫ̱m, kɛ pɛth kuakni, kɛ nyuuthni, kɛ lät ti gạykɛ naath kɛ kac, kɛ näk nath, kɛnɛ rik tin kǫ̱kiɛn (Nyuuth 13:10-17;16:14; Da-ni-yel 7:25; 2 Jị Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:9-10) kɛ ɣöö bikɛ tekɛ luạŋ. Jị Kritho bikɛ thiec:

> 10 “Baa guạạth mi nị̈n di, Kuäär ni Kuoth in rɛl gɔɔydɛ rɔ kä thuǫ̱k, amäni mi bi jị̈n nɛy tin cieŋ wị̈i muǫ̱ǫ̱n luk kä bi riɛmda col?” (Nyuuth 6:10)

Kɛ run ti ŋuan, ci jị Kuɔth rǫ̱ thiec kä thieckɛ ị, “Bi Yecu luny jɔk kɛ guạạth mi nị̈n di?”

Kä min /ci kɔn cäŋdɛ kiɛ thaakdɛ ŋäc, liɛpnɛ jɛ ɛn ɣöö bi Yecu luny jɔk (kä bɛ Kuäär Kuɔth yiath piny kɛ run ti bathdɔɔri) rɛy runi̱ ti̱ kur dạ̱ŋ 21 kɛ kui̱ buɔkni ti ŋuan (cäät. Mɛ-thiw 24:4-34; Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 90:4; Ɣo-thɛa 6:2; Luk 21:7:4-16; Ji̱ Ɣi-bɛ-ru 21:4-16; 2 Pi-tɔr 3:3-8; 1 Ji̱ Thɛ-tha-lo-ni-ka 5:4), thạ̱ạ̱ŋ guạthni tin canɛ nɛn ɛn täämɛ cikɛ ben ala thuɔ̱ɔ̱k.

Mi /ci Yecu rɔ bi̱ mat rɛy ruac ɛmɔ, bi naath tëkdiɛn diaal thuk:

> 21 Kɛ ɣöö ɛn guäth ɛmɔ bɛ tekɛ cuɔ̱c mi di̱i̱t, mi cẹtkɛ mi /ken kɔŋ te thi̱n ni tukä ɣɔaa amäni täämɛ, kä /cɛ bi met tuɔɔk. 22 Kä mi /kạ̱n ni̱n tɔ̱tɔ̱ jakä kuiy, thilɛ ram mi dee kään. Kä ba ni̱n tɔ̱tɔ̱ jakä kuiy kɛ kui̱ nɛɛni ti ca mɛk. (Mɛ-thiw 24:21-22)

> 29 Ni ɛn guäth cucä ɛn ni̱ni tɔ̱tɔ̱, ni ɛn guäth ɛmɔ bi cäŋ a muth, kä /ci pay bi lɛp. bi ciɛr pën nhial, kä bɛ buɔ̱m buɔ̱ɔ̱m nhial yɔ̱k. 30 Kä bi nyuuth Gatdä Ran jɔɔc nhial, kä bi döör wec muɔ̱ɔ̱n diaal pạ̱r, kä bikɛ Gat Ran nɛn bëë wi̱i̱ puạ̱ạ̱ri nhial kɛ buɔ̱m kɛnɛ gɔɔy puɔnyä mi di̱i̱t. 31 Kä bɛ jạ̱ạ̱kɛ jạ̱k kɛ jɔw kaaŋä mi di̱i̱t, kä bikɛ nɛɛkɛ tin cɛ mɛk ruɔl kui̱cni dạ̱ŋ ŋuan, ni kä pek nhial amäni pek in dɔ̱ŋ. (Mɛ-thiw 24:29-31)

Kuäär Kuɔth ɛ jɛn min görkɛ ɛ wi̱c muɔ̱ɔ̱n.

Ambathdɛri kɛ kui Kuäärä

Ɛŋu mi la lätdu rɛy Kuäärä?

Täämɛ, mi ɛ ji̱n raan Kritho mi thuɔ̱k, biɛ dhil ɛ jääk Yecu kɛ kui Kuäärä Kuɔth. Nɛn min ca gɔ̱r ɛ Jääk Yecu ni Puɔl:

> 20 Täämɛ läŋkɔ yɛ kɛ kui Kritho, cetkɛ min pal yiɛn Kuoth kɛ kɔ kɛɛl, läŋkɔ yɛ kɛ kui Kritho, luɔcɛ maarä kɛ Kuoth. (2 Ji̱ Ko-rinth 5:20)

> 14 Kɛ kui ɛmɔ cuɔŋa bum kä yianɛ lääknikun kɛ thuɔk, kä läthɛ kumɛ cuŋni wuäthnikun, kä biaro kum kɛ thuɔk. 15 kä rialɛro ikä kɛ kui thukni ti gɔw, kä läthɛ wääri kɛ kui malä ciöknikun.

> 16 Kä tin dit ni kɛn kä ti diaal känɛ kot ŋäthä kɛ ɣöö kɛ jɛ bia mäc diaal tin ca dɔp ɛ guän jiäkni luäŋ kɛ yieny. 17 Kä känɛ kum känä, kɛnɛ thɛp Yieekä, min la ruac Kuɔth. 18 Palɛ ni ciaŋ kɛ pali diaal kɛnɛ thiecni diaal rɛy Yieekä, kä täyɛ jinä kɛ kui nɛɛni diaal tin ci Kuoth kɛ lɛy, kä palɛ kɛ kui nɛɛni tin ci Kuoth kɛ lɛy, 19 kä palɛ kɛ kuidä, kɛ ɣöö dee Kuoth ɣä käm ruac mi bä lat, kɛ ɣöö bä thokdä lɛp kɛ buɔm lɔaac kɛ ɣöö bä thuk ti gɔw ti cuäŋ naath lat, 20 tin lapä jääk kɛ kuidiɛn. Kɛ ɣöö bä jɛ lat kɛ buɔm lɔaac, cetkɛ min dëë lat. (Ji Ɛ-pɛ-thäth 6:14-20)

Ɛŋu mi cɔali ambathdɛr? Merriam-Wɛbthtɛr tëkɛ luɔt mi guɔr kɛrɔ:

> 1: ɛ ram mi ca jak ɛ kumɛ; ɛlɔŋ: ɛ diplömatik ɛjɛnt mi tekɛ kuär mi diit mi ca nhɔk ɛ kumɛ midɔŋ kiɛ kuäär mi cieŋ rɛy wec mi cuŋ kɛ kui kumɛdɛ kiɛ kuäär kiɛ ca kuany kɛ kuị̈ lät mi rɛlrɔ kä ni ciaaŋ la lätdɛ ni ciaaŋ kɛ guääth mi tɔt
>
> 2 a: ram min ca kuany i bɛ cuɔŋ kɛ kui dɛ lat, kiɛ ram mị̈ ca jäk ɛ naath

Mi ɛ jị̈n raan Kritho mi thuɔ̱k, ɛ jị̈n ram mi ca jɔ̱k, kɛ kuị̈ Kritho! Nɛn mëë ca gɔ̱r ɛ Jääk Yecu ni Pi-tɔr:

> 9 Kä yɛn lapɛ dör mi ca mɛk, bööth palä, dör mi rɛl rɔ, nɛɛkɛ ti rɛl ro, kɛ ɣöö dee yɛn liakdɛ lat min ci yɛ cɔal raar rɛy muɔth, kä ci yɛ cɔal rɛy buɔyädɛ min gɔaa. 10 Kä mëëdan /ci yɛn a dör, kä täämɛ ci yɛn a nɛɛ Kuɔth, kä / me dan känɛ kɔäc lɔaacdɛ jek, kä duundɛ ɣöö ɛntämɛ cia kɔäclɔadɛ jek. (1 Pi-tɔr 2:9-10)

Kä kɛ kɔn jị̈ Kritho, banɛ dhil a jị̈ dörɛ mi rɛl rɔ.

Ɛ dɔ̱r in mith mi rɛl rɔ ɛn täämɛ?

Ɣɔ̲ɔ̲n, kɛ thuɔ̲k thilɛ jɛ kä kuääri wecmuɔ̲ɔ̲n ɛtɪ̲—duŋnɪ̲ ɣöö kɛ jɔakdɛ bikɛ ben ɛ la naath rɛy kuäärä Kritho (Nyuuth 11:15). Ɛ döör Kuɔth, Kuäärɛ min rɛl gɔɔydɛ rɔ.

Kɛ kɔn ambassadors, /cɪ̲ kɔn ro bilɛ mat rɛy puɔlɛtikni tin lạ̱tkɛ ɛ jɪ̲ wecmuɔ̲ɔ̲n ɛmɛ. Duŋdɛ ɣöö banɛ cieŋ kɛ duɔ̲ɔ̲p teekä Kuɔth ɛn täämɛ (guic bä eBook in ca gɔ̲r ɛ thiɛl yiọ̲w min te kä www.ccog.org titled: Jɪ̲ Kritho: Jɪ̲ Kuäärä Kuɔth, ruaacni Baibolä kɛ kuɪ̲ teekä min la jɪ̲ Kritho). Kɛ ciaaŋ teekä Kuɔth ɛn täämɛ, banɛ jɛ ŋạ̱c a gɔaa ɛn ɣöö ɛŋu mi gɔaa kɛ dup Kuɔth, kɛ ɣöö rɛy kuäärädɛ banɛ a kuạ̱r kɛnɛ bööth palä kä banɛ ruëc kɛɛl kɛ Kritho wɪ̲ɪ̲ muɔ̲ɔ̲n:

> 5 A puɔny kɛnɛ buɔm tekɛ Kuoth mi nhɔk kɔn, kä cɛ kɔn lony kä dueerkɔn kɛ riɛmdɛ, 6 kä cɛ kɔn jakä kuär kä bööth palä kɛ kui Kuɔthdɛ min la Guän, a puɔny kɛnɛ buɔm tekɛ jɛ amäni cäŋ kɛl. A-min. (Nyuuth 1:5-6)
>
> 10 Kä cɛ kɔ jakä kuär kɛnɛ bööthpalä ti lätkɛ Kuothdan iKä kä banɛ ruëc wiimuɔɔn. (Nyuuth 5:10)

Kɛl mi bi ben kɛ kuɪ̲ kä ɣöö bikɛ ben ɛ la kuạ̱r kɛnɛ bööth palä ɛ ɣöö ba nɛy tin kän lɪ̲w ŋɪ̲eec kɛ jɛn guạ̱ạ̱th ɛmɔ kɛ ɣöö bikɛ jạ̱l rɛy dupni Kuɔth:

> 19 Kɛ ɣöö bi naath cieŋ kä Dha-yɔn kä Jɛ-ru-tha-lɛm. /Cia bi lɛ ŋot kɛ wiee. Kä bɛ jɛ moc kɛ kɔäc lɔaac mi diit kɛ jɔw wieekädu; Mi wëë jɛ liŋ, bɛ ji loc. 20 Kä cäŋ ci Kuäär ni Kuoth yɛ moc mieth rikä kɛnɛ piw rikä, /ci ŋieeckun bi lɛ ŋot kɛ mi jälkɛ gëëkni, kä bi wäŋkun ŋieeckun nɛn. 21 Bɛ jithkɛ lɛp kɛ jɔw wiikädun, kä bia ruac liŋ jɔkdun i, “Nɛmɛ ɛ jɛn duɔɔp, jälɛ kɛ jɛ,” Guäthni diaal mi wii kuic cuëëc kiɛ kuic caam. (I-ca-yaa 30:19-21)

Kä min ruac ɛmɔ ɛ ruac gọ̲ọ̲kä kɛ kuɪ̲ kuäärä kɛ run ti bathdɔɔri, rɛy runɪ̲ tɪ̲tɪ̲ jɪ̲ Kritho bikɛ rɔ̲ dhil rialikä kɛ ɣöö ba naath ŋɪ̲eec:

> 12 … kɛ jɛn guääth ɛmɛ bi yɛn a ŋieec, (JiƔi-bɛ-ru 5:12)

> 15 Kä luɔthɛ Kuäär ni Kuoth rɛy locnikun, kä bia rɔ rialikä ni ciaŋ kɛ ɣöö bia ram mi thiec yɛ kɛ kui ŋäthä in te rɛydun luɔc jɛ kɛ nhök kɛnɛ luth (1 Pi-tɔr 3:15, KJV Bible)

Ci Baibol ɛ nyoth ɛn ɣöö ji Kritho ti ŋuan ti ŋathkɛ ni Kuoth bikɛ nɛy ti ŋuan ŋieec, a ŋot /kẹn Riɛk in Diit ni tuɔɔk:

> 33 Kä nɛy tin ŋäc ŋɔak bikɛ nɛy ti ŋuan ŋieec (Da-ni-yel 11:33;)

Kä ɛnɔ, ŋiic kɛnɛ pieth rɛy puthä kɛnɛ ŋäc ŋɔaani (2 Pi-tɔr 3:18), ɛ jɛn min dënɛ lạt ɛntäämɛ. Cu Yecu wee, “Bi yɛn a nëënkä kä Jɛ-ru-tha-lɛm, kɛnɛ rɛy Ju-dia kɛɛliw kɛnɛ Tha-mɛ-ria amäni pek ɣɔaa” (Lät Jaakni Yecu 1:8). Thạạŋ lạtdu rɛy Kuäärä Kuɔth ɛ ɣöö bi tekɛ luạŋ kɛ ŋiic.

Kä kɛ kui nɛɛni tin ŋäth ɛlɔŋ, ji Kritho tin te kä Pi-la-del-pia (Nyuuth 3:7-13), nɛmɛ bɛ tekɛ luäk bä kɛ kui thukni tin gɔw ɛ ŋot / Ɛ kän kuäär Kuɔth ni tok kɛ run ti bathdɔɔri (cf. Më-thiw 24:14).

Kɛ kɔr kä mi ca Kuäär Kuɔth yiath piny, bi nɛɛ Kuɔth nath luäk kɛ lucdiɛn kɛ ɣɔw ɛ ci jiääk ɛmɛ gɔyä:

> 12 Kä nɛy tin te rɛydun bikɛ guäth tëë wal tin ci däk nyɔk kɛ täth; Bikɛ ric ti ŋuan kap nhial; Kä ba ji cɔl i ram in riaal dup tin ci jiäk, kɛ luɔc dupni kɛ ɣöö bi naath cieŋ thin. (I-ca-yaa 58:12)

Kɛ kuic ɛmɔ, nɛ Kuɔth tëë cieŋ kɛ duɔɔp Kuɔth rɛy runi titi ba naath jakä nyɔakɛ cieŋ rɛy wiini (kɛnɛ guäth kɔkiɛn) kɛ jɛn guääth ɛmɛ min ba nyɔk kɛ loc thin kɛ rɛy runi ti bathdɔɔri.

Wicmuɔɔn bɛ la guääth mi gɔaa ɛlɔŋä. Kɔn banɛ dhil a jääk kɛ kui Kritho ɛn täämɛ, kɛ ɣöö dënɛ lät bä rɛy Kuäärädɛ.

Ruac Thukni ti Gɔw ti Thuɔɔk ɛ Ruac mi Gɛɛr naath

Cu Yecu wee i, “Mi wä yɛn wä nhiam kɛ lat ruacdä, kɛ yɛn ji kɔaarä päny, 32 kä bia thuɔk ŋäc, kä bi thuɔk yɛ jakä lɔr” (Jɔɔn 8:31-32). Ŋäc thukä kɛ kui

thukni Kuäärä Kuɔth ti gɔw bɛ kɔn lony rɛy ŋäthä käächi ɣɔaa ɛmɛ. Kɔn dënɛ lät kɛ buɔm lɔaac— kɛ cär Kuɔth! Cɛy-tän cɛ wic muɔɔn kɛɛliw mɛt (Nyuuth 12:9) kä Kuäär Kuɔth ɛ jɛn luɔt in thuɔk. Kɔn banɛ cuɔŋ kɛ kui kä ɣöö banɛ ruac kɛ kuį thukä (cf. Jɔɔn 18:37).

Ruac thukni ti gɔw /cikɛ ruac kɛ kui känä ran kärɔa. Jɛn bä Ruacɛ kɛ kui Kuäärä Kuɔth in gɔaa in bi raan gɛr rɛy runi titi:

> 2 /Cuarɛ cetkɛ ji ɣɔaa ɛmɛ, gɛrɛ cianŋ cärikun kɛ rialɛ̱ cärkun ikä, kɛ ɣöö dërɛ min goor Kuoth ɛ kä thil diw ŋäc. (Ji Röm 12:2)

Ji Kritho tin thuɔɔk bikɛ ro rit kɛ ɣöö ba Kuoth lätikä kɛnɛ nɛy kɔkiɛn:

> 22 Kuaany, luɔthɛ kuärkun wii muɔɔn rɛy lätni diaal, a /ci mɔ a ɣöö guɛckɛ yɛ kɛ ɣöö dee yɛn lockiɛn jakä tɛth, kä lätdɛ jɛ kɛ lɔc mi thuɔk, a dual yɛn kɛ Kuoth. 23 Kä mɔ bia lät ɔ, lätdɛ jɛ kɛ pek lɔaacdun kɛɛliw, cetkɛ mi lät yɛn ni Kuäär ni Yecu, a /ci mɔ a kui nath, 24 kɛ ɣöö ŋäc yɛn ɛ ɛn ɣöö bia muc mi diit jek kä Kuäär ni Yecu. Kɛ ɣöö lät yɛn ni Kuäär ni Kritho ikä. (JiKo-lɔ-thi 3:22-24)

> 28 Kɛ kui ɛmɔ min canɛ kuäär mi /ci bi bath jek, kuanɛ tekɛ puɔth mi dënɛ Kuoth lätikä kɛ min goorɛ kɛ luth kɛnɛ dual. (Ji Ɣi-bɛ-ru 12:28)

Ji Kritho tin thuɔɔk cieŋkɛ kɛ duɔɔp mi göl kɛ cianŋ ɣɔaa ɛmɛ. Dääknɛ ŋut Kuɔth tin te nhial kɛ ŋut ɣɔaa kɛ kui kä mi gɔaa kɛnɛ mi jiääk. Nɛy tin tekɛ cuɔɔŋ cieŋkɛ kɛ ŋäth (Ji Ɣi-bɛ-ru 10:38), cetkɛ min goorɛ ŋäth kɛ ɣöö bi raan cieŋ kɛ duɔɔp Kuɔth rɛy runi titi. Ji Kritho cua kɛ guic ɛ la nɛy ti gööl ɛlɔŋ ɛ ɣɔw in cieŋ kɛn thin, ɛn wanɔ cua tää teekädiɛn cɔl į"Duɔɔp" rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk (Lät Jaakni Yecu 9:2; 19:9; 24:14,22). Wic muɔɔn cieŋɛ kɛ cärɛ kärɔa, ca mɛt rɛy bumä Cɛy-tän, rɛy duɔp in cɔali "duɔɔp Këën" (Juud 11).

Thuk Kuäärä Kuɔth ti gɔw ɛ thuk kɛ kui cuŋni, kɛ tɛth lɔaac, kɛ mal (Ji Röm 14:17). Ruac gookä, mi ca jɛ ŋäc agɔaa, la jakɛ naath kä bum (guic 1 Ji Ko-rinth 14:3; 1 Ji Thɛ-tha-lo-ni-ka 4:18), ɛlɔŋ guääth in guic kɔn wicmuɔɔn ɛ pɛth (guic Luk 21:8-36). Cianŋ teekä ji Kritho in thuɔk nooŋɛ naath mal kɛ

puɔth yieekä mi diit kɛnɛ puɔth puany (Mak 10:29-30). Nɛmɛ ɛ jɛn kɛl kä tin jak nɛy tin cieŋ thin kä ŋäc kɛn ɛ ɛn ɣöö wic muɔɔn goorɛ Kuäär Kuɔth. JiKritho kɛ jääk Kuäärä Kuɔth.

Ji Kritho läthkɛ ŋäthdan rɛy yieekä, /ciɛ rɛy puääny, cäŋ ni min cieŋ kɔn rɛy ɣɔaa in jɔc (Ji Röm 8:5-8). Tëë kɛ “ŋäth thukni ti gɔw” (Jį̱ Ko-lɔ-thi 1:23). Nɛmɛ ɛ duɔɔr mi ca ŋäc ɛ ji Kritho tëë nhiam, kä /ken nɛy ti ŋuan tin cɔalkɛ rɔ i Yecu ɛn wälɛ jɛ ŋäc agɔaa.

6. Duël Kuɔth ji Girik kɛnɛ jiRöm ŋieckɛ naath i̱ Kuäär ɛ mi gɔaa, Duŋni ɣöö...

Kä duël Kuɔth ji Gi̱ri̱k kɛnɛ Röm ŋa̱thkɛ jɛ ɛn ɣöö ŋii̱c kɛ kui̱ Kuäärä Kuɔth, duŋni̱ ɣöö tekɛ riɛk kɛ ŋäcdiɛn kɛ thuɔ̱k ɛn min la thuɔ̱k. Cäät, ɛn Ɛnthaiklöpi̱dia ji̱ Ka̱tholik ŋii̱cɛ nɛmɛ kɛ kui̱ kuäärä:

> Christ's ... Kä guäth diaal rɛy ŋii̱cädɛ kɛ ben kuäärä ɛmɛ, gua̱thkɛ tin göödl, luɔtdɛ min thuɔ̱k, duɔ̱ɔ̱p in ba cop kɛ jɛ, cukɛ ben ɛ la ti di̱t rɛy ruaacni̱kɛ, amäni̱ ɣöö cua ruacdɛ cɔl i̱ "thuk ti gɔw kɛ kui̱ kuäärä"...ak of the Church of God aspe; cf. Kɔl., I, 13; I Thɛ-thɛ-thɛ-rɛl, ii, 12; Apɔk., I, 6, 9; v, 10, ɛkw. ... jɛn lotdɛ ni̱ Duel Kuɔth cie jɛn gua̱a̱th in ca la̱th thi̱n ɛ Kuoth ... (Pope H. Kingdom of God. The Catholic Encyclopedia, Volume VIII. 1910)

Ɛ cäŋ ni min ca ruac in ca lat nhial nyoth i̱ "Kol., I, 13; I Thɛ-thɛ-thɛ-rɛl, ii, 12; A-pɔk., I, 6, 9; v, 10," mi wi̱i̱ kɛ wä guic, biɛ jek ɛn ɣöö thilɛ ciɔ̱ɔ̱k kɛl kä ciɔ̱ɔ̱k tɔ̱tɔ̱ mi ci ruac kɛ kui̱ kä ɣöö Duel Kuɔth ɛ jɛn Kuäär Kuɔth. Ŋi̱i̱ckɛ ji̱ ŋäthä i̱ bikɛ te rɛy Kuäärä Kuɔth kiɛ ɛ jɛn Kuäär Yecu. Ci Baibol naath la̱r lär ɛn ɣöö bi nɛy ti ŋuan thuk ti gɔw gɛr kiɛ bikɛ rɔ̱ riet kä thuk ti gɔw ti kɔ̱kiɛn, ti /ci mɔ a thuɔ̱k (Ji̱ Gä-lëë-cia 1:3-9). Kä min jiäk ɛ ɣöö ci nɛy ti göödl nɔmɔ la̱t.

Ci Yecu naath ŋieec i̱, "Ɛ ɣän duɔ̱ɔ̱p, ɛ ɣän thuɔ̱k, kä ɛ ɣän tëk, thilɛ ram mi wä kä Gua̱a̱r a /cɛ bä kɛ ɣä" (Jɔ̱ɔ̱n 14:6). Cu Pi-tɔr ɛ ŋi̱eec i̱, "Kä thilɛ ka̱n kä radɔ̱diɛn, kɛ ɣöö thilɛ ciöt dɔ̱diɛn piny nhial mi ca ka̱m naath min banɛ kän kɛ jɛ" (Lät Jaakni Yecu 4:12). Cu Pi-tɔr ji̱ Juudh jiök i̱ kɛn diaal bikɛ tekɛ ŋa̱th kɛ ɣöö bikɛ rɔ̱ ri̱t dueerikiɛn kä bikɛ Yecu nhɔk kɛ ɣöö bakɛ kään (Lät Jaakni Yecu 2:38).

Kä min gua̱c kɛ nɛmɛ, ɛn Pope Francis ëë ci li̱w cɛ naath ŋi̱eec ɛn ɣöö nɛy tin /ca Kuoth ŋäth, mi thilɛ Yecu, dëë kɛ kän kɛ lät ti gɔw! Kä ŋii̱cɛ jɛ bä ɛn ɣöö dee ji̱ Juudh kään mi /cikɛ Yecu nhɔk! Ɛ nyɔk bä, jɛn kɛnɛ tha̱a̱ŋ Ji̱ Gi̱ri̱k-Rööm bä cukɛ ce̱tkɛ mi̱ ca guic i̱ min /ci̱ mɔ a jɛn rɛy Baibolä min la ''Mëri̱' ɛ jɛn luɔt kä gospel(gospel) ɛ päär bä ɛ jɛn luɔt kä mat ecumenical kɛnɛ kam kuthni̱. Kä min jiäk ɛ ɣöö kɛn kɛnɛ nɛy kɔ̱kiɛn /cikɛ luɔt Yecu ŋa̱c KƐ THƆ̱Ɔ̱L

Thukni ti Gɔw tin thuɔ̱k kɛ kui̱ Kuäärä Kuɔth. Nɛy ti ŋuan latkɛ thuk ti gɔw ti kac.

Nɛy ti ŋuan görkɛ ɣöö bikɛ ja̱l kɛ guec kä bikɛ tekɛ ŋa̱th rɛy ɣɔaa. Kä Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk ŋii̱cɛ jɛ ɛn ɣöö ji̱ Kritho bikɛ guic ni tin la nyin nhial:

> 2 Kä la̱thɛ cärkun kä ŋɔaani tin te nhial, a /ci mɔ a ŋɔaani tin te piny. (Ji̱ Ko-lɔ-thi 3:2)

> 7 Kɛ ɣöö cieŋ kɔn kɛ ŋa̱th, a /ci mɔ a min nɛnɛ. (2 Ji̱ Ko-rinth 5:7)

Kä ŋotdɛ, Pope Pius XI cuɛ ŋii̱c kɛ ja̱l kɛ guicdɛ kɛ duel kuɔthdɛ:

> ... Duel Kuɔth ji̱ Ka̱tholik ... ɛ jɛn i ɛ jɛn kuäär Kritho wii̱ muɔ̱ɔ̱n. (Pius's encyclical Quas Primas).

Kä CatholicBible101 wɛbthaydɛ cuɛ wee, "Kuäär Kuɔth ca yiath piny wii̱ muɔ̱ɔ̱n ɛ Yecu Kritho kɛ ruɔ̱n 33 AD, rɛy ta̱a̱ Duel Kuɔthdɛ, min böthkɛ ɛ Pitɔr...Duel Kuɔth ji̱ Ka̱tholik." Kä ŋotdɛ Kuäär Kuɔth kɛ run ti bathdɔɔri /cɛ te wänɛ mɛ kä /cɛ te kä Duel Kuɔth Röm. Mi wëë wä cop, bɛ te wii̱ muɔ̱ɔ̱n. Ɛ cäŋ ni min te Duel Kuɔth in thuɔ̱k kɛ "kii̱y kuäärä" (Më-thiw 16:19), nɛy tin larkɛ jɛ ɛn ɣöö duel Kuɔth ɛ jɛn kuäär Kuɔth "cikɛ kii̱y ŋäcä ŋɔaani̱ ka̱n" (Luk 11:52).

Kä Duel Kuɔth kä Rööm ŋii̱cɛ kɛ buɔ̱m ɛlɔ̱ŋ kɛ lo̱kiɛn kɛ ŋiic Kuäärä Kuɔth in bi̱ ben wii̱ muɔ̱ɔ̱n kɛ run ti̱ bathdɔɔri̱ min jɛn kärɔa ɛ min ca gɔ̱r piny rɛy Katekidhi̱m duŋ Duel Kuɔth ji̱ Ka̱tholik:

> **676** Kä mɛt Anti̱-Kri̱th cuɛ tok ni̱ wal kɛ no̱o̱ŋdɛ rɛy wecmuɔ̱ɔ̱n ɛni̱ gua̱a̱th mi̱ ca ŋak i̱ bɛ ŋa̱c rɛy lɛɛŋni̱ ɛn ɣöö ŋa̱th mɛthiani̱ min dɔ̱ŋ bɛ cu ben raar kärɔa kɛ kɔr lɛɛŋni̱ kɛ rɛy luɔ̱k eskatölöji̱kal. Kä Duel Kuɔth cuɛ lo̱k ɛ määnı̱ ɣöö ca ta̱a̱dɛ rialı̱kä kɛ kui̱ kuäärä mi̱ kac kɛ ɣöö bɛ ben piny ci̱ötdä i̱ milleniari̱ani̱thi̱m ... (Catechism of the Catholic Church. Imprimatur Potest +Joseph Cardinal Ratzinger. Doubleday, NY 1995, p. 194)

Kä min jiäk ɛlɔ̱ŋ ɛ ɣöö nɛy tin te rɛy matä ruac ɛmɔ bikɛ tekɛ rik ti di̱t kɛ lat thukni ti gɔw kɛ ku̱i̱ Kuäärä Kuɔth kɛ guutdɛ. Tha̱a̱ŋ nath bikɛ ca̱p mi jiääk ka̱n kɛ ku̱i̱ nɛɛni tin lat jɛ (Da-ni-yel 7:25; 11:30-36). Duundɛ ɣöö, dɔ̱ŋ deri jɛ car i̱ /nɛy diaal tin cɔalkɛ Yecu i̱ Kuäär bi kɛ te rɛy kuäärä? /Ciɛ jɛn, /cikɛ bi te thi̱n. Nɛn mëë ca lar ɛ Yecu:

> 21 "/Cikɛ nɛy diaal tin cɔalkɛ ɣä i̱, 'Kuäär, Kuäär,' kɛn tin bi wä cieŋ kuäärä nhial, ɛ ni nɛy tin la̱tkɛ ruac Gua̱a̱r in te nhial.' 22 Kä bi nɛy ti ŋuan ɣä jiök ɛn cäŋ ɛmɔ i̱, 'Kuäär, Kuäär, /ka̱nkɔ ruaacni go̱o̱kä lat kɛ ciötdu, kä /ka̱nkɔ yiey ti jiäk tuɔ̱k raar kɛ ciötdu, kä cakɔ lät ti ga̱ykɛ naath ti ŋuan la̱t? 23 Kä bä kɛ jiök i̱, 'Ɣän /ka̱n yɛ ŋa̱c, wuɔcɛ rɔ̱ kä ɣä, yɛn nɛy tin lät nyin jiäkni!' (Mɛ-thiw 7:21-23)

Cu Jaak ni Puɔl jɛ ŋa̱c ɛn ɣöö " bi̱ rami̱ thel ŋut ben kɛ buom cɛtän ni wal" (2 Ji̱ Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:7) kɛ gua̱a̱thdɛ. Kä thil ŋuɔ̱tni ɛmɛ bä thiëëkɛ kɛ mi ci Baibol ɛ la̱r lär kɛ ku̱i̱ teekä guutdä min cɔali "Mi̱ tɛ̱ɛ̱, Bɛ-bi-lɔn in Di̱i̱t" (Nyuuth 17:3-5).

"Kä min ca tɛ̱ɛ̱ kä ji̱äk ŋuɔ̱tni" ɛ ruac mi lot rɔ kɛ nɛy tin cɔalkɛ i̱ ji̱ Kritho. tin ŋa̱thkɛ jɛ ɛn ɣöö /cikɛ bi ɣɔ̱n i̱ ba ŋuɔ̱t Kuɔth da̱ŋ wäl tit, etc. kɛnɛ/kiɛ tëëkɛ ti̱ ŋuan ti̱ nhɔk naath kɛ kɛ ku̱i̱dɛ kä/kiɛ tëëkɛ dup ti̱ nhɔk naath kɛ kɛ ɣöö ba ŋuɔ̱t Kuɔth ya̱r, kɛ ku̱i̱c ɛmɔ cäŋ ni min caar kɛnɛ ɛn ɣöö tekɛ kɛ ta̱a̱ ŋuɔ̱tni Kuɔth, /cikɛ ta̱a̱ ŋäthä Kritho min dee Yecu kiɛ jaakɛ jɛ ŋa̱c i̱ ɛ ŋuɔ̱t.

Nɛy ti ŋuan tin lat kɛ jɛ i̱ kɛ ji̱ Kritho ce̱tkɛ kɛ ji̱ Pa-ri-thii tin ci ŋuɔ̱t Kuɔth lo̱k, duŋni̱ ɣöö laar kɛnɛ ɛn ɣöö ciɛŋkiɛn jakɛn nath kä nhɔk naath kɛ—cu Yecu ca̱p ɛmɔ lo̱k (Mɛ-thiw 15:3-9)! Cu I-ca-yaa jɛ la̱r lär bä ɛn ɣöö nɛy tin cɔalkɛ i̱ kɛ ji̱ Kuɔth bikɛ ŋuɔ̱tkɛ lo̱k (I-ca-yaa 30:9). Kä min jiäk ɛlɔ̱ŋ ɛ ɣöö, ciaaŋ jiäk ɛmɛ ɛ mi thel ŋuɔ̱t ɛn min nɛn kɔnɛ ɛn walɛ.

"Mithtɛri̱" dɔ̱diɛn cuɛ jɔɔc ɛ la ɣöö Duel Kuɔth kä Röm cuɛ ce̱tkɛ mi̱ ŋäthɛ jɛ i̱ militari̱thtik ecumenical kɛnɛ interfaith agendani̱ bɛ naath nööŋ rɛy malä kɛnɛ min /ci̱ mɔ a Baibol kɛ ku̱i̱ Kuäärä Kuɔth wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n. Ruac Kuɔth cuɛ naath la̱r lär kɛ ku̱i̱ matdä ecumenical min bi̱ ben min ŋji̱cɛ i̱ bɛ, kɛ run ti̱ tɔt,

kulɛ wä nhiam(ŋic: New Jɛruthalɛm Baibol, ɛ luɔcdɛ min ca nhɔk ɛ ji̱ Röm Catholic, cua nyoth):

> 4 Cukɛ rɔ̱ goŋ nhiam nyaŋ, kɛ ɣöö cɛ buɔ̱mdɛ kä̱m ley. kä cukɛ rɔ̱ goŋ nhiam ley wäkɛ i̱, ‘Ɛŋa mi dee pä̱ä̱r kɛ ley? Ɛŋa mi dee nyiëëny kɛ jɛ?’ 5 Kä cua ley pä̱l ɣöö bɛ ruaacnikɛ kɛnɛ ruaacnikɛ tin jiäk lat, kä cuɛ lät kɛ päth ti jiɛn ŋuaan wi̱cdɛ rɛw. 6 Kä cuɛ Kuoth kueth kɛnɛ guäth ciötdɛ, ɛ la nɛy tin te nhial, amäni nɛy diaal tin ciëŋ thi̱n. 7 Kä ca jɛ pä̱l ɣöö bɛ kɔ̱r tɛr kɛ nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy, kä bɛ kɛ tiam, kä cua jɛ pä̱l buɔ̱m wi̱i̱ dööri diaal, kɛnɛ nɛy diaal, kɛ thuk diaal, kɛ döör diaal. 8 Kä bi nɛy diaal wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n ɛ pal, nɛy diaal tin /kä̱n ciöötkiɛn gɔ̱r ni cä̱kä ɣɔaa rɛy warɛgakä teekä Ruath Dɛɛl min ca thöp ala muc. 9 A ram mi tee kɛ jith a jɛ liŋ, 10 ram mi ba naŋ ɛ la pɛc bɛ we ɛ la pɛc, ram näk ran kɛ thɛp ba jɛ näk kɛ thɛp. Ɛ jɛn min bi nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy tekɛ dhieel kɛnɛ ŋä̱th. (Nyuuth 13:4-10, Baibol NJB)

Ci Baibol naath lä̱r lär kɛ ku̱i̱ matdä Bɛ-bi-lɔn kɛ guutdɛ:

> 1 Cu ram kɛl kä jä̱ä̱k nhial dä̱ŋ bärɔw tin tekɛ thääk dä̱ŋ bärɔw ben ruac kɛ ɣä, kä cuɛ wee i̱, ‘Bër wanɛ mɛ, bä ji̱ nyuɔ̱th duäc ciek mi jiääk mi nyuur gekä pi̱i̱ni ti ŋuan, 2 min ci kuä̱r wec muɔ̱ɔ̱n diaal lät kɛ jɛ, kä ci nɛy diaal tin te wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n jakä jiäk.’ 3 Cuɛ ɣä naŋ rɛy dɔaar kɛ yiëë, kä ɛn wi̱ni cua ciek nɛn mi kɔ̱t jɔlɛ̱y mi lual mi tekɛ wuɔ̱th dä̱ŋ bärɔw kɛnɛ tuɔ̱ŋ dä̱ŋ wäl, kä ca puɔ̱nydɛ gɔär ciööt mi̱ kuethni Kuɔth thi̱n. 4 Kä ciek ɛmɔ cɛ rɔ moc kɛ bi̱i̱ mi tɔ̱c kɛnɛ mi lual, kä riaw riaw kɛ dä̱ä̱p kɛnɛ dääpni kɛnɛ dääpni ti gɔw, kä tëë kɔaŋ dääpä mi ci thiä̱ä̱ŋ kɛ jiäk tin jiäk tin la nyin tɔ̱ɔ̱cädɛ. 5 Ca ciöt mi ca luodɛ ŋäc gɔ̱ä̱r nhiam kaandɛ i̱, ‘Bɛ-bi-lɔn in di̱i̱t, man lëëri̱ kɛnɛ nyuɔɔn wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n.’ 5 Kä ca ciöt mi ca luodɛ ŋäc gɔ̱r nhiam kaandɛ. 6 Kä cuä ciek nɛn cɛ yɔ̱ŋ kɛ riɛm nɛɛni tin ci Kuoth kɛ lɛy, kɛnɛ riɛm nëëni ti ca näk kɛ ku̱i̱ Yecu. Kä mëë cä jɛ nɛn, cuä̱ gä̱ä̱c ɛlɔ̱ŋ. (Nyuuth 17:1-6, NJB Baibol)

> 9 ‘Mɛmɛ gǫǫrɛ pɛl. Kä wuɔ̱th dä̱ŋ bärɔw kɛ kɛn pääm dä̱ŋ bärɔw tin nyuur ciek thi̱n . . . 18 Kä ciek in ci nɛn ɛ wec in di̱i̱t in tekɛ luä̱ŋ wi̱i̱ ruëëcni diaal wi̱i̱ muɔ̱ɔ̱n.’ (Nyuuth 17:9,18, Baibol NJB)

1 Kɛ kɔr kä mɛmɛ cua jääk nhial dɔ̱diɛn nɛn, mi bëë piny nhial, mi ca kạ̈m luạ̈ŋ mi di̱it. kä cu wi̱cmuɔ̱ɔ̱n buay kɛ buaydɛ. 2 Kä cuɛ rɔal kɛ jɔw mi di̱it wëë i̱, ‘Cɛ pɛɛn, cɛ pɛɛn ɛn Bɛ-Bi̱lɔn in di̱it cɛ pɛɛn, kä cɛ ben a guạ̈ạ̈th ciɛŋä kuthni ti jiäk, ɛ guạ̈ạ̈th ciɛŋä yieyni ti jiäk kɛnɛ diit ti jiäk. 3 Kä ci̱ Döör diaal yɔ̱ŋ kɛ kɔaŋ leerädɛ. Kä ci̱ kuạ̈r wi̱muɔ̱ɔ̱n nyin lerä lät kɛ jɛ, kä ci ji̱ kọ̱kä diaal riạ̈ŋ kɛ kui̱ lätnikɛ tin jiäk.’ 4 Cu jɔw dɔ̱diɛn ben nhial. Cua jɛ liŋ wëë i̱, ‘Bia raar, kä jɛ lö nɛɛkä, nɔ̱ạ̈akɛ jɛ, kɛ ɣöö /cia rɔ̱ bi mat rɛy jiäknikɛ, kä cia rọ̱ bi mat rɛy rik ni̱ kɛ. 5 kɛ ɣöö ca dueerkɛ dol a räth kɛ ni nhial, kä ci kuoth jiäkɛ tim. Kä cu we Kuoth luocɛ jɛ rikkɛ cet kɛ te cɛ lät kä nɛkä, lạtdɛ jɛ cẹ̱tkɛ min cɛ lät kä nɛy kɔ̱kiɛn. 6 Kä ba jɛ luɔ̱c pek yiọ̱ọ̱ni tëë cɛ thiec kä rɛɛw. Jɛn ba jɛ luoc kɔaŋ mi bum mi ca liɔm kɛ rɛɛw. 7 Kä kɛl kä pomni̱kɛ kɛnɛ orgieskɛ ba kɛ mat kɛ torture kiɛ agony. Kä larɛ jɛ kɛ lɔcdɛ i̱ ci Ɣän a kuär ciek, ci̱ ɣän a ciek a ciek jɔkä; /Ciɛ ɣän ciek mi ci li̱w kä /cä liạ̈ạ̈ bi met ŋạ̈c. 8 Kɛ ɣöö bi rik ti bɛc bɛɛc pɛn kä jɛ kɛ cäŋ kɛl, bi juey, kɛnɛ pạ̈r, kɛ buɔth. Kä ba jɛ waŋ kɛ mac. kɛ ɣöö kuär Kuoth in bum ni̱ jɛn jɛ kuëth.’ 9 Bi̱ kuär wi̱cmuon tin ca nyin lerä lät pạ̈r, kä bi̱ kɛ wiee kɛ kui̱dɛ.Me ci̱ tol ciek in waŋ kɛ jɛ nɛn (Nyuuth 18:1-9, NJB Baibol)

Kä Dhɛ-kar-yaa, ci Baibol naath lạ̈r lär kɛ kui̱ Bɛ-bi-lɔn in bi ben kä nyoothɛ jɛ ɛn ɣöö mat mi gɔaa /cɛ bi tuɔɔk amäni mi ci Yecu luny jɔk:

10 Guɛcɛ rɔ̱! Guɛcɛ jɛ! Riɛŋɛ raar muun nhiam -- ɛ jɛn min ci Kuoth Nhial ɛ lar- kɛ ɣöö cä yɛ däk piny pek ni̱ ɣɔaa däŋ ŋuaan -- ɛ jɛn min ci Kuoth Nhial ɛ lar. 11 Guɛcɛ rɔ̱! barɛ ro lö Dha-yɔn, täämɛ cieŋ yiɛn kɛɛl kɛ nya Bɛ-bi-lɔn!

12 Kɛ ɣöö ci Kuoth Nhial in di̱it ɣä lạth lät kɛ kui̱ dööri tin ci yɛ kual i̱, ‘Ram mi bi yɛ thiap cɛ thiap ni̱ waŋdä. 13 Täämɛ nɛn ɛ, bä tetdä lạ̈th wi̱idiɛn, kä ba kɛ woc tetä nɛni̱ tin cikɛ jakä kuaany.’ Kɛ kɔrɛ bia jɛ cu ŋạ̈c ɛn ɣöö ɛ Kuoth Nhial ni Thɛ-ba-ot ɛn jäk ɣä mɔ! 14 ketɛ jɛ Diit tɛth lɔac, nya Dha-yɔn, kɛ ɣöö täämɛ ɣän bạ̈ạ̈ ben cieŋ rɛydun - laar Kuäär ni Kuoth! 15 Kä ɛn cäŋ ɛmɔ, bi döör ti ŋuan rɔ̱ riet Kuoth Nhial. Ɣɔ̱ɔ̱n, bikɛ a nɛɛkɛ, kä bä cieŋ rɛydun. Kɛ kɔrɛ bia cu ŋạ̈c ɛn ɣöö ci Kuoth Nhial ni Rɛ-ba-ot ɣä jäk kä yɛ! 16 Bi Kuoth Nhial Juda kạ̈n, min la kui̱cdɛ rɛy muon in rɛl rɔ, kä bɛ Jɛ-ru-tha-lɛm nyɔkɛ jakä

> wecdɛ mi gɔaa. (Dhɛ-kar-yaa 2:10-16, Baibol NJB; guic rɛy Baibolä KJV/NKJV ɛn ɣöö ca ciök tɔ̱tɔ̱ gɔ̱r i̱ Dhɛ-kar-yaa 2:6-12)

Kä min lat kɛ kɛ mat nath kɛɛl kɛ tha̱a̱ŋ lätni̱ deerɛ gɔaa, kä tin laa la̱tkɛ ɛ ji̱ wecmuɔ̱ɔ̱n kɛnɛ ji̱ ŋäthä tin kɔ̱kiɛn tin laa latkɛ ɛ United Nations, Vatican, ji̱ Prötɛthtan ti̱ ŋuan, kɛnɛ kua̱r ji̱ Eastern Orthodox, caa kɛ lo̱k ɛ Baibol kä /caa kɛ dee com. Cu Yecu naath la̱r lär kɛ kui̱ nɛɛni tin ba kɛn ti̱ti guɔ̱ɔ̱r " kä bi kɛ nɛy ti ŋuan mɛt" (Mɛ-thiw 24:4-5). Ecumenism mi̱ di̱i̱t cuɛ thi̱ëëk kɛ lëpdɛ min nhiam kä Nyuuth 6:1-2, min ŋa̱ckɛ bä i̱ ɛ "ram in tekɛ jio̱o̱k tuɔ̱ruɔ̱k mi̱ bo̱r" kä Nyuuth (min /ciɛɛ Yecu) kɛnɛ ciek läätdä kä Nyuuth 17.

Ce̱tkɛ Dhɛ-kar-yaa, cu jääk ni Puɔl ɛ ŋi̱eec bä ɛn ɣöö mat ŋäthä mi thuɔ̱k /cɛ bi tuɔɔk amäni mi ci Yecu luny jɔk:

> 13 amäni mi ci kɔn diaal cop kä mat rɛy ŋäthä kɛnɛ ŋäc Gatdä Kuɔth kä ba ram mi thil diw, mi ci cop kɛɛliw kɛ thuɔ̱k Kritho puɔ̱nydɛ. (Ji̱ Ɛ-pɛ-thäth 4:13, NJB Baibol)

Nɛy tin ŋa̱thkɛ mat ɛmɛ bɛ ben a /ken Yecu ni luny jɔk, tekɛ rɛy dui̱rä. Kɛ thuɔ̱k, mi wä Yecu luny jɔk, bɛ mat dööri tin bi rɔ̱ mat kɛ kui̱dɛ dhil däk:

> 11:15 Kä cu jääk nhial in bärɔwdiɛn kaaŋdɛ koth, kä cua jɔw liŋ nhial, rɔalɛkɛ jɔw mi di̱i̱t i̱, 'Ci kuäär ɣɔaa a Kuäär Kua̱ran kɛnɛ Mɛ-thiadɛ, kä jɛn bɛ ruëc amäni cäŋ kɛl.' 15 Kä cu jääk nhial in bärɔwdiɛn kaaŋdɛ koth. 16 Kä cu di̱t ti jiɛn da̱ŋ rɛw wi̱cdɛ ŋuan, tin nyuur wäth ni kɔamni̱ kuäärä nhiam Kuɔth wi̱ckiɛn yiath piny, kä cu kɛ dit mi̱ cak kɛt wekɛ i̱ lär kɛ ji̱ tɛth lɔac lö kuär ni̱ kuoth in buom dɛ ti̱ dial mi̱ kɔŋ te thi̱n kä te thin ji̱n ro̱ŋ̱ii kɛ cukɛ rɔ̱ goŋ kä cu piny rɔ bar nhiamdiɛn 17 kä cu kɛ rieet ti̱ti̱ lat we kɛ i̱, 'La̱r nɛy ji̱ tɛth lɔaac, lö Kuäär ni Kuoth in Leny Buɔ̱mdɛ ti̱ dial, kä ci̱ kɔŋ te thi̱n, kä te thi̱n, kɛ ɣöö ci buɔ̱mdu min di̱i̱t ka̱n, kä ruecdu tok.18 Cu döör ŋɛɛny kä cu waŋ lɔadu ben, guäth in ba luk ni nɛy tin ci̱ li̱w, kä ci guäth ben min bi̱ col ni̱ jääŋku ni̱ göök, nɛy tin ci̱ lɛy, kɛnɛ nɛy diaal tin luɔth kɛ ciöödu, nɛy tin di̱t kɛnɛ nɛy tin tɔan, kä ci̱ guäth ben min ba däk ni̱ nɛy tin ca ɣɔw däk.rɔal," (Nyuuth 11:15-18, Baibol NJB)

[19:6] Kä cua jɔw mi cɛ̱tkɛ jɔw bunä mi di̱it liŋ, cɛ̱tdɛ kɛ jɔw yiëër kiɛ jɔw mɛ̱a̱rä nhal mi di̱it, cukɛ jɛ loc i̱, ‘A-le-lu-ya! kɛ ɣöö Ci ruec Kuɔth Nhial ni Kuothdan in Leny Bu̱mdɛ ti Diaal tuɔɔk; . . . 19 Kä cua ley nɛn, kɛnɛ kua̱r wec mu̱ɔ̱n diaal kɛ rɛmkiɛn ca rɔ̱ dol, kɛ ɣöö bikɛ nyiëëny kɛ Ram in kɔ̱t jɛ kɛnɛ rɛmdɛ. 20 Kä cua ley käp kɛɛl kɛnɛ gök in guän kacä min ci nyuuthni ti ga̱ykɛ naath la̱t kɛ kui̱ ley, kä kɛ jɛ cuɛ nɛy tëë ca biɛl lɛ̱ɛ̱ nhɔk kɛnɛ nɛy tëë pal kɛ cätdɛ mɛt. Cua kɛn da̱ŋ rɛw ti̱ti̱ yuɔr rɛy pu̱ɔl mi tekɛ mac mi leth mi tekɛ thuɔp mi di̱it a tëk. 21 kä Cua nɛy diaal tin ci duɔth kɛ tek näk kɛ thɛp in bä raar thokdɛ, kä cu diit nhial diaal riäŋ kɛ mi̱th ri̱ŋkiɛn . . . 20:4 Kä cua kɔamni kuäärä nɛn, ca kɛ läth gua̱th in cikɛ nyuur thi̱n, kä ca kɛ käm luäŋ luokni̱. Kä cua tiey nɛɛni diaal tëë ca näk kɛ kui̱ nenä diɛn Yecu kɛnɛ ruac Kuɔth nɛn bä, kɛnɛ nɛy tin lɔ̱kɛ pal lɛɛ kä kän biɛlɛ läth nhiam kandiɛn kiɛ tetkiɛn rɔ̱ nyɔk kɛ tek; kä Cukɛ ruëc kɛɛl kɛ Kritho kɛ run ti bathdɔɔr kɛl. (Nyuuth 19:6,19-21; 20:4, Baibol NJB)

Nɛnɛ jɛ, bi Yecu rɛm wec mu̱ɔ̱n in ci̱ rɔ mat kɛɛl kɛ kui̱dɛ däk. Kä ɛnɔ Jɛn kɛnɛ nɛy tin ca rɔ̱ jiɛc li̱th kɛ nhiam bi̱ kɛ ruëc. Ɛ jɛn gua̱a̱th in bi tekɛ mat ŋäthä mi rɔ̱ŋ. Kä min jiäk ɛ ɣöö nɛy ti ŋuan bikɛ liŋ ni ruaacni kacä tin jɔc ɛ la ti gɔw, kä /cikɛ gɔw, cɛ̱tkɛ min ci Jaak ni Puɔl nath luek (2 Ji̱ Ko-rinth 11:14-15). Mi dee nɛy ti ŋuan Baibol kɛnɛ thuk ti gɔw kɛ kui̱ Kuäärä Kuɔth ŋa̱c agɔaa, dee ka nɛy ti tɔt de ŋot kɛ bu̱ɔm lɔac kɛ mak diɛn kɛ Yecu kɛ lunydɛ jɔk.

7. Kuäär Kuɔth ɛleeŋu?

Ɛ cäŋ ni min nhɔakɛ naath ɛn ɣöö ba kɔn car i pɛl kɔn ɛlɔŋ, tëëkɛ pek ŋäcädan, duŋdɛ ɣöö ŋäc Kuɔth “thiɛlɛ pek” (Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 147:5).

Ɛ jɛn min bɛ noŋ ni ɣöö bi Kuoth rɔ mat rɛy ɣɔaa ɛmɛ.

Kä cäŋ ni min ŋäth nɛy ti ŋuan Kuoth, nɛy ti ŋuan /ci kɛnɛ nhɔk ɛn ɣöö ba min cɛ lar lät kä bikɛ cieŋ kɛ duɔɔp in cɛ lär naath kɛ thuɔk. Guic ruaacni titi:

> 8 Jɛn cɛ ji nyuɔth mi gɔaa, lö raan. Kä ɛŋu mi goor Kuäär ni Kuothɛ kä ji ɛ ɣöö bi lät ni cuɔɔŋ, Bi kɔäc lɔaac nhɔk, kä bi jäl kɛɛl kɛ Kuothdu? (Mikaa 6:8)

Ɛn ɣöö bi raan jäl kɛ Kuoth kɛ muɔl muɔl /ciɛ duɔɔr mi ci raan ɛ nhɔk ɛlɔŋ ɛn ɣöö bɛ lät. Ni kɛ guääth ëë te A-dam kɛnɛ Ib thin (Tuk Cäkä Ɣɔaa 3:1-6), ci naath kuany ni ɣöö bi kɛ rɔ woc kä tin gɔw rɛydiɛn, tin dit ni kɛn kä tin lätkɛ ɛ Kuoth, a cäŋ ni mëë cɛ ŋuɔt kɛ läth lät (Ɣöth ji I-thɛ-rɛl 20:3-17).

Kä bok Ruacni Pɛli ŋiicɛ naath i:

> 5 Ŋäcni Kuäär ni Kuoth kɛ lɔcdu kɛɛliw, kä /cu nhɔkni ŋäc lɔaac du kärɔa. 6 Kä ŋäcni jɛ rɛy dup ni ku diaal, kä bɛ dupku rialikä. 7 /Cuarɛ rɔ guic i pɛl yɛn. Luɔthni Kuoth Nhial kä woc rɔ kä jiäk. (Ruac Pɛli 3:5-7)

Duundɛ ɣöö nɛy ti ŋuan /cikɛn Kuoth ŋäth ni ciaŋ kɛ lockiɛn diaal kiɛ /cikɛ bi liɛp ni ɣöö bɛ jaliɛn nyuɔth. Nɛy ti ŋuan larkɛ jɛ i ba lät ni min goor Kuoth ɛ, kä /ca jɛ lät. Nɛy ti ŋuan Ci Cɛy-tan kɛ mɛt (Nyuuth 12:9) kä cikɛ pɛn rɛy gorä ŋɔani ɣɔaa kɛnɛ ‘liak teekä’ (1 Jɔɔn 2:16).

Kɛ kui ɛmɔ, cu nɛy ti ŋuan ben kɛ ciɛŋ kuthni̱kiɛn kɛnɛ kuumɛnikiɛn kɛ ɣöö caar kɛnɛ ɛn ɣöö kɛ kɛn tin ŋäckɛ ŋɔak. Duŋdɛ ɣöö, (cf. Yir-mɛ-yaa 10:23) kä /ci kɛn rɔ bi rit dueerikiɛn kɛ thuɔk.

Ɛ jɛn min goor naathɛ ɛn ɣöö bi kɛ Kuäär Kuɔth jek (guic Mɛ-thiw 24:21-22).

Guic Beatitudes

Kɛl kä ruaacni tin ŋackɛ ɛlɔŋ tin ci Yecu kɛ lat ɛ jɛn ɣöö bɛ tekɛ tɛth lɔaac, min cɛ lat rɛy ruacdɛ min cɛ lat wii Paam Ɔ-lip.

Guic thääŋ kä tëë cɛ lar:

> 3 “Puɔth akɛ nɛy tin can rɛydiɛn, kɛ ɣöö kuäär nhial ɛ duŋdiɛn. 4 puɔth a kɛ nɛy tin pär ca kɛ poth, Kɛ ɣöö ba kɛ com. 5 Nɛy ti muäl muääl ca kɛ poth, Kɛ ɣöö bi piny a duŋdiɛn. 6 Nɛy tin näk buɔth kɛ kɛnɛ rɛw kɛ kui cuŋni ca kɛ poth, kɛ ɣöö ba kɛ riäŋ. 7 Nɛy ti kɔc lockiɛn cakɛ poth, kɛ ɣöö bikɛ kɔac lɔaac jek. 8 Nɛy ti buɔy lockiɛn cakɛ poth, Kɛ ɣöö bikɛ Kuoth nɛn. 9 Nɛy tin läät malä cakɛ poth, Kɛ ɣöö bakɛ cɔl i gaat Kuɔth. 10 Nɛy tin ca moc riɛk kɛ kui ciɛŋä cuŋni ca kɛ poth, kɛ ɣöö kuäär nhial ɛ duŋdiɛn. (Mɛ-thiw 5:3-10)

Ɛ jɛn rɛy Kuäärä Kuɔth (cök. Mak 4:30-31), min la latkɛ ni ciaŋ i Kuäär nhial ɛ Mɛ-thiw (cök. Mɛ-thiw 13:31), guäth in bi nɛy tin ca poth titi ben thin. Ɛ rɛy Kuäärä Kuɔth ɛn guääth in bi ruacdɛ ben thin kɛ ɣöö bi nɛy tin muäl muääl mun kulɛ käm nɛy tin kɔc loc kiɛn Kuoth guic. Liɛc ni ruac mi gɔaa kɛ kui puthä in bi ben rɛy Kuäärä Kuɔth!

Dup Kuɔth kɛn diaal kɛ Cuŋ

Kɛ thuɔk ɛ ɣöö Kuoth ɛ nhök (1 Jɔɔn 4:8,16) kä Kuoth /cɛ nhɔk ni rɔ. Ŋuɔt Kuɔth nyuɔthkɛ nhök kɛ Kuoth kɛnɛ nhök nɛɛni tin thieekɛ kɔn (Mak 12:29-31; Je-mɛth 2:8-11). Dup ɣɔaa kɛ kɛn tin nhɔkɛ ni rɔ kä guudɛ ɛ liää (JiRöm 8:6).

Guicɛ jɛ ɛn ɣöö ci Baibol ɛ nyoth ɛn ɣöö ji Kritho tin thuɔɔk luɔthkɛ ŋuɔt titi:

> 1 Ram ɔ ŋääth jɛ ɛn ɣöö Yecu ɛ Mɛ-thia, jɛn diethɛ Kuɔth, kä nɛy diaal tin nhɔakɛ Gat kuoth, nhɔk Gat kɛ bä. 2 Kɛ nɛmɛ ŋäc kɔn ɛ ɛn ɣöö nhɔaknɛ gaat Kuɔth, mi nhɔaknɛ Kuoth kä luɔthnɛ luëëkɛ. 3 Kä

> nhök Kuɔth ɛ jɛn mɛmɛ, ɛn ɣöö luɔthnɛ luëëkɛ. Kä luëëkɛ /cikɛ naath cuc. (1 Jɔɔn 5:1-3)

Kɛn ŋuɔt Kuɔth diaal “kɛ cuŋ” (Diit Puɔnyä kɛnɛ Pal 119:172). Dupkɛ gɔwkɛ (1 Tay-täth 1:15). Kä min jiäk ɛlɔŋ, ɛ ɣöö nɛy ti ŋuan cikɛ dup ti göödl ti “thiɛl ŋuɔt” nhɔk kä /ken kɛn ɛ ŋäc ɛn ɣöö Yecu /cɛ be kɛ ɣöö bɛ ŋuɔt kiɛ ruaacni göökni däk, duŋdɛ ɣöö be kɛ ɣöö bɛ kɛ jakä thuɔk (Mɛ-thiw 5:17), kɛ latdɛ kɛ luɔtdiɛn in thuɔk kɛnɛ rëpdiɛn kɛ min ca car ɛ nɛy ti ŋuan (c.d. Më-thiw 5:21-28). Ci Yecu ɛ ŋieec ɛn ɣöö “ram mi lät kɛ kä ŋiicɛ kɛ naath, ba jɛ cɔl i̲ ram mi diit rɛy kuäärä nhial” (Mɛ-thiw 5:19) (riet ‘Kuäärä Kuɔth’ kɛnɛ ‘Kuäär nhial’ kɛ kɛl).

Baibol ŋiicɛ naath ɛn ɣöö ŋath mi thil lät ɛ mi ci liw (Je-mɛth 2:17). Nɛy ti ŋuan laar kɛnɛ ɛn ɣöö guɔɔrkɛ Yecu, duŋdɛ ɣöö /cikɛ ŋiicdɛ ŋäth kɛ thuɔk (Mɛ-thiw 7:21-23) kä /cikɛnɛ guɔɔr cetkɛ min dee kɛn ɛ lät (cf. 1 Ji̲ Ko-rinth 11:1). “Duer ɛ ŋuɔt mi /ci rɔ lot” (1 Jɔɔn 3:4, KJV Baibol) kä kɛn diaal cikɛ duer lät (Ji Röm 3:23). Duŋdɛ ɣöö, ci Baibol ɛ nyoth ɛn ɣöö kɔac lɔaac bɛ luk tiëm (Je-mɛth 2:13) kɛ ɣöö Kuoth tëëkɛ cäp mi thuɔk kɛ kui nɛɛni diaal (cf. Luk 3:6).

Kä tin lätkɛ ɛ naath, ɛ /ci mɔ a dup Kuɔth, /cikɛ bi lät. Rɛy kuäärä kɛ run ti bathdɔɔri, bi Yecu ruëc kɛ “thɛp yiethä” (Nyuuth 19:15), kä bi gɔɔy te thin mi bi naath ja cieŋ kɛ duɔɔp Kuɔth. **RIk diaal tin te wiimuɔɔn tekɛ thin kɛ ɣöö lök jiwec muɔɔn ɛmɛ luth kɛ Kuoth kɛnɛ ŋuɔtkɛ.** History nyothɛ jɛ ɛn ɣöö ran /cɛ rɔ luäŋ kɛ wuɔc rikni wecmuom:

> 6 Läth cärä wec kä nyin rieŋ ɛ liää, kä läth cärä wec kä nyin Yieekä ɛ tëk kɛnɛ mal. 7 Kɛ ɣöö cär wec ran kɛ nyin rieŋ tëëkɛ gɛm kɛ Kuoth. Kɛ ɣöö /cɛ rɔ käm ŋut Kuɔth, ɛpuc /cɛ rɔ bi luth.” 8 Kä inɔ, nɛy tin luɔthkɛ ni riŋ /cikɛ Kuoth moc kɛ tɛth lɔaac. (JiRöm 8:6-8)

Ji Kritho bikɛ cäriɛn läth kä nyin yieekä, kä kɛ kɔr kä mëë cikɛ rn̲ rit kä ca kɛ lak ba kɛ moc Yiëë Kuɔth kɛ ɣöö bi kɛ lät rɛy runi titi̲ (Ji Röm 8:9), cäŋ ni min dak buɔm dan:

> 26 Kɛ ɣöö cia ciötdun nɛn, dämaari, /cikɛ nɛy ti ŋuan ti pɛl kɛ tää nath, kä /cikɛ nɛy ti ŋuan bum, kä /cikɛ nɛy ti ŋuan luɔthkɛ. 27 Kä Kuoth cɛ mi dɔär mɛk rɛy ɣɔaa, kɛ ɣöö bɛ nɛy ti pɛl jakä poc, kä cɛ mi kɔc mɛk rɛy ɣɔaa, kɛ ɣöö bɛ nɛy ti bum jakä poc. 28 Kä ci Kuoth tin thil luɔt kɛnɛ tin ca cany ɛ ɣɔw mɛk, kɛnɛ tin thil luɔt, kɛ ɣöö bɛ tin te thin woc, 29 kɛ ɣöö thilɛ ram mi bi rɔ liak nhiamdɛ. 30 Kä kɛ kudɛ täyɛ rɛy Kritho Yecu, min ci kɔn ben ala pɛl mi bä kä Kuoth kɛ kuidan, kɛnɛ ciaŋ cuŋni, mi rɛl rɔ, kä kän kä kɔn, 31 cetkɛ min ca gɔr i, “Ram mi liak rɔ, a jɛ liak ni Kuäär ni Yecu.” (1 Ji Ko-rinth 1:26-31)

Ji Kritho bikɛ rɔ liak rɛy känɛ Kuɔth! Kä kɔn jälnɛ kɛ ŋäth ɛntäämɛ (2 Ji Ko-rinth 5:7), kɛ ɣöö guic kɔn ni nhial (Ji Ko-lɔ-thi 3:2) kɛ ŋäth (Ji Ɣi-bɛ-ru 11:6). Ba kɔn poth kɛ luth ŋuɔtni Kuɔth (Nyuuth 22:14).

Ɛŋu mi gör kɛ kä Thuk Kuɔth ti Gɔw kɛ kui Kuäärä Kuɔth ɔ?

Ji Prötɛthtan la kɛn ɛ car i mi cikɛ Yecu nhɔk ala kään, cikɛ Kuäär Kuɔth ku thuŋ jek. JiRöm tin la jiKatholik ŋäthkɛ jɛ ɛn ɣöö nɛy tin ca lak, a cäŋɛ ni gaat ti tɔatni, cikɛ ku thuŋ wä rɛy duel kuɔthdiɛn ɛ la kuäär. JiRööm kɛnɛ ji Eastern Orthodox Catholics la kɛn a car i kɛ thäkramɛni, ɛkw., kɛn görkɛ kuäär Kuɔth. Kä min ba jiKritho lak, Ji Greco-Roman-Protestants cukɛn guic ni wicmuɔɔn kɛ ɣöö ba rik nath kulɛ woc. Kä kɛn nhɔakɛ ni ɣöö bi kɛ tekɛ cär kɛ thuok rikni wii muɔɔn (cf. JiRöm 8:6-8).

Kä görɛ Kuäär Kuɔth kɛ nhiam (Mɛ-thiw 6:33) ɛ jɛn min ba gor ɛ jɨ Kritho rɛy teekädiɛn kɛɛliw. A goal, /ciɛ ɣöö banɛ guic ni wicmuɔɔn kɛ kui kä ɣöö thelɛ rik ti ba luäŋ ɛ ji wicmuon luäŋ kɛ wuɔc, duŋdɛ ɣöö banɛ guic ni Kuoth kɛnɛ dupkɛ. Thuk Kuäärä Kuɔth ti gɔw jakɛ tëkdan kä gɔw.

Ci Baibol ɛ lar ɛn ɣöö bi ji Kritho ruëc kɛɛl kɛ Yecu, duundɛ ɣöö ŋäci jɛ ɛn ɣöö nɔmɔ lotdɛ ni ɣöö bi ji Kritho tin thuɔɔk ruëc wimuon ɛpuc? Cu Yecu naath ŋieec:

> 12 “Ci wut mi luɔthkɛ wä rool mi nän, kɛ ɣöö bɛ kuäär wä jek, kä bɛ luny jɔk. 13 Kä cuɛ läätkɛ däŋ wäl cɔl, kä cuɛ kɛ käm yiow dääpä däŋ wäl, kä cuɛ kɛ jiök i, ‘Lätdɛ yiöw amäni mi wää luny

jɔk.’ 13 Kä cuɛ läätkɛ däŋ wäl cɔl. 14 Kä duundɛ ɣöö cu ji wecdɛ jɛ nyir, kä cukɛ thääŋ nath jäkä jɛ kɔɔrɛ, wäkɛ i, ‘/Cakɔ jɛ gor ɛn ɣöö bɛ wut ɛmɛ a ruec da.’

15 "Kä mëë cɛ luny jɔk, kɛ kɔr kä mëë cɛ kuäär kän, cuɛ läät kɛ tëë cɛ käm yiookiɛn cɔl, kɛ ɣöö bɛ pek yiooni tin ci ramɔ kä kɛ jek kɛ kɔkdɛ ŋäc. 16 Kä cu ram in nhiam ben, cuɛ wee i, ‘Kuäär, cä yiöw däŋwäl kɔkiɛn jek. 17 Kä cuɛ jɛ jiök i, ‘Gɔaaɛ ɛlɔŋ, ɛ jin läät mi gɔaa, kɛ ɣöö ca ji ŋäth kɛ yuop kä mi tɔt, kä ɛn tämɛ bi jin a kuär wini däŋ wäl. 18 Kä cu ram in rɛwdɛ ben, wëë i, ‘Kuäär, yiëëth du cɛ yiow däŋ dhieec nöŋ.’ 19 Kä inɔ bä, cuɛ jɛ jiök i, ‘ cuɛ jɛ jiök i Jin bä bi wii däŋ dhieec ruac.’ (Luk 19:12-19)

Kä bi tekɛ ŋäth kɛ kui kä tin tɔatni tin te kɛ yɛ ɛn täämɛ. Ji Kritho bikɛ tekɛ guääth mi ba ruacni wii tin thuɔɔk thin, rɛy kuäärä mi thuɔk. Cu Yecu ɛ lar bä i, “Tëë mucdä kɛ ɣä, bä ramɔ moc kɛ min cɛ lät” (Nyuuth 22:12). Kuoth tëë kɛ käp (I-yob 14:15) kɛnɛ guääth (Jɔɔn 14:2) kɛ kui nɛɛni tin ba ruacdɛ liŋ kɛ thuɔk (Jɔɔn 6:44; Nyuuth 17:14). Kuäär Kuɔth ɛ thuɔk kä jin bä deri rɔɔdu mat thin!

Kɛ tuk runä 2016, ɛn jɔarnal Thaany cuɛ tekɛ ruac mi ca gɔr i "The power of crowds" min cuɛ nyoth i artipicial intellijɛn kɛnɛ crowdsourcing de kɛn "riɛk tin jiäk' tin ci tuɔɔk kä naath luäŋ kɛ wuɔc. Duundɛ ɣöö, ɛn ruac ɛmɔ /kenɛ jɛ ŋäc ɛn ɣöö jiäk ɛ ŋu, kä /kenɛ jɛ luäŋ ɛn ɣöö ba jɛ woc i di. Kä ben artipicial intellijɛn prögiramni kɛ kɔrɛ cuɛ ŋot /känɛ rik wecmuɔɔn luäŋ kɛ wuɔc.

Kä mat nath kɛɛl, ɛ /ci mɔ a guuri dupni Kuɔth tin thuɔɔk, jɛn cɛ ŋot kɛ mi bɛ päk rɛy runi ti kur ti 21 cetkɛ mëë cɛ tuɔɔk kɛ kɔr nyɔac in diit mëë ci naath rɔ mat kɛ tath luaak Babɛl ëë ci päk (Tuk Cäkä Ɣɔaa 11:1-9).

Riɛk tin te wiimuɔɔn, rɛy guäthni ti cetkɛ Middle East (ciäŋni min ca guic i bi thuɔk kɛ guääth mi tɔt, c.d. Daniel 9:27a; 1 Ji Thɛ-tha-lo-ni-ka 5:3), /ca kɛ bi luäŋ kɛ wuɔc ɛ naath-goor kɔn ni mal Kuäärä Kuɔth (JiRöm 14:17).

Kä rik tin te rɛy wecmuɔɔn kɛɛliw, cäŋ ni min ca jɛ car i ba kɛ luäŋ kɛ thuɔk, /ca kɛ bi luäŋ kɛ wuɔc (cf. Idhɛ-ki-el 21:12) ɛ nɛy tin ca mɛt ɛ United Nations (cf. Nyuuth 12:9)—kɔn gornɛ ni tɛth lɔaac kɛnɛ buɔm lɔaac kä Kuäär Kuɔth.

Kä rik tin te rɛy ɣɔaa /ca kɛ bi woc kɛ mat wiimuɔɔn, kɛ ɣöö bi döör wecmuɔɔn ŋot kɛ rep kɛn ni däk ɣɔaa (Nyuuth 11:18), duŋdɛ ɣöö ba kɛ woc ɛ Kuäär Kuɔth.

Ruac kɛ kui tɔɔcä, kɛnɛ käm gan rar, kɛnɛ kɔk thäŋ puäänyni ran /ca kɛ bi luäŋ kɛ wuɔc ɛ USA (cf. Nyuuth 18:13), duŋdɛ ɣöö ba kɛ luäŋ kɛ wuɔc ɛ Kuäär Kuɔth.

Kä ŋuäl in diit min tekɛ USA, UK, kɛnɛ wii ti ŋuan kɔkiɛn /ca kɛ bi̱ luäŋ kɛ wuɔc kɛ duɔɔp mi lätkɛ ɛ ji wecmuɔɔn, duŋni ɣöö kɛ jɔakdɛ (kɛ kɔr kä mi ca däk per Ɣa-bakkuk 2:6-8) ba kɛ ben luäŋ kɛ woc rɛy Kuäär Kuɔth.

Kä thil ŋäcä ŋɔaani kɛnɛ ŋiic mi jiääk /ca jɛ bi luäŋ kɛ wuɔc ɛ United Nations—goor kɔn ni Kuäär Kuɔth. Kä ŋaknɔmni kuthni /ca kɛ bi luäŋ kɛ wuɔc kɛ thuɔk ɛ buɔn ecumenical-interfaith movement mi mat kɛ kui känä mi /ci mɔ a Yecu in thuɔk in te rɛy Baibolä. Duer ɛ jɛn RIƐK rɛy ɣɔaa kä kɛ kui kä nɔmɔ, görnɛ ɣöö banɛ rɔ thöp ala muc Yecu kɛnɛ lunydɛ jɔk rɛy Kuäärä Kuɔth. Duel wal tin pay ben /ci kɛn tekɛ luäŋ wucä kɛ juäthni diaal kɛ kui jekä puɔlä puääny ran—dhɔaknɛ ni Kuäär Kuɔth.

Riɛk buɔth /ca jɛ bi luäŋ kɛ wuɔc ɛ jenetikalli-mödipaid ɣɔrganidhiömni min ku thääŋ wecmuɔɔn ɛ jakä bɛc kɛ buɔth kɛ kui kä ɣöö ci bɛl ti ŋuan päk kɛ ciɛk piny muon-kɔn goor kɔn ni Kuäär Kuɔth.

Kä can in diit wiini tin te kä Aprika, Ëcia, kɛnɛ guäth kɔkiɛn, cäŋ ni̱ min tekɛ luäk kɛ guääth mi tɔt kä guutdɛ ‘Bɛ-bi-lɔn’ (cf. Nyuuth 18:1-19), /cɛ riɛk can bi woc—goor kɔn Kuäär Kuɔth. Kä cär mi /ci̱ Yecu te thin, bi naath utopia nööŋ rɛy ‘runi ti jiäk titi’ ɛ ruac mi̱ gɔaa mi kac (Ji Gä-lëë-cia 1:3-10). Kä kɔn görnɛ ni Kuäär Kuɔth.

Ruac Kuäärä Kuɔth kɛ run ti bathdɔɔri kɛl ɛ kuäär mi thuɔk mi ba yiath piny wii muɔɔn. Bɛ cuoŋ kɛ ŋuɔt nhökä Kuɔth kɛnɛ nhök kuoth ala booth. Bi nɛy

tin ci Kuoth kɛ lɛy ruëc kɛɛl kɛ Kritho kɛ run ti bathdɔɔr kɛl (Nyuuth 5:10; 20:4-6). Kuäär ɛmɛ bɛ mat ni nɛy tin te rɛy Duel Kuɔth in thuɔk, duŋdɛ ɣöö thilɛ ruac mi ca gɔr ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth ɛ jɛn Duel Kuɔth in thuɔk (Roman Catholic kiɛ mi dɔŋ). Kä Duel Kuɔth kä Röm cɛ ŋiic runi ti bathdɔɔri lok, kä kɛ kɔrɛ bɛ ruac thukni ti gɔw rɛy Baibolä lok kɛ buɔm mi diit kɛ guäth in ci ɣɔw thiak kɛ guutd. Nɛmɛ bɛ cie mi bɛ cu tekɛ mi ca lat rɛy läri mi dɔŋ in bi kɔn luäk kɛ thuɔk kä Mɛthiw 24:14.

Kä guääthdɛ min jɔak, bi Kuäär Kuɔth tekɛ “Jɛ-ru-tha-lɛm in pay tuɔɔk, min bëë piny nhial kä Kuoth” (Nyuuth 21:2) kä bɛ rɔ rep kɛ rëpdɛ /cɛ bi tekɛ guut. Kä bɛ thil guän nyuɔɔn ni mi bi we rɛy dɛ, kä bɛ cu thel jiath lɔaac, kɛ liaa ɛn wini.

Lät kɛnɛ ŋäc thukni ti gɔw kɛ kui Kuäärä Kuɔth ɛ ruac mi gɔaa mi te rɛy Baibolä. Nɛy tëë gɔärkɛ Ruac Kuɔth ëë Wal cikɛ naath ŋieec kɛ kuidɛ. Ci Yecu kɛnɛ Puɔl kɛ Jɔɔn naath ŋieec kɛ kuidɛ. Kä ruac ‘Kirician’ ëë wal mëë ci kään raar rɛy Ruac Kuɔth in Pay Tuɔɔk cuɛ ŋiic kɛ kuidɛ. Kɛ tuk runi ti kur däŋ rɛw cu kuär ji Kritho, cetkɛ Pölikarp kɛnɛ Melitö, cukɛ naath ŋieec kɛ kuidɛ. Kä kɔn rɛy Duel Kuɔth ŋot kɔn kɛ mi ŋiic kɔn kɛ kuidɛ ɛn wälɛ. Titdɛ ɛn ɣöö Kuäär Kuɔth ɛ jɛn ruac in nhiam in ca lat ɛ Baibol ɛn ɣöö ci Yecu ruac kɛ kuidɛ (Mak 1:14-15). Jɛn bä cɛ jɛ ŋiec kɛ kɔr kä mëë ca jɛ jiɛc lith (Lät Jaakni Yecu 1:3)—kä ɛ jɛn min bi jiKritho ɛ gor kɛ nhiam (Mɛ-thiw 6:33).

Kä thuk ti gɔw /cikɛ ruac kɛ kui teekä kɛnɛ liää Yecu kärɔ. Kä min dit ni jɛn kä thuk ti gɔw tin ca ŋiec ɛ Yecu kɛnɛ jikɔaarɛ ɛ ɣöö bɛ ben kɛ kui Kuäärä Kuɔth. Kä thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä te rɛydiɛn kɛ kän kɛ Kritho, duŋdɛ ɣöö te rɛydiɛn kɛ ŋiic kɛ guut kuumɛni nath (Nyuuth 11:15).

Titdɛ, ci Yecu naath ŋieec ɛn ɣöö guut ɣɔaa /cɛ bi ben ɛ ni mi ca thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth lat wii muɔɔn kɛɛliw kɛ ɣöö ba döör diaal lät nendɛ (Mɛ-thiw 24:14). Kä ruac Kuɔth ɛmɔ tëëthin ɛn täämɛ. Jin goori ɣöö bi te rɛy nɛɛni titi, kä bi kɛ luäk kɛ jɛn lät ɛ jɔak ɛmɔ, min la lät in thuɔkdɛ?

Ruac in gɔaa ɛ ɣöö Kuäär Kuɔth ɛ jɛn bɛ rik tin tuɔɔk kä naath woc. Kä ŋotdɛ, nɛy ti ŋuan /cikɛ jɛ gor ɛn ɣöö ba jɛ luäk, kiɛ /cikɛ jɛ liŋ, kä /cikɛ thuɔkdɛ gor ɛn ɣöö ba jɛ ŋäth. Kuäär Kuɔth ɛ mi doraar (Mɛ-thiw 6:13), kä “wic muɔɔn ɛmɛ bɛ thuɔk” (1 JiKo-rinth 7:31).

Lät thukni ti gɔw ti thuɔk kɛ kui Kuäärä Kuɔth ɛ duɔɔr, kä kɛ kui dan kɔn nɛy tin te rɛy Duël Kuɔth in ŋot kɛ mi wëë nhiam lätnɛ ɛlɔŋ. La ɣɔn nɛy jɛ ɛn ɣöö bakɔ naath ŋieec kɛ ŋɔak diaal tin ŋieckɛ ni naath ɛ Baibol (Mɛ-thiw 28:19-20), amäni ciaŋ Kuäärä Kuɔth (Mɛ-thiw 24:14). Min liɛpnɛ kuäär ɛmɔ, banɛ jɛ dhil ŋäc kä banɛ jɛ guɔɔr kä banɛ nɛy tin kɔkiɛn tin görkɛ ɣöö ba thuɔk ŋäth com.

/Ci jin luäk dee lät kɛ kui thukni ti gɔw kɛ kui Kuäärä Kuɔth in bi ben? Bi jin thuk ti gɔw kɛ kui kuäärä Kuɔth ŋäth?

Duel Kuɔth in wä nhiam

Kä USA guääth in la jäkɛ naath thin kɛ kui Duel Kuɔth in wä nhiam (Continuing Church of God) ɛ 917 W. Grand Avenue, P.O. Box 109, Grover Beach, California, 93433 USA; wɛbthaay www.ccog.org.

Duel Kuɔth in wä nhiam (CCOG) Wɛbthaitnį

CCOG.ASIA Ɛn guääth ɛmɛ caa jɛ läth kä Ëcia.
CCOG.IN Guääth ɛmɛ caa rialikä kɛ kui nɛɛni tin la ji India.
CCOG.EU Ɛn guääth ɛmɛ caa jɛ guic ɛ wɔ ni kä Yurɔp.
CCOG.NZ Ɛn guääth ɛmɛ caa jɛ guic ɛ la New Zealand kɛnɛ nɛy tin kɔkiɛn tin bäkä ji Britain.
CCOG.ORG Nɛmɛ ɛ jɛn guääth in ditnijɛn kä Duel Kuɔth in ŋot kɛ mi wëë nhiam. Jɛn lätdɛ naath rɛy röölі diaal. Te rɛydɛ kɛ ruaacni, linki, kɛnɛ biidiöni.
CCOGCANADA.CA Ɛn guääth ɛmɛ caa läth kä nɛy tin tä kä Canada.
CCOGAfrica.ORG Guääth ɛmɛ caa rialikä kɛ kuinɛɛni tin te kä Aprika.
CDLIDD.ES Nɛmɛ ɛ jɛn guääth in ca gɔr kɛ thok Ithpɛny kɛ kuį Duël Kuɔth in ŋot kɛ mi wä nhiam.
PNIND.PH Nɛmɛ ɛ jɛn wɛbthaay kä Philippines min la Duel Kuɔth in ŋot kɛ mi wëë nhiam. Tëë kɛ ruaacni kɛ thok Liŋlithni kɛnɛ thok Tagalog.

Wɛbthaitni ruaacni kɛnɛ lɛɛŋ

COGWRITER.COM Wɛbthay ɛmɛ ɛ duŋ ruac mi diit kä tekɛ ruaacni ti pay tuɔɔk, ŋiic, ruaacni ti ci tuɔɔk ni wal, bidiöni, kɛnɛ ruaacni ti pay tuɔɔk ti ca lat ɛ göök.
CHURCHHISTORYBOOK.COM Nɛmɛ ɛ wɛbthay mi thiäk mi deri tim mi tekɛ ruaacni kɛnɛ ruaacni kɛ kui ruaacni duel kuɔth.
BIBLENEWSPROPHECY.NET Nɛmɛ ɛ wɛbthay radiö mi te rɛy jɔam kɛ thok Liŋlithni min tekɛ ruaacni kɛnɛ ruaacni tin ca lat rɛy Baibolä. **BNPI.NET** tekɛ thuk ti ŋuan.

YouTube & BitChute Bidiö Canɛli kɛ kui thärmɔn & thärmɔnɛt

BibleNewsProphecy canal. CCOG thärmɔnɛt biidiöną.
CCOGAfrica canal. Ruac CCOG kɛ thuk ji Aprika.
CCOG Animations ɛ dup ŋiicä kɛ kui ŋäthä ji Kritho.
CDLIDDSermones canɛl tekɛ ruaacni kɛ thok Ithpɛny.
ContinuingCOG canal. CCOG thärmɔn biidiö.

Kä thurɛ in ca nyoth piny thääŋ thuɔpni ti tɔt tëë ci duɔth(kɛ thääŋkiɛn ti ca mat thin kɛ kɔrɛ) duŋni ɣöö tic te rɛy Jɛruthalɛm thääŋ guäthni cua ŋäc cie Cenacle, duŋni ɣöö cua lat ɛ gɔaa ɛ Duel Kuɔth kä Jɛruthalɛm'ä Wɛthɛrɛn Hill (täämɛ cɔalɛ Mt. Dhaiön):

Nɛmɛ cua ŋäth i ɛ jɛn guääth ëë dan e la duel kuɔth ji Kritho ëë nhiam ëë ca täth thin. Ɛ tic mi dëë 'thuk Kuäärä Kuɔth' Yecu lat thin.Nɛmɛ ɛ tic mi te kä Jɛ-ru-tha-lɛm me ŋiic naath kɛ thuk Kuäärä Kuɔth ti gɔw.

Kɛ kui kä mɛmɛ lär nɛy Kuoth tɛth lɔaac a thel cuɔŋ, kɛ ɣöö...ci yɛn, dämaari, a ji kɔaar Kuɔth tin te kä Ju-dia tin te rɛy Kritho Yecu. (1 Ji Thɛ-tha-lo-ni-ka 2:13-14)

Kä te kɛ buɔm kɛ kui ŋäthä min ca käm nɛy tin ci Kuoth kɛ lɛy ni kä kɛɛl. (Juud 3)

Cuɛ kɛ jiök i, "Ẋän bä ruac kuäärä Kuɔth dhil lät wiini tin kɔkiɛn bä, kɛ ɣöö ca ɣä jäk kä kɛ kui kä nɛmɛ." (Luk 4:43)

Kä duundɛ ɣöö görɛ kuäär Kuɔth, kä ba yɛ mät ŋɔak diaal. /Cuarɛ dual, yɛn buɔn deet mi tɔt, kɛ ɣöö ɛ tɛth lɔaac Guurun ɛn ɣöö bɛ yɛ käm kuäär. (Luk 12:31-32)

Kä ba thuk kuäärä Kuɔth ti gɔw titi lat wii muɔɔn kɛɛliw kɛ kui nenä röli diaal, kä ɛ jɛn bi guut ɣɔaa cu ben ɔ. (Mɛ-thiw 24:14)